

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
Humanitarinių mokslų fakultetas
Istorijos katedra

TADAS TALAKAUSKAS
Istorijos specialybė
IV kurso studentas

Pramonės ir technikos paveldo apsaugos istorija Lietuvoje

Bakalauro baigiamasis darbas

Mokslinis vadovas: lekt. dr. Salvijus Kulevičius

Darbas originalus ó Tadas Talakauskas
(.....)

Šiauliai, 2012

TURINYS

TURINYS.....	2
VADAS.....	4
1. <i>Pramonės ir technikos paveldo s vok samprata</i>	16
1.1. S vok samprata Lietuvoje.....	16
1.2. Pramonės archeologija.....	18
2. Pramonės ir technikos paveldo vairov Lietuvoje.....	20
2.1. Bendrieji paveldo apsaugos bruoflai.....	20
2.2. Technikos ir pramonės paveldo vairov pagal Kultūros vertybi registr	24
3. Pramonės ir technikos paveldo apsaugos Lietuvoje istorija.....	36
3.1. Pirmosios Lietuvos Respublikos metai	36
3.2. Sovietmetis.....	37
3.3. Apsaugos situacija po 1990 m.	45
IVADAS.....	50
VADINIAI IR LITERATŪRA	51
SANTRAUKA.....	55
SUMMARY	56
PRIEDAI	57
Pramonės ir technikos paveldo objektai (1).....	58
Pramonės ir technikos paveldo statiniai ir staini kompleksai (2).....	155
Vjo maln apskaitos raida (3)	156
Vandens maln apskaitos raida (4)	157
Motorini maln apskaitos raida (5)	158
Garini maln apskaitos raida (6).....	159
Dvar sodyb pramonini -gamybini objekt apskaitos raida (7).....	160
Miesto agrarin s pramon s/technikos obejkt apskaitos raida (8)	161
Miesto fabrik apskaitos raida (9).....	162
Energetikos paveldo apskaitos raida (10).....	163
Transporto paveldo apskaitos raida (11)	164
Plaiojo geleffinkelio apskaitos raida (12).....	166
Technini statini priklausan i pla iam geleffinkeliui apskaitos raida (13).....	167
Plaiojo geleffinkelio tilt apskaitos raida (14).....	168

Siaurojo geležinkelio objektų apskaitos raida (15).....	169
vairių tiltų apskaitos raida (16).....	170
Tiltų apskaitos raida (17).....	171
Komunikacijos paveldo apskaitos raida (18).....	172
Hidrotechninio paveldo apskaitos raida (19).....	173
Mokslinių tyrimų paveldo apskaitos raida (20).....	174
Pramonės ir technikos statinių saugojimo apskaitos raida (21).....	175
Pramonės ir technikos kompleksų saugojimo apskaitos raida (22)	176
Pramonės ir technikos paveldo vairovės gausa Lietuvoje (23)	177

IVADAS

Temos aptarimas. Mokslo ir technikos pažangos amfiiuje dalis senosios technikos objekt sunyksta arba sunaikinami. Pramon s pastatai ir technikos objektai yra gyvi m s praeties liudininkai, primenantys apie tuometin s visuomen s pažang technikos srityje, kra-to ekonomin bei socialin pad t. Prisiliet prie kult ros lobi , galime minti daugyb paslap i , suprasti kas mes buvome, esame ir kuo galb t tapsime. B gant laikui dalis sen j statini ir objekt sunyksta. Tad vert t apffvelgti vairius faktorius takojusius apsaugos istorijos raid skirtingose sampratose. Viena i- j nykimo prieffas i ó kas vakar buvo naujovi-ka, rytoj gali b ti pasen . I-likusius k rinius, kitados suvaidinusius didel vaidmen kra-to ekonominiame gyvenime, pritaikius pagal sen ar nauj jo paskirt gali b ti naudingi ir -iandien. Kita vertus, pakitusi samprat , nauj ver i ir kito laiko kontekste ateinan ioms kartoms m s palikimas gali atrodyti beprasmis.

Istoriografija ir kita literatūra. Ra-ant savo darb remtasi daugiausia Lietuvos paveldosauginink ir istorik darbais, mokslin s ir kult rin s paskirties leidiniais, kurie susij su mano aptariama tema. I-skirtinos kelios aktuali literat ros pozicij grup s.

Pirmoji grup ó knygos, skirtos bendriesiems paveldosaugos klausimams. Kult ros istorik s Rasos epaitien s knyga šLaikas ir akmenysö¹ yra daugiau kult rologinio pob dffio. Knygoje analizuojami Lietuvos kult ros paveldo apsaugos ypatumai, kult ros paveldo supratimas vairiais istoriniais laikotarpiais (nuo XIX a. iki dabarties), kas yra naudinga mano darbui. Ta iau autor nenagrini ja paveldo objekt siauresniame (pramon s, technikos paveldo) kontekste. Kitas tos pa ios autor s darbas ó mokslin monografija šPaveldosauga globaliajame pasaulyjeö². Darbe analizuojama paveldo apsaugos tvarkymo problema, kalbama apie dabartines paveldo apsaugin s sitemos b d -aknis. Taip pat akcentuojama socialin politin svarba, norint geriau suprasti XX ó XXI a. pr. paveldosaugos disciplinoje vykusius poky ius. Tys veikalas naudingas tuo, kad skiriama d mesio ir pramon s paveldui. I-skiriami pramon s paveld apimantys objektai, analizuojama šindustrin s archeologijosö s voka, jos reik-m . Apra-omi ekomuziejai, kurie skirti industrin s ir agrarin s kult ros i-saugojimui. Deja, ia n ra aktualizuojami pramon s paveldo objekt tyrimai, j saugojimas.

Vienas flymiausi Lietuvos paveldosauginink , ifinierius architektas Jonas Rimantas Glemfla knygoje šNekilnojamo kult ros paveldo apsauga ir tvarkymasö³ pateikia Europos paveldo apsaugos raida, Lietuvos kult ros paveldo apsaugos ir tvarkymo darb istorin raida nuo XIX a. iki

¹ epaitien R., *Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje*, Vilnius, 2005.

² epaitien R., *Paveldausoga globaliajame pasaulyje*, Vilnius, 2010.

³ Glemfla J. R., *Nekilnojamo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas*, Vilnius, 2002.

2002 m. Supažindinama su kultūros paveldo, vertybių ir paminklų samprata. Mano rašomai temai nėra konkrečiai išskiriamas ir analizuojamas pramonės ir technikos paveldas, kokie objektai yra išlikę ir saugotini. Aptariami paveldo tyrimo tvarkymo darbai bei darbų pobūdžiai, pagal atskiras paveldo objektus, nuvieniama kultūros vertybių registro raidimas ir daro naudingą žinioms mano tyrimui.

Kita grupė knygų, tiesiogiai susijusių su pramonės, technikos paveldu ar jo apsauga. Lietuvos architektas, kraštotyrininkas Juozas Barauskas, kraštotyrininkė Irena Seliukaitė, Vilniaus Gedimino technikos universiteto docentas Vytautas Kazimieras Vaitkus sudarė žurnalą „Kraštotyra 1964“ numerį skirtą technikos paminklams ir techninės minties raidai. Šis leidinys apžvelgia istorijos tyrimo ypatybes tyrinėjant technikos objektus, nagrinėja Lietuvos techninės kultūros materialinį palikimą ir jo apsaugos problemas. Pateikia Lietuvos pramonės ypatybių susikurimo ypatybes ir raidas. Leidinys skiriamas supažindinti su technikos apskaitos, tyrimo ir apsaugos problemomis. Žurnalas 1964 naudinga mano tyrimui, nes yra pateikiama to meto technikos objektų registravimo principai, pramonės paveldo tyrimai. Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija išleido neoficialų leidinį „Technikos paminkliniai objektai“, kuriame pateikiami techniniai objektų ypatybės. V. K. Vaitkus kartu su muziejininku, aviacijos istoriku Algirdu Gamziuku, Vilniaus inžinerinio statybos instituto docentu išleido specialų technikos objektų registravimui skirtą tyrimo metodiką⁴. Architektūros istorikas Jonas Tatoris išleido knygą⁵ skirtą apžvelgti Klaipėdos pramonės vystymąsi ir jo architektūrinį palikimą. Istorikas Onos Stasiukaitienės darbe „Technikos paveldas Lietuvoje“⁶, apžvelgiama technikos paveldo sritis, atskleidžiamos jo ypatybės, apžvelgiamos autorius suregistruoti technikos paveldo objektų ypatybės, nuvieniama jų raida ir lokalizacija. Pateikiama informacija naudinga mano tyrimui darbu, nes yra susijusi su mano darbo tema. Veikale aprašoma pramonės kilmės istorija bei jo paveldas Lietuvoje. Tačiau pramonės ir technikos paveldo istorija neleidžia susidaryti vaizdo apie jo apsaugą, darbe trūksta detalesnių paveldo objektų būklės vertinimų. Knyga daugiau populiarinamojo pobūdžio, objektų fotonuotraukos sudaro didesnę knygos dalį, nei pateikiama medžiaga.

„Technikos paminklai Lietuvoje“ publikuojami Kultūros paveldo organizacinio komiteto pirmininko, Kultūros paveldo departamento Tarptautinio ryšių su visuomene ir edukacijos skyriaus vedėjo Alfredo Jomanto, Lietuvos Liaudies Būties muziejaus direktoriaus pavaduotojo, istoriko Eligijaus Juvencijaus Morkūno, istorikas Onos Stasiukaitienės straipsniai⁹. Knygoje nagrinėjamas

⁴ Barauskas J., Seliukaitė I., Vaitkus V., *Kraštotyra 1964*, Vilnius, 1985.

⁵ Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, *Technikos paminkliniai objektai*, Vilnius, 1984.

⁶ Vitkevičius P., Vaitkus V. K., Gamziukas A., *Technikos paminklinių objektų apskaitos ir tyrimo metodika*, Vilnius, 1986.

⁷ Tatoris J., *Senoji Klaipėda, Urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*, Klaipėda, 1994.

⁸ Stasiukaitienė O., *Technikos paveldas Lietuvoje*, Vilnius, 2008.

⁹ Bardauskas J., *Technikos paminklai Lietuvoje*, Vilnius, 2001.

technikos paveldas į istoriją, raida. Pateikiamos nekilnojamojo technikos paveldo svarbiausios vertybės, istoriškai susijusios su geografinė vieta, jos kraštovaizdžiu ar gamtinėmis lygomis. Skirtingi technikos objektai suklasifikuoti. Pateikiama informacija naudinga nagrinėjant technikos paveldo objektus. Knyga naudinga aprašant objektus istoriniu aspektu. Palyginama, kad kurie pateikti technikos paveldo objektų adresai neatitinka su kultūros vertybių registro pateiktais adresais. Pateikta statistika, dėl laiko distancijos, nebeatitinka šiuo metu.

Kitas leidinys¹⁰ sudarytas iš publikuotų straipsnių, išleistas menotyrininkės Neringos Markauskaitės. Leidinyje pateikiamas architektūros istorikės Marijos Drėmaitės straipsnis „Estetikos klausimas XIX a. pramonės architektroje“. Šis straipsnis naudingas mano darbui tuo, kad supažindina su pramonės revoliucijos pradžia ir jos taka visuomenei, taip pat pateikia informacijos apie Lietuvos pramonės pradžią. Kitas, taip pat šiame leidinyje, pateikiamas „Architektūros centro direktorės Aidos Melbienės“ straipsnis „Pramonės paveldo istoriniai naratyvai: fragmentacijos aspektas“. Šis straipsnis buvo skaitytas dėl bendro pobūdžio, stengiantis geriau suvokti susijusias pramonės ir technikos paveldo sąvokas, tačiau darbe panaudotas nebuvo.

Istorikas Eligijus Juvencijus Morkonas knygoje „Technikos paminklai Lietuvoje: vėjo malūnai“¹¹ nagrinėja labiausiai Lietuvoje paplitusius vėjo malūnus, jų struktūrą, veikimo principus. Pateikiamos fotografo Anatolijaus Andrejevo malūnų fotografijos. Knygoje mažai dėmesio skiriama į apsaugos problemas. Nagrinėjant technikos paveldo apsaugos istoriją, knygoje pateikiama glaustos, tačiau naudingos informacijos apie XX a. pradžios malūnų pritaikymą kitoms poreikiams. Taip pat naudinga aprašant malūnų istorinį aspektą.

2006-07 iki 2007-12 buvo vykdomi TURBINE projektai. Projektas TURBINE „Industrial heritage for Tourism and Business development“ (Industrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo plėtrai) parengtas pagal Baltijos jūros regiono INTEREG III B KAIMINYSTYBOS PROGRAMOS PRIORITETĄ (Europos Bendrijos iniciatyvos INTEREG tikslas yra remti pasienio tarptautinį ir tarpregioninį bendradarbiavimą, skatinant darnią, subalansuotą ir tvirtą visos Europos Sąjungos teritorijos plėtrą. Projekto tikslas – vystyti bendradarbiavimą tarp Lietuvos (Aukštaitijos apskritis) ir Pietų Latvijos (Latgale ir Rīgas apskritys) regionų, kuriant tinkamą, produktus, projektus ir naujas iniciatyvas, siekiant panaudoti industrinio paveldo išteklius kultūrinio turizmo, verslo plėtrai ir edukaciniams reikmėms. Projektą parengė Tarptautinių ryšių ir plėtros projekto doc. dr. Natalija Mafėikienė, Humanitarinio fakulteto Projektų vadybos specialistas Aidanas Barzelis, Humanitarinio fakulteto Istorijos katedros asistentas, dokt. Salvijus Kulevičius, Projektų vadybos grupės vyr. vadybininkė Ingrida Simonaitienė.¹²

¹⁰ Markauskaitė N., *Istorinis naratyvas: problemos ir tyrinėjimai*, Vilnius, 2003.

¹¹ Andrejevas A., Morkonas E. J., *Technikos paminklai Lietuvoje: Vėjo malūnai*, Vilnius, 1982.

¹² TURBINE, <http://turbine.su.lt/turbine.html>, prieiga per internetą, data 2011 12 27.

Pirmą šTURBINEŲ projekto ataskaitą 2007 m. šPramonės paveldo panaudojimo poreikiams: gerosios patirties analizė¹³ parengė Marija Dr. Maitė, paveldosaugininkas Salvijus Kulevičius, istorikė Rita Regina Trimonienė, archeologė Birutė Kazimiera Salatkienė bei Daugpilio universiteto, humanitarinio fakulteto Istorijos katedros vedėja, daktarė Henrieta Soms. Turbinoje ataskaitoje apibūdinama pramonės paveldo sąvoka. Pateikiama glausta Europos ir Lietuvos pramonės apsaugos istorija. Nuodėginama tuometinė paveldo situacija Lietuvoje. Aptariami pavyzdžiai kaip galima panaudoti pramonės paveldo išteklius kultūrinio turizmo, verslo plėtrai ir edukaciniams reikmėms. Turbinoje visa pateikiama informacija yra naudinga analizuojant pramonės ir technikos paveldo apsaugą, nes aptariamos pritaikymo galimybės, paliejiama apsaugos istorija.

Baigiamoji šTURBINEŲ projekto ataskaita šTurinai apskrities ir Latgalos bei fiemgalos regiono pramonės paveldo panaudos verslui ir turizmui plėtrai galimybių studija¹⁴ pristatyta 2007 m. Ją parengė 14 vairių sričių ekspertai: Daugpilio universiteto daktarė Elita Jermolajeva bei istorijos magistro studijų studentės Natalja Linufla ir Sarmite Urtane, Turinai turizmo informacijos ekspertai Daiva Grikiėnė ir Dangirdas Mačiulis, Turinai universiteto daktarė Evandželina Petukienė ir Andrius Rakickas, monė šLatbioagro ūkio direktorius Aigars Smagars, Valstybinės kultūros paminklų apsaugos inspekcijos, Vyriausioji Daugpilio miesto valstybinis inspektorius Valentina Smertjeva ir jau anksčiau minėti Salvijus Kulevičius, Marija Dr. Maitė, Birutė Salatkienė, Rita Regina Trimonienė, Henrieta Soms. Turbinoje ataskaitoje identifikuoti ir iširti industrinio paveldo objektai Turinai apskrityje, Turinai Lietuvoje, Largaloje ir fiemgaloje. Galimybių studijoje nustatytas industrinio paveldo potencialas ir kultūrinė vertė bei išanalizuotos galimybės, kaip – potencialb t galima pritaikyti turizmo, verslo, ir edukaciniams paslaugų vystymui. Turbinoje ataskaita buvo skaityta, tačiau darbe nepanaudota.

Treji grupė straipsniai periodiniuose leidiniuose. Pirmosios iš jos siekiant išsaugoti pramonės ir technikos paveldą keliamos dar tarpukario laikotarpyje kai kraštotyrininkas Juozas Lingis savo straipsnyje¹⁵ ragina susirpinti nykstaniais technikos paminklais. Straipsnyje svarstoma kas turėtų r pintis ir kokius kriterijus turi atitikti išis paveldas. Technikos paveldas suskirtomas pagal grupes, si lomas j registravimas pagal atitinkamus punktus.

Nagrįjant pramonės ir technikos paveldo apsaugos istoriją, daug informacijos pateikiama mokslinīs ir kultūrinīs paskirties flurnaluose, publikuotais sovietmeiu: šKultūros baraiŲ,

¹³ Dr. Maitė M., Kulevičius S., Trimonienė R., Salatkienė B., Soms H. Projektas šIndustrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo plėtrai (TURBINE). Pramonės paveldo panaudojimo poreikiams: gerosios patirties analizė, <http://turbine.su.lt/uploads/File/Geroji%20patirtis.pdf>, prieiga per internetą, fl r ta 2011 12 27.

¹⁴ Jermolajeva E., Kulevičius S., Dr. Maitė M., Grikiėnė D., Linufla N., Mačiulis D., Petukienė E., Rakickas A., Salatkienė B., Smagars A., Smertjeva V., Soms H., Trimonienė R. R., Urtane S. Projektas šIndustrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo plėtrai (TURBINE). Turinai apskrities ir Latgalos bei fiemgalos regiono pramonės paveldo panaudos verslui ir turizmui plėtrai galimybių studija, http://turbine.su.lt/lt/galimybiu_studija.html, prieiga per internetą, fl r ta 2012 01 09.

¹⁵ Lingis J., Susirpinkime technikaišiais praeities kultūros paminklais!, *Gimtasai kraštas*, 1938, nr. 1-2 (17-18), p. 185 ū 187.

Šliteratūra ir menas, šMokslas ir gyvenimas, šStatyba ir architektūra, šTvyturys. Tvy leidini straipsniuose sprendžiamos problemos susijusios su liaudies technikos išsaugojimo klausimais, objektų restauravimo bei pritaikymo visuomeniniams poreikiams, technikos muziejaus steigimusi. Taip pat straipsniuose pateikiama pramonės ir jos –ak istorijos atsiradimas Lietuvoje.

Technikos išsaugojimo susirpinimas keliamas daugelyje publikuotų straipsnių. Akademikas Paulius Slavinas viename savo straipsnių¹⁶ pateikia informaciją, kurioje Lietuvos TSR Mokslų akademijos Prezidiumo Gamtos ir technikos mokslų istorijos komisija ragina visus kultūros darbuotojus inventorizuoti daiktinius ir technikos paminklus, sudaryti kiekvienam objektui atskirą aprašą, nurodyti jo matmenis, lokalizacijos vietą, chronologiją. Interviu su LSSR kultūros ministerijos muziejų ir kultūros paminklų apsaugos valdybos viršininku Jonu Glemžiu¹⁷ pateikiami svarbiausi nutarimai paminklų apsaugos srityje, apšvelgiami kokie darbai vykdomi ir numatomi daryti, tačiau etnografinės architektūros apsauga lieka probleminiu klausimu. Išsaugojimui keliamas Lietuvos Liaudies Buities Muziejaus (toliau – LLBM) kūrimo svarba, kuris turėtų iš dalies apsaugoti kultūros vertybes. Apie liaudies technikos paminklų išsaugojimą ir muziejaus steigimą anksčiau yra kalbėjusi ir etnografas Stasys Daunys¹⁸, pabrėždamas, kad reikia išsaugoti tai kas etnografiška ir istoriška. S. Daunys pastebi daug spragų muziejininkų darbe renkant liaudies techniką. Neigiamai vertina, kad eksponatus sudaro tik valstiečių kiške naudoti rankiai, kurie bus eksponuojami LLBM taip pat keliamas etnografinė pastatų išlikimo problema¹⁹. Menotyrininkas Al. Po iulpaity aptaria dešimtmečio steigimosi visuomeniniame muziejuje vaizdą²⁰. Taip pat aptariama sunki visuomeniniame muziejaus padėtis, kuri reikalauja respublikos ir savivaldybių pagalbos, autorius pabrėžia, kad muziejams reikia griežtesnės kontrolės (straipsnis buvo skaitytas, tačiau nepanaudotas darbe). Muziejininkas Vytautas Stanikinas²¹ kalba apie LLBM. Supažindina visuomenę su rūpesiais iškilusiais, kuriant muziejų po atviru dangumi, tai pat supažindina su konservavimo ir restauravimo problemomis. Keliamas klausimas kokius objektus laikyti priklausančius liaudies būviui. Kokie liaudies technikos objektai jau saugomi muziejuje.

Straipsnių autoriai didelį dėmesį skiria vėjo ir vandens malnams išsaugojimui, restauravimui, pritaikymui, problemų aptarimui. Lietuvi literatas, kraštotyrininkas Aleksas Tvilkauskas²² ragina aukštai išsaugoti vėjo malnų. Autorius aprašo savo gimtojo kaimo, Giedraičių vėjo malną, kur pritaikė etnografiniam krašto muziejui. Tiesa, tai nebuvo pirmasis sutvarkytas ir pritaikytas malnas Lietuvoje, žurnalo šStatyba ir architektūra, statybininko

¹⁶ Slavinas P., Globokime mokslo ir technikos paminklus, *Kultūros barai*, 1965, nr. 12, p. 42.

¹⁷ Kultūros paminklų ir jų apsauga, *Kultūros barai*, 1967, nr. 9, p. 17-19.

¹⁸ Daunys S., Kai technikos fiodis pasensta, *Kultūros barai*, 1966, nr. 11, p. 15-16.

¹⁹ Daunys S., Koks bus etnografinis paminklų likimas, *Kultūros barai*, 1968, nr. 9, p. 55-57.

²⁰ Po iulpaity A., Visuomeniniame muziejaus takais, *Literatūra ir menas*, 1972, nr. 04/15, p. 10-11.

²¹ Stanikinas V., Rūpesiai dilytojaus muziejaus, *Kultūros barai*, 1983, nr. 3, p. 47-49.

²² Tvilkauskas A., Od malnams, *Literatūra ir menas*, 1968, nr. 08/24, p. 10.

Salagirio straipsnyje rašoma apie Tėduvos mal no pritaikym keleivi ufeigos namams bei paragina imtis panašius darbus²³. Algirdas Kalasauskas savo straipsnyje teigia, kad švienintel galimyb išsaugoti architektūros paminklus yra panaudojimas šiuolaikiniais reikalais²⁴. Etnografas Vacys Milius straipsnyje²⁵ aprašo ekspediciją po Miniją ir jos dešiniuosius intakus. Tėuos ekspedicijos tikslas buvo surinkti duomenis apie vandens malūnus. Interviu su LSSR Kultūros ministerijos Moksliniais metodiniais Kultūros paminklų apsaugos tarybos pirmininkui Romu Batūra²⁶ metu aptariami paskutiniai patvirtinti kultūros paminklų sąrašai, vykdomi Kultūros ministerijos darbai ir jos tikslai. Straipsnyje atskleidžiama, kad tik dabar pradėdama registruoti gamybos bei technikos istorijos paminklus. 1974 m. žurnalo „Kultūros barai“ kultūros istoriko Arnoldo Endzino straipsnyje sprendžiama Rudnios geležies liejyklos malūno pritaikymo ar restauravimo problema²⁷. Jau minėtasis Kvantainių malūnas, išsamesnio aprašymo ir susidomėjimo susilaukė iš etnologo Eligijaus Juvencijaus Morko straipsnyje²⁸, kuris po restauravimo bus eksponuojamas Liaudies buties muziejuje. Kitas didelio dėmesio vertas vėjo malūnas minimas Valentino Gylis straipsnyje²⁹, tai vienas didžiausių Lietuvos malūnų priklausančių fiagarų sifirgyno ansamblui, kuris buvo restauruotas ir pritaikytas naktinės porykiams. Vėjo ir vandens malūnai buvo ypač svarbūs ir Klaipėdos miestui. Menotyrininkas, architektūros istorikas Jonas Tatoris straipsnyje³⁰ pateikia trumpą malūnų atsiradimo istoriją Klaipėdoje. XIX a. pradžioje mieste buvo 26 vėjiniai ir 11 vandens malūnų, o 1901 m. beliko vienas vėjinis malūnas (straipsnis skaitytas, tačiau darbe nepanaudotas). Istorijos mokslų daktaras Jonas Jurkėtas aprašo du Vilniaus vandens malūnus, pateikia jų istoriją³¹. Iš dviejų malūnų išlikęs tik vienas, aprašoma jo būklė, siūlyta rengti muziejų. Kazys Juknius straipsnyje³² kalba apie Tėmalų rajone kadaise buvusius vandens malūnus, dauguma neišlikę. Išlikęs tik Pajūrio miestelyje kadaise buvęs malūnas, kuris paskelbtas technikos paminklu (straipsnis skaitytas, tačiau darbe nepanaudotas).

Apie technikos paminklus, jų saugojimą, restauravimą ir pritaikymą nemažai informacijos pateikia žurnalistas Antanas Staponkus³³. Jis rašo, kad daug vėjo ir vandens malūnų užregistruota kultūros paminklų sąraše, aprašomi kaip jie pritaikyti. Straipsnyje pateikiamos paminklo saugininkų viltys kurti technikos muziejų, taip išsaugojant technikos paminklus. Vilniaus miesto Kultūros paminklų apsaugos inspekcijos viršininkas Juozas Stasiulaitis ir LTSR Mokslų Akademijos reikal

²³ Salagiris M., Senasis malūnas ir naujas jo garsas, *Statyba ir architektūra*, 1967, nr. 5, p. 12-13.

²⁴ Kalasauskas A., Paminklai mūsų laukia, *Literatūra ir menas*, 1970, nr. 07/25, p. 4.

²⁵ Milius V., Dienotvarkėje malūnai, *Literatūra ir menas*, 1969, nr. 06/28, p. 11.

²⁶ Sadauskas R., Mūsų interviu, *Literatūra ir menas*, 1972, nr. 01/08, p. 2.

²⁷ Endzinas A., Išsaugokim technikos istorijos paminklų Rudnioje, *Kultūros barai*, 1974, nr. 10, p. 52-53.

²⁸ Morkūnas E., Kvantainių malūnas Liaudies buties muziejuje, *Kultūros barai*, 1981, nr. 5, p. 51.

²⁹ Gylis V., fiagarų Lietuvoje, *Literatūra ir menas*, 1983, nr. 12/24, p. 9.

³⁰ Tatoris J., Pramoniniai Klaipėdos pastatai, *Statyba ir architektūra*, 1985, nr. 2, p. 22-23.

³¹ Jurkėtas J., Ir malūnai Vilniui tiktų, *Statyba ir architektūra*, 1986, nr. 3, p. 22-23.

³² Juknius K., Malūnai ir duona, *Literatūra ir menas*, 1987, nr. 07/18.

³³ Staponkus A., Apie tai, ką išsaugom, *Literatūra ir menas*, 1985, nr. 03/02, p. 12.

valdybos viršininkas Zenonas Malaiška sprendžia Verki vandens malno restauravimo problemą³⁴. Apie technikos muziejaus steigimą užsiimama ir architektas fibartas Simanavičius³⁵ bei pasiūlyta vietovė tokio muziejaus kėlimui (straipsnis skaitytas, tačiau darbe nepanaudotas). Toks svarstymas apie technikos muziejų nebuvo pirmasis pasirodęs spaudoje, 1982 m. žurnale „Švyturys“ publikuotame straipsnyje³⁶ inžinieriaus Algirdas Stumbras kalba apie energetikos muziejaus steigimą.

Nagrinėjant pramonės ir technikos paveldo apsaugos istoriją pravartu išnagrinėti ir pačią pramonės –ak atsiradimą Lietuvoje. Mokslas ir gyvenimas žurnale publikuojamas inžinieriaus Antano Morkevičiaus straipsnis³⁷ pasakoja apie Grigiškių fabriko istoriją, paminėtas reikšmingiausias statinys – akvedukas, kuris trauktas kultūros paveldo statusą (straipsnis skaitytas, tačiau darbe nepanaudotas). Pienininkas Antanas Visackas žurnale „Mokslas ir gyvenimas“ pasakoja apie pieno pramonės atsiradimą Lietuvoje³⁸ (straipsnis skaitytas, tačiau darbe nepanaudotas). Kitas itin reikšmingas straipsnis publikuotas tame pačiame moksliniame žurnale „Seniausioji industrija Lietuvoje“³⁹. Tame straipsnyje docentas Vytautas Kazimieras Vaitkus aprašo apie tuometinės technikos archeologijos tyrimus, didžiausias dėmesys skiriamas seniausi pramoniniams Vilniaus Vilnios zonos raišmams, taip pat pateikiama XIX a. Lietuvos pramoninių zonų skaičių didėjusiųose miestuose. Kelias susirpinimas dėl urbanistinių techninių paminklų išsaugojimo.

Kiti svarbūs mano darbui straipsniai publikuoti po 1990. Marija Dr. Maitis straipsnyje „Pramonė kaip paveldo objektas“⁴⁰ pateikia pramonės objektų sąrašą, kurie traukti UNESCO paveldo statusą. Straipsnyje glaustai aprašoma industrinio paveldo saugojimo pradžia bei jo tyrimo istorija Europoje. Nusakoma pagrindinė paveldo tyrimo uždutis. Taip pat apibūdinama pramonės paveldo objekto savybės, aiškina industrinio archeologijos savybės problema, kaip ji suvokiama Lietuvoje ir Europoje. Minimas pirmasis pramonės archeologijos tyrimas Lietuvoje Vytautas Kazimieras Vaitkus. Kitas M. Dr. Maitis bei Aidos Telbienės straipsnis⁴¹ kalba apie pramonės paveldo išsaugojimą, pateikiami šio paveldo pritaikymo pavyzdžiai Europoje ir Lietuvoje, keliama šio paveldo reikšmė. Sekančiame M. Dr. Maitis ir A. Telbienės straipsnyje⁴² aptariama tarptautinis bendradarbiavimo veikla pramonės paveldo srityje tarp Baltijos ir šiaurės valstų, pristatomas šiaurės-Baltijos valstų pramonės paveldo praktika 2000-2002 m. projektas, Suomijos ir Estijos

³⁴ Stasiulaitis J., Malaiška Z., Verki malno reikalai, *Literatūra ir menas*, 1983, nr. 04/23, p. 12.

³⁵ Simanavičius fi., Muziejų perteklius ar stygius, *Literatūra ir menas*, 1986, nr. 09/13, p. 3.

³⁶ Stumbras A., Ar stegsimė energetikos muziejų, *Švyturys*, 1982, nr. 18, p. 24.

³⁷ Morkevičius A., Grigiškių fabrikai, *Mokslas ir gyvenimas*, 1978, nr. 4, p. 32-33.

³⁸ Visackas A., Pieno pramonės pradžia Lietuvoje, *Mokslas ir gyvenimas*, 1981, nr. 8, p. 22-23.

³⁹ Vaitkus V. K., Seniausioji industrija Lietuvoje, *Mokslas ir gyvenimas*, 1987, nr. 6, p. 9.

⁴⁰ Dr. Maitis M., Pramonė kaip paveldo objektas, *Kultūros paminklai*, 2002, nr. 9, p. 110-111.

⁴¹ Dr. Maitis M., Telbienė A., Pramonės paveldo panauda, *Archiforma*, 2004, nr. 2, p. 52-57.

⁴² Dr. Maitis M., Telbienė A., Pramonės paveldo tyrimas ir dokumentavimas: tarptautinė praktika Lietuvoje, *Kultūros paminklai*, 2005, nr. 12, p. 96-105.

surengtas kursas šNauja paskirtis seniems fabrikams, Medijos ir Latvijos kursas šIndustrinis paveldas ir pereinamojo laikotarpio visuomenė. I–samiai aptartas su Lietuva susijęs seminaras šGyvojo pramonės paveldo dokumentavimas, kur parengė Norvegija, Danija, Lietuva. Taip pat aprašomas šKintanios perspektyvos ir pramonės paveldas ir urbanistiniai pokyčiai kursas, vykęs 2002 Medijoje. Aprašoma IHP projekto svarba Lietuvai.

Kiti taip pat aktualūs mano darbui publikuoti po 1990 m. šMokslas ir Technika publikuotas rašytojo Algimanto Polio straipsnis skirtas Kauno faliakalnio funikulieriaus jubiliejaus paminėjimui⁴³, naudingas iš istorinės pusės pristatant funikulieri. Iš paveldosauginės pusės aktualus architekto, paveldosaugininko Algimanto Grafulio straipsnis⁴⁴, kuris aprašo keblį situaciją susijusią su Klaipėdos celiuliozės gamybinių pastatų. Taip pat pateikiamos ir kitos panašios istorijos su Klaipėdos paveldu.

Straipsniai yra dvejopo pobūdžio istoriniai (parengti tarpukaryje, sovietmečiu ir po 1990 m.) bei bendrojo mokslinio (istoriografiniai) ar teorinio pobūdžio. Pastaruosius geriausiai reprezentuoja Marijos Dr. Maitės darbai. Jie tyrimui buvo naudingi, nes pateikiama teorinė medžiagos susijusios su mano tema, apibrėžiamos savybės, aprašoma glausta pramonės paveldo tyrimo istorija Europoje. Likusieji straipsniai daugiausia istorinio pobūdžio. Jie tyrimui naudingi tuo, kad pateikiama su to meto išsaugojimo tendencijomis susijusios problemos. Tyrime jie naudoti tiek kaip istoriografinė medžiaga, tiek kaip pirminiai šaltiniai. Tuo atveju jie padėjo išsiaiškinti kai kuriuos faktus (kurie nepavyko rasti kituose šaltiniuose), suvokti vienu ar kitu metu sklandžius idėjas, požiūrius, svarstymus.

Šaltiniai. Mano tyrimui darbu yra naudotini teisiniai aktai, kultūros paveldo registro duomenys bei istorinės periodikos šaltiniai. Pastaroji šaltinių grupė sudaro tarpukaryje, sovietmečiu ir po 1990 m. moksliniuose žurnaluose publikuoti straipsniai, kurie yra aptarti ir pristatyti istoriografijoje.

Sekanti šaltinių grupė apima teisinius aktus. Mano darbui yra aktualūs 1967 m. Kultūros paminklų apsaugos statymas ir jo taikymo instrukcija⁴⁵. Statymo tikslas išsaugoti kultūros paminklus bsimoms kartoms ir tikslingai naudotis jais mokslo, kultūros, švietimo ir darbo švietimo tikslams. šNekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos statymas, kuris priimtas 1994 m. gruodžio 22 d.⁴⁶. Statymo tikslas yra garantuoti Lietuvos kultūros vertybių apsaugą, gausimą ir perdavimą ateities kartoms. Tuo statymo nauja redakcija (keistas statymo pavadinimas) šNekilnojamojo

⁴³ Polis A., Kauno faliakalnio funikulieriui š75-eri, *Mokslas ir technika*, 2006, nr. 7-8, p. 2.

⁴⁴ Grafulis A., Pavojaus varpai Klaipėdos krašto kultūros paveldui, *Kultūros barai*, 2006, nr. 4, p. 14-20.

⁴⁵ Kultūros paminklų apsaugos statymas ir jo taikymo instrukcija,

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=883&p_d=8576&p_k=1#ISTATYMAS, prieiga per internetą, fiksuota 2012 01 09.

⁴⁶ Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos statymas,

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=15165, prieiga per internetą, fiksuota 2012 01 09.

kultūros paveldo apsaugos statymas priimtas 2004 m. rugsėjo 28 d., sigaliojo 2005 m. balandžio 19 d⁴⁷.

Treji –altini grup sudaro kultūros paveldo sraai. I–skiriami keturi apskaitos etapai: 1963-1990 m., 1990-1995 m., 1995-2005 m. bei po 2005 m. I–samiau paveldo sraus yra gilinamasi antrame tyrimo skyriuje šPramon s ir technikos paveldo apsaugos vairov Lietuvoje.

Tyrimo problema. ^{TM}andien, mokslo paflangos amfiuje, d l spartaus technologij progresu, pramon s ir technikos paveldas tampa problemika sritis. Btent d l modern jimo progresu, pramon s ir technikos paveldas eina prie savo i–nykimo. Vakar –alyse – paveld jau i–moka vertinti ir saugoti. fymiausias –iuolaikinis pramon s muziejus yra UNESCO Pasaulio paveldo srae esantis Anglijos *Ironbridge George Museum*, laikomas pramon s revoliucijos simboliu⁴⁸. 1990 m. ^{TM}edijoje buvo kurtas *Bergslageno* ekomuziejus, kuris yra fymiausiame –alies metalo gavybos, ir apdirbimo regione Bergslagene⁴⁹. 2001m. Estijoje kurtas *Kohtla Jerv s* skal no pramon s muziejus, kuris buvo rengtas nebenaudojamos skal no –achtose⁵⁰. Norvegijoje sudarytas 8 istorini fabrik -muziejus, reprezentuojantis reik–mingiausias –alies pramon s –akas⁵¹. Ciuriche buvusiam XIX a. varyklos ir mal no komplekse –iandien yra i–saugoti ne tik i–rai–kingos architekt ros pramon s pastatai, ia veikia ir muziejus, ekologi–kas mal nas ir kepykla su parduotuv le, restoranas ir teatras⁵². ^{TM}edijos tekstil s pramon s centre Nor iopinge pritaikius fabrikus, kurie sudar industrin miestovaizd , sik r universitetas, koncert ir pramog sal s, staigos, visuomenin s organizacijos⁵³. Vokietijoje atgaivinti Ruro industrinio regiono kra–tovaizdffio parkai (Duisburg-Nord) ir (Zeche Zollverein), kurie traukti UNESCO Pasaulio paveldo sra–⁵⁴.

Atitinkam poflymi randame ir Lietuvoje, kur yra i–saugotas ne vienas v jo ar vandens mal nas ir pritaikytas naujoms reikm ms. 1998 m. suremontuotas ^{TM}auli šAu–ros s muziejaus fialik v jo mal nas, kuriame demonstruojama i–likusi malimo technika ir renginiai⁵⁵. Kleboni–kio mal nas, kuris priklauso Daugyvns kult ros istorijos muziejaus-draustiniui,

---

⁴⁷ Nekilnojamo kultūros paveldo apsaugos statymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243361&p_query=&p_tr2=, prieiga, per internet , fi r ta 2012 01 09.

⁴⁸ Dr mait M., ^{TM}elbien A., Pramon s paveldo panauda, *Archiforma*, 2004, nr. 2, p. 53.

⁴⁹ Dr mait M., Kulevi ius S., Trimonien R., Salatkien B., Soms H. Projektas šIndustrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo pl trai (TURBINE). Pramon s paveldo panauda –iandienos poreikiams: gerosios patirties analiz , <http://turbine.su.lt/uploads/File/Geroji%20patirtis.pdf>, prieiga per internet , fi r ta 2012 01 09.

⁵⁰ Ten pat.

⁵¹ Dr mait M., ^{TM}elbien A., Pramon s paveldo panauda, *Archiforma*, 2004, nr. 2, p. 53.

⁵² Ten pat.

⁵³ Dr mait M., Kulevi ius S., Trimonien R., Salatkien B., Soms H. Projektas šIndustrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo pl trai (TURBINE). Pramon s paveldo panauda –iandienos poreikiams: gerosios patirties analiz , <http://turbine.su.lt/uploads/File/Geroji%20patirtis.pdf>, prieiga per internet , fi r ta 2012 01 09.

⁵⁴ Ten pat.

⁵⁵ Ten pat.

eksponuojamas su autentiškais veikianiais mechanizmais⁵⁶. 2003 m. Vilniuje atidarytas energetikos muziejus buvusioje elektrinėje, statytoje 1903 m⁵⁷. Deja, tinkamo dėmesio susilaukia tik nedidelė Lietuvos pramonės paveldo. Visa tai pramonės ir technikos paveldas daro viena problematiškiausi paveldo sritis.

Taigi, istorinis pramonės ir technikos paveldo apsaugos tyrimas, padėtų suprasti ano meto muziejininkus, istorikus, paveldosaugininkus, etnografus, kraštotyrininkus ir kitus mokslininkus, atstovus, idėja bandant išsaugoti – paveldą. Taip pat pafvelgti kiek idėja buvo realizuota ir kas trukdė tai padaryti. Atitinkamas praėjusių pafinimas padėtų spręsti dabarties problemas.

Temos naujumas ir aktualumas. Europos ir Lietuvos paveldausogos sistemoje pramonės ir technikos paveldas turi savo vietą ir yra pripafintas, kaip materialin s paflangos palikimo dalis. Šiandien pramonės paveldas yra pakankamai flinomas ir net populiarus. Šio paveldo susidomėjimo mada kilusi Vakaruose, atrodo, pakankamai sitvirtino ir Lietuvoje. Tačiau nepaisant informacijos gausos apie – paveldą ir su juo vykdyti projektus, paveldo bkl yra sudtinga. Stokojama originalesni jo panaudojimo ir pritaikymo bkl, pasitaiko išnykimo ar net sunaikinimo atvejai. Praėjus nemažai laiko nuo pirmųjų idėjų išsaugoti pramonės ir technikos paveldą ir norint išsiaiškinti dabarties situaciją lemianias prieflastis atkreiptinas dėmesys –io paveldo apsaugos raidai Lietuvoje.

Tokia apibendrinta studija dar nėra rengta, išskyrus nedidel s apimties tekstus. Šiuo atflvilgiu galime išskirti Marijos Dr maitės ir Aidos Telbienės straipsnius⁵⁸, šTURBINEo dviejų dalių projektą: šPramonės paveldo panauda –iandienos poreikiams: gerosios patirties analizė⁵⁹ bei šTėulių apskrities ir Latgalos bei fiemgalos regiono pramonės paveldo panaudos verslui ir turizmui galimybių studija⁶⁰, kurie pristato pramonės ir technikos paveldo tyrimo aspektus, jo reikšmę, galimybių panaudą, aptaria paveldosauginės problemas susijusias su –iuo paveldu, pristato iširtus ir identifikuotus technikos objektus, glaustai aptariama paveldo apsaugos raida.

Viena vertus, –is mokslo darbas prisidėtų prie paties pramonės ir technikos apsaugos populiarinimo, antra atskleistų dabartį lemianias aplinkybes.

⁵⁶ Ten pat.

⁵⁷ Dr maitė M., Telbienė A., Pramonės paveldo panauda, *Archiforma*, 2004, nr. 2, p. 53.

⁵⁸ Dr maitė M., Estetikos klausimas XIX a. pramonės architektroje, Telbienė A. Pramonės paveldo istoriniai naratyvai: fragmentacijos aspektas, *Istorinis naratyvas: problemas ir tyrinėjimai*, Vilnius, 2002, p. 217-253; Dr maitė M. Pramonė kaip paveldo objektas, *Kultūros paminklai*, nr. 9, 2002, p. 110-118; Dr maitė M., Telbienė A., Pramonės paveldo tyrimas ir dokumentavimas: tarptautinė praktika Lietuvoje, *Kultūros paminklai*, nr. 12, 2005, p. 96-106; Dr maitė M., Telbienė A. Pramonės paveldo panauda, *Archiforma*, 2004, nr. 2, p. 52-57.

⁵⁹ Dr maitė M., Kulevičius S., Trimonienė R. R., Salatkienė B., Soms H. Projektas šIndustrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo plėtrai (TURBINE). Pramonės paveldo panauda –iandienos poreikiams: gerosios patirties analizė, <http://turbine.su.lt/uploads/File/Geroji%20patirtis.pdf>, prieiga per internetą, flirta 2012 01 09.

⁶⁰ Jermolajeva E., Kulevičius S., Dr maitė M., Grikiėnė D., Linufla N., Mačiulis D., Petukienė E., Rakickas A., Salatkienė B., Smagars A., Smertjeva V., Soms H., Trimonienė R. R., Urtanė S. Projektas šIndustrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo plėtrai (TURBINE). Tėulių apskrities ir Latgalos bei fiemgalos regiono pramonės paveldo panaudos verslui ir turizmui plėtros galimybių studija, http://turbine.su.lt/galimybiu_studija.html, prieiga per internetą, flirta 2012 01 09.

Darbo struktūra. Darb sudaro –e–ios dalys: vadas, trys skyriai (pramonės ir technikos sąvokų samprata, pramonės ir technikos paveldo vairov Lietuvoje, pramonės ir technikos paveldo apsaugos istorija Lietuvoje), i–vados, –altini ir literatūros sąrašas.

1. *Pramonės ir technikos paveldo sąvokų samprata*

Pramoninės gamybos atsiradimas, tai vienas svarbiausių visuomenės reikinių, kuriuo metu vyko perėjimas nuo agrarinės prie industrinės visuomenės. Feodalinius santykius pakeitė pinigais disponuojanti buržuazija. Pramoninė gamyba prasidėjo nuo pramonės revoliucijos, kuri vyko Anglijoje apie 1750m.⁶³. Perėjimo nuo manufaktūrinių prie pramoninės gamybos metu kūrėsi fabrikai, naujos gamybos technologijos, rengimai, kasyklos, transporto sistema, visi šie veiksniai formavo ir industrinį kraštovaizdį, taip palikdama inžinerinį bei techninį palikimą. Šiandien pramonės paveldas yra pripažintas, kaip žmonijos kultūros palikimo dalis ir turi savo vietą Europos ir Lietuvos paveldosaugos sistemoje, tačiau jos turinys ir suvokimas laiko eigoje kito.

1.1. *Sąvokų samprata Lietuvoje*

Lietuvoje per tarpukario, sovietmečio ir nepriklausomybės laikotarpius ne kartą kito daugelis kultūros paveldo ir jo apsaugos bei tvarkymo apibrėžiančių terminų. Šis terminas kaitaliojosi Lietuvoje vykusiems politiniams, kultūriniai pokyčiai, kurie nulėmė teisint kokybišką paveldo sampratą.

Tarpukario Lietuvoje atsiranda *technikos paminklų* sąvoka. Ši sąvoka apibrėžti istoriškai ir techniškai svarbiems objektams. Kraštotyrininkas Juozas Lingis 1938 m. straipsnyje⁶⁴ išskyrė tris technikos paminklų grupes:

- 1) statiniai: tiltai, keltai, liuzai, uftvankos rengimai;
- 2) monistiniai ir rengimai: vėjiniai, vandens malūnai, lentpjūvės, kalvės, audyklos, verpyklos, vairios daryklos, degyklos, viryklės, kailių dirbtuvės, plytinės, kalkinės, durpių kasyklos;
- 3) atskiri objektai: vairios mašinos, aparatai, rankiai.

Kultūros paminklas yra viena iš daugybės kultūros panoramos detalių, tarp kurių galime priskirti ir *technikos paminklą*. *Technikos paminklai* sovietmečiu apmūgymybinius pastatus, prie jų buvo priskiriama: vėjo ir vandens malūnai, kalkinai, puodų degyklos, geležies liejyklos ir kalyklos, karvyklos, milo vlyklos, aliejaus spaudykla, apdirbimo staklės, deguto varyklos bei kiti vairs rengimai bei mašinos. Prie rengimų galime priskirti: transmisijas, krumpliaračius, sparnus, girkas, kalyklos kirkius, turbinas ir kitus technikos objektus. Dažnai *technikos paminklų* terminas tilpo ir sąvoka *liaudies architektūros paminklai*, kuri apmūgymybinius pastatus, turinčius architektūrinę vertę, dažniausiai vėjo ir vandens malūnai.

⁶³ Dr. Maitis M., Estetikos klausimas XIX a. pramonės architektroje, *Istorinis naratyvas: problemos ir tyrinėjimai*, Sudaryt. Markauskaitė N., Vilnius, 2003, p. 218.

⁶⁴ Lingis J., Susirpinkime technikaisiais praeities kultūros paminklais!, *Gimtasai kraštas*, 1938, nr. 17 ó 18, p. 187.

TMlia *technikos paminklų* s vokos daŭnai eina ir *liaudies technikos* terminas, j turinys yra skirtingas. *Liaudies technikos* rankiai buvo gamini pa i valstie i rankomis, prie kuri priskiriama: medin s –ak s, medin s ak ios, spragilai, arklai, arklin s kuliamosios, metaliniai pl gai, dviflagriai ir kiti smulk s flemdirbi , amatinink rankiai gamini nam s lygomis.

Apibendrinant galime teigti, kad sovietme iu vartojama s voka *liaudies paminklas* yra agrarin s visuomen s darbo rankiai ir mechanizmai. *Technikos paminklas* tai paflangi pramonin s technologij gamybos rankai ir rengimai bei statiniai.

TMandienos istoriografijoje *liaudies technikos* ir *technikos paminklo* s vokas kei ia nauji terminai *technikos* ir *pramonės* paveldas. Ta iau kyla klausimas ar –ios s vokos apr pia ta pat turin ar yra skirtingos. Kitados vadinti gamybiniai pastatai apr piantis vairius technikos objektus, –iandien turi bendrin pavadinim *pramonės* pastatai. Pramon s palikimas daŭniausiai asocijuojamas su gamykla ar tam tikru gamybiniu pastatu, ta iau –ie pastatai n ra vienaly iai statiniai. Vis pirma, j sandar sudaro vair s techniniai rengimai, gaminantys produkcij . Antra, siekiant grei iau realizuoti savo produkcij ir uftikrinti nenutr kstam gamyb buvo tiesiami geleffinkeliai, statomi uostai, tiesiami keliai, taip pramonin veikla formavo aplinkui esant kra–tovaizd . Daŭnai istoriografijoje susiduriame su terminu *technikos paveldas*. Kaip teigia O. Stasiukaitien –iandien *technikos paveldo* s vokia apr pia ne tik senas ma–inas ir technik , tai yra ir pramon s, inflinerijos bei fabrikin s gamybos palikimas, technologija, gaminiai, transporto sistema ir industrializuotas kra–tovaizdis⁶⁵. TMandien atsifflvelgiant glaudffias pramon s s sajas su technika ir inflinerija, 1990 m. Europos Tarybos Ministr komiteto parengtoje rekomendacijoje –is daugialypis palikimas vardintas *pramonės, technikos* ir *inžinerijos* paveldu⁶⁶.

Apibendrinant galime teigti, kad vartojama *technikos, inžinerijos, pramonės paveldo* terminas apima pastar j 250 met vykusi pramonin gamyb , kuri per t laik formavo kra–tovaizd ir paliko gamybinius statinius su inflineriniais rengimais.

TMuo metu Europos paveldosaugoje priimta, kad *pramonės technikos* ir *inžinerijos* paveld sudaro:

- 1) industrializavimo ir techniniai procesai bei j s sajas su flmogaus gyvenimu;
- 2) kra–tovaizdffiai, kur flmogaus k riniai jungiasi su gamta: gavybos, gabenimo, apdoravimo bei prekybos vietos, keli tinklai ir gyvenviet s;
- 3) statiniai ir j kompleksai, inflinieriniai renginiai;
- 4) gamybos ranga ó rengimai, prietaisai, rankiai, transporto priemon s; darbo procesai;

⁶⁵ Stasiukaitien O., *Technikos paveldas Lietuvoje*, Vilnius, 2008, p. 7.

⁶⁶ Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the Protection and Conservation of the Industrial, Technical and Civil Engineering Heritage in Europe, <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=570715&SecMode=1&DocId=592694&Usage=2>, prieiga per internet , fl r ta 2012 01 19.

5) flmoni gyvenimas: darbinink , inffinieri ir technolog , architekt , pramoninink ir vadybinink darbas, k ryba, butitis, mokymasis ir karjera;

6) visuomeninis gyvenimas: pramon s ir technikos poveikis flmoni bendruomen ms⁶⁷.

1.2. Pramonės archeologija

TYandien, daugelyje Europos –ali pramon s paveld tiria specialii tarpdisciplinin mokslo disciplina ó pramon s archeologija. TY s vok , atrodo, pirm kart pavartojo Birmingemo universiteto profesorius D. Dudley 1955 m. sstraipsnyje apie archeologijos kasin jimus Belgijoje⁶⁸. Ji kaip mokslo disciplina praktikuojama nuo 1950 m. ir jos kilm s –alimi laikytina Didffioji Britanijoje⁶⁹. Nepaisant, kad disciplina jau gyvuoja daugiau nei 60 met , ta iau dar ir –iandien n ra ai-kiai apibr fta kas yra jos objektas. Anglijoje pramon s archeologija apima vis pramon s ir technikos paveld . Lietuvoje archeologijos s voka nuo XX a. pirmosios pus s turi kit reik–m , kuri tyrin ja i– materialin s kult ros liekan flmonijos praeit nuo pirmyk–io flmogaus iki ra-to atsiradimo⁷⁰. Nepaisant nederm s su siaur ja archeologijos s vokos reik–me ir mafl maffiausia skepti–ko poffi rio vakar (škapitalistini ō) –ali mokslo patirt , –i s voka dar sovietme iu, 9 de–imtmyje, pasiek Lietuv . TY atskira istorijos mokslo tyrimo –aka buvo vadinama *technikos archeologija*. To meto Lietuvoje, pramoniniai ir inffinieriniai rengimai buvo vadinami *technikos paminklais*, tod l atitinkamai vartota s voka *technikos archeologija*. Jos tyrimo laukas ir apibr flimas kito istorijos t km je. Lietuvoje susiformavusi kaip tyrimo –aka, i–pradffl ji dom josi gynybiniais objektais, flymesniais hidrotechnikos renginiais, kanalais, upi vag tvarkymu ir i–dalties tiltais⁷¹. TY disciplina, anot Vilniaus Gedimino Technikos Universiteto docento V. Vaitkaus, nagrin jo technikos objekt bei jiems priskiriam pastat ir statini raid ⁷².

TYuolaikin je literat roje naudojami du skirtingai terminai apib dinantys pramon s palikimo tyrimus, ta iau j turinys i–esm s yra vienodas. Lietuvoje vartojamas *pramonės paveldo* terminas⁷³ tuo tarpu Anglijoje ir JAV apib dinantius pramoninius tyrimus vartojama s voka ó *pramonės archeologija*⁷⁴. Pramon s archeologija apibr fliama kaip tyrim laukas apimantis pramon s paminkl flvalgym , tyrim , registravim ir kai kuriais atvejais i–saugojim . Taip pat jos tikslas yra

⁶⁷ Dr maıt M., Kulevius S., Trimonien R., Salatkien B., Soms H. Projektas šIndustrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo pl trai (TURBINE). Pramon s paveldo panauda –iandienos poreikiams: gerosios patirties analiz , <http://turbine.su.lt/uploads/File/Geroji%20patirtis.pdf>, prieiga per internet , ffi r ta 2011 01 27.

⁶⁸ epaitien R., *Paaveldosauga globaliajame pasaulyje*, Vilnius, 2002, p. 254.

⁶⁹ Casella E. C., Symonds J., *Industrial Archeolog. Future directions*, New York, 2005, p. 59.

⁷⁰ *Tarptautinis žodžių žodynas*, Vilnius, 2003, p. 62.

⁷¹ Vaitkus V. K., Seniausioji industrijos aglomeracija Lietuvoje, *Mokslas ir gyvenimas*, 1987, nr. 6, p. 9.

⁷² Vaitkus V. K., Lietuvos TSR technikos paminkl apsaugos ir tyrimo klausimu, *Kraštotyra 19*, Sudaryt. Bara–auskas J., Seliukait I., Vaitkus V., Vilnius, 1985, p. 3.

⁷³ Dr maıt M., Pramon kaip paveldo objektas, *Kultūros paminklai*, 2002, nr. 9, p. 110-111.

⁷⁴ Neaverson P., Palmer M., *Industrial Archaeology. Principles and Practise*, London and New York, 1998.

vertinti pramonės paveldo reikšmę visuomenės bei technikos istorijos kontekste⁷⁵. Pramonės paveldo tyrimo ir apsaugos objektas tampa gamykla, kurioje po vienu stogu sutelktos įvairios mašinos, staklės, energijos šaltiniai, taip pat gamyklos funkcionalum palaikantys darbuotojai. Taigi, pramonės paveldo ir pramonės archeologijos objektai apima praėjusias fizines liekanas, tokias kaip kraštovaizdiniai, vietovės, struktūros, monės, ranga, produktus bei kitus rengimus, taip pat dokumentacija – tiek grafinė, tiek verbalinė bei kiti atsiminimai⁷⁶.

Apibendrinant, galime daryti prielaidą, kad sovietmečiu *technikos archeologijos* šis voka buvo perimta iš britų vartojimo termino *pramonės archeologija*. Pastaraisiais metais šis voka Lietuvoje nebėra vartojama ir visi pramonės palikimo tyrimai telpa *pramonės paveldo* šios vokos rėmuose, kurio pagrindinis tyrimo tikslas šiandien yra ne tik išsiaiškinti pramonės objektus, ekonomines, socialines bei ideologines prielaidas, išnagrinėti pramonės objektus, ekonomines, socialines bei ideologines prielaidas, išnagrinėti pramonės augimą ir kaitą, bet ir analizuoti pramonės augimo ir kaitos poveikį žmogui, pastatams, struktūroms ir aplinkai⁷⁷.

---

⁷⁵ Dr. Maitis M., Kulevičius S., Trimonienė R., Salatkienė B., Šoms H. Projektas „Industrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo plėtrai (TURBINE). Pramonės paveldo panaudojimo poreikiams: gerosios patirties analizė“, <http://turbine.su.lt/uploads/File/Geroji%20patirtis.pdf>, prieiga per internetą, fiksuota 2011 01 27.

⁷⁶ Dr. Maitis M., Pramonė kaip paveldo objektas, *Kultūros paminklai*, 2002, nr. 9, p. 111.

⁷⁷ Dr. Maitis M., Kulevičius S., Trimonienė R., Salatkienė B., Šoms H. Projektas „Industrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo plėtrai (TURBINE). Pramonės paveldo panaudojimo poreikiams: gerosios patirties analizė“, <http://turbine.su.lt/uploads/File/Geroji%20patirtis.pdf>, prieiga per internetą, fiksuota 2011 01 27.

2. Pramonės ir technikos paveldo įvairovė Lietuvoje

Materialinės kultūros paveldas lygiškai skirstomas kilnomis ir nekilnojamais. Atitinkamai pramonės ir technikos paveldas gali būti kilnojamas ir nekilnojamas. Tam tyrimui yra aktualus materialus nekilnojamas kultūros paveldas. Nei vienas pramonės objektas neapseina be technologinės rangos. Technologinė ranga savo prigimtimi yra kilnojama, tačiau –iuolaikinis paveldosaugos supratimu ji yra betarpiškai susijusi su statiniais. Statiniuose esančios kilnojamosios istorinės ar meninės vertybės yra laikomos priklausiniais ir priskiriamos nekilnojamosios kultūros vertybėms⁷⁸. Kaip saugoti –iuos glaudžiai susijusius darinius nurodama *Venecijos chartijos* 8 straipsnyje⁷⁹. Reikia pažymėti, kad paveldo komplekso priklausiniai 7 dešimtojo supratimu buvo tik dailės elementai, tačiau –iandien, savaime suprantama, gali būti priskiriami ir techninio pobūdžio priklausiniai, kurie yra neatskiriami nuo paties paveldo. Svarbu atkreipti dėmesį –io straipsnio esmę, kuriame teigiama, kad priklausiniai negalima atskirti. Kadangi paveldo vertė samprata nuo 7 dešimtojo plėtimosi (tada vertybė dažniausiai laikyti dailės kategorijai papuošiantys objektai), neatmestina, kad dabar (kai vertybė laikomas ir technikos paveldas), chartijoje būtų kalbama ir apie techninio pobūdžio elementų apsaugą. Nekilnojamasis paveldas apskritai yra suprantamas kaip kultūros paveldo dalis, kuri sudaro praeities kartų pastatytas, rengtas, sukurtas ar istorini vyki sureikšmintas –likusias ar nei–likusias medžiagines kultūros vertybes, tiesiogiai susijusias su ūkinama ir joms naudoti reikalinga teritorija⁸⁰. Nekilnojamais kultūros paveldą sudaro objektai, jų grupės ir ansambliai bei su –iais objektais susijusios vietos, turintys archeologinį, etnologinį, mitologinį, urbanistinį, istorinį, meninį ir mokslinį vertę. Atitinkamai prie –io paveldo objektų klasifikacijos galime priskirti pramonės ir technikos paveldą.

2.1. Bendrieji paveldo apsaugos bruožai

Gausiant informacijai apie kultūros paveldo objektus, didžiąją –ios srities specialistų profesionalumui, yra pildomi ir tikslinami saugomų kultūros paveldo objektų sąrašai. Omenyje turimi oficiali juridiniai paveldo apsaugos statusą turintys ir su materialiu nekilnojamuoju paveldu sąrašai. Tokių sąrašų traukti objektai gauna apsaugos imunitetą. Be paveldo specialistų flinios jų negalima rekonstruoti, pertvarkyti ar nugriauti. Objektų sąrašymas atitinkamus sąrašus yra sudarinti

⁷⁸ Glemfla J., *Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas*, Vilnius, 2002, p. 7.

⁷⁹ Tarptautinis paminklų ir jų kompleksų konservavimo ir restauravimo chartija. Venecija 1964, <http://paveldo-akademija.lt/wp-content/uploads/2012/02/Venecijos-chartija.pdf>, prieiga per internetą, flir ta 2012 02 05.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos statymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243361&p_query=&p_tr2=, prieiga per internetą, flir ta 2012 02 05.

paveldo apsaugos procedūros dalis. Kultūros vertybių apskaitos reglamentas yra išskirtas *Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme* (8 straipsnis)⁸¹. Apskaitos tikslas – atrinkti ir vertinti kultūros paveldo objektus kaip kultūros vertybes, į kurių įrašymui į apskaitos sąrašą yra teisinti pagal galiojančius statymus bei po statyminių aktus.⁸²

Tuo metu Lietuvos paveldosaugosje yra išskiriami keturi kultūros vertybių apskaitos etapai.

1 apskaitos etapas – 1963–1990 m. Oficialūs (turintys juridinį statusą) materialaus nekilnojamojo kultūros paveldo sąrašai Lietuvoje atsirado sovietmečiu. Pirmasis tokio pobūdžio respublikinis reikėms architektūros paminklų sąrašas Lietuvos SSR Ministrų Tarybos buvo patvirtintas 1961 m. rugpjūčio 21 d.⁸³. Pagal šį sąrašą vertingais laikyti 196 architektūriniai objektai, kompleksai ir ansambliai. 1963 m. buvo patvirtintas vietinis reikėms architektūros paminklų sąrašas, kurį sudarė 476 objektai, kompleksai ir ansambliai⁸⁴. Kitas Lietuvos SSR respublikinis reikėms istoriniai ir archeologiniai paminklų sąrašas Lietuvos SSR Ministrų Tarybos buvo patvirtintas 1969 m. liepos 15 d. nutarimu⁸⁵. Būtent šioms paveldo tipams (architektūriniais ir istoriniais) sovietmečiu būdavo priskiriamas pramonės ir technikos paveldas. Tuomet paveldas buvo suskirstytas respublikinis ir vietinis reikėms. Informacija apie saugomus objektus buvo apibendrinta ir paviešinta 1973 m. leidinyje *„Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas“*⁸⁶. Tuo sąraše pateikti papildymai ir korekcijos) išleisti 1977 m.⁸⁷ bei 1993 m.⁸⁸. Istorijos ir kultūros paminklų sąraše kiekvienas objektas turėjo savo atitinkamus kodus. Jie buvo suskirstyti pagal tipus ir reikėmes. Tipų kodai: A – archeologijos; I – istorijos; At – architektūros; D – dailės. Reikėmų kodai: V – vietinis; R – respublikinis.

Pagal sovietmečiu paminklų sąrašus, galime teigti, kad didžiausias dėmesys buvo skiriamas istorijos paminklams, susijusiems su sovietinės valdžios ideologija, buvo aukštinama komunistų partijos ir sovietinės valdžios istoriniai objektai.

Po 1990 m. paveldo apskaita Lietuvoje šlyginai nebuvo nuoskeliu iškirtini mažiausiai 3 apskaitos etapai ar laikotarpiai.

2 apskaitos etapas – 1990–1995 m. Tame pereinamajame etape iš sovietinės paveldo apsaugos sistemos naujį egzistavusių kultūros paveldo sąrašų: I-ai-kinam paminklų sąrašas bei Laikinosios apskaitos sąrašas. Sąrašuose būvę objektai laikomi kultūros vertybėmis iki j

⁸¹ Ten pat.

⁸² Glemfla J., *Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas*, Vilnius, 2002, p. 61.

⁸³ Ten pat, p. 27.

⁸⁴ Ten pat, p. 27.

⁸⁵ 1967 m. Kultūros paminklų apsaugos statymas ir jo taikymo instrukcija, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=883&p_d=8576&p_k=1#ISTATYMAS, prieiga per internetą, data 2012 02 05.

⁸⁶ *Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas*, Vilnius, 1973 m.

⁸⁷ *Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas (tęsinys)*, Vilnius, 1973 m.

⁸⁸ *Lietuvos Respublikos istorijos ir kultūros paminklų sąrašas*, Vilnius, 1993 m.

perflirjimo ir traukimo kultūros vertybi apsaugos registr⁸⁹. I-ai-kinim paminkl s ra-e objektai flymimi (IP) ir suskirstyti pagal tipus: A ó archeologijos; I ó istorijos; At ó architekt ros; D ó dail s. Laikinosios apskaitos objekt kodai prasideda (LA).

3 apskaitos etapas – 1995–2005 m. 1994 m. buvo paruo-tas ir priimtas pirmasis, nepriklausomoje Lietuvoje, šNekilnojam j kult ros vertybi õ statymas⁹⁰. Tuo laikotarpiu prad tas kurti naujas paveldo apskaitos dokumentas ó Lietuvos Respublikos kult ros vertybi registras. Kult ros vertybi registras prad tas kurti, siekiant vertinti tiek ankstesni s ra-objektus, tiek naujai si lomus objektus. Pagal statym kult ros paminklai ó reik-mingiausios nekilnojamosios kult ros vertyb sõ⁹¹. NKVA statymo 8 straipsnis nurodo kult ros vertybi apskaitos sud tines dalis, nustatomos ir vertinamos kult ros vertyb s jas registruojant nekilnojam j kult ros vertybi registr . Taip pat nurodoma, kad savivaldyb s gali tur ti vietinius nekilnojam j Kult ros vertybi registrus. Tuo etapo apskaitos objekt skirstymas pagal tipus gerokai prasipl t . Objekt tipai flymimi: S ó statinys; P ó statini puo-ya ir ranga; G ó statini kompleksas; D ó monumentas; A ó archeologin vieta; I ó vykio vieta; L ó laidojimo vieta; M ó mitologin ; U ó urbanizuota vieta; K ó kilnojamosios vertyb s. Kompleksi-kumas flymimas ó K; Kult ros paminklas ó P.

4 apskaitos etapas – 2005 m. iki šių dienų. Tis etapas prasideda nauju šNekilnojamojo kult ros paveldo apsaugos statymoõ pri mimu⁹². Nekilnojamojo kult ros paveldo apskaitos kriterijai gerokai prasipl t . Pagal -io statymo 8 straipsn kult ros vertybi i-ai-kinim ir registravim gali organizuoti savivaldybi paveldosaugos skyriai bei vairios bendruomen s, kuri objektai yra sus j su j veikla, ta iau – proces turi derinti su Departamentu. Kult ros paveldo objektams trauktiems registro s ra-us nuo 2005 m., yra suteikiamas unikalus kodas bei saugojami trijais tikslais: 1) vie-ojo paffinimo ir naudojimo; 2) vie-ojo paffinimo ir naudojimo bei vie-osios pagarbos; 3) mokslinio paffinimo tikslais. Pagal -io statymo 4 straipsn , vie-ojo paffinimo ir naudojimo tikslas ó sudaryti s lygas dabarties ir ateities kartoms nekilnojam j kult ros paveld paffinti, lankyti ir juo naudotis⁹³. Vie-osios pagarbos tikslas ó apsaugoti memorialinius ir sakralinius objektus, mirusi j ar fluvusi j palaidojimo ir atminimo vietas⁹⁴. Mokslinio paffinimo tikslas ó i-saugoti archeologinius ir kitus unikalius istorini duomen , kuriuos galima perimti atliekant

⁸⁹ Glemfla J., *Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas*, Vilnius, 2002, p. 61.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Nekilnojam j kult ros vertybi apsaugos statymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=15165, prieiga per internet , fli r ta 2012 02 05.

⁹¹ Ten pat.

⁹² Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo kult ros paveldo apsaugos statymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243361&p_query=&p_tr2=, prieiga per internet , fli r ta 2012 02 05.

⁹³ Ten pat.

⁹⁴ Ten pat.

saugumo objekto ar vietovės mokslinius tyrimus, –alinius. Kiekvienos kultūros vertybės pase su nustatytomis vertingosiomis savybėmis nustatomos ir saugotinos ribos⁹⁵.

Lietuvoje yra iškili daugybė pramonės ir technikos paveldo objektų su skirtingomis reikšmėmis ir vertėmis. 1963-1990 m. laikotarpyje objektai buvo skirstomi vietinės ir respublikinės reikšmės paminklus. Technikos objektams buvo priskiriamos architektūrinės ir istorinės vertės. Kadangi tuo metu nebuvo išskiriami technikos objektai kaip atskiras paveldas, sra- buvo traukti tie paminklai, kurie buvo architektūrinės ar istorinės reikšmės. Analogiška situacija buvo ir 1990-1995 m. apskaitos laikotarpyje. Situacija pasikeitė nuo 1995 m. kai buvo priimtas šnekilnojamųjų kultūros vertybių statymas. Pagal šio statymo 1 straipsnį prasipieia *kultūros vertės* s voka, apimdama objektus turinčius archeologinį, antropologinį, etnologinį, mitologinį, memorialinį, religinį, architektūrinį, techninį ir technologinį, urbanistinį vertes. Taip s lygojimas statinių ir statinių kompleksų traukimas s ra-us, kuriems priskiriamos techninės ar technologinės vertės.

Tarp ši apskaitos s ra- b ta tokio santykio: 1963 m. S ra-ai buvo pradėti sudarinėti kaip nauji; 1990 m. s ra-ai taip pat sudarinėti kaip nauji, taiau juos siekta traukti sovietmečiu ignoruotus ar naujai atrastus objektus, kurie nepateko sovietmečiu apskaitai; 1995 m. registru siekta vertinti (išbraukti ar pripaflinti ir perkelti) ankstesni dviej etap s ra- objektus bei traukti naujai išai- kintus objektus; 2005 m. registras pakeitė ankstesnio registro struktūrą, sudarymo principus, taiau tam tikra prasme t sia jo štradiciją.

Remiantis Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registru, šiuo metu materialiam nekilnojamajam kultūros paveldui yra priskiriami 522 pramonės ir technikos objektai, kurie yra pavieniai, priklausantys ar sudarantys kompleksus (fr. 1 priedas ir CD). Sovietmečiu atitinkamai pradėta saugoti 77 paminklai (37 statiniai ir 40 statinių kompleksai). 1990-1995 m. s ra-us naujai trauktos 102 vertybės (57 statiniai ir 45 statinių kompleksai). 1995-2005 m. naujai pradėta saugota 110 vertybių (37 statiniai ir 73 statinių kompleksai). Po 2005 m., pradėtos saugoti 28 vertybės (12 statiniai ir 16 kompleksai). 2003-2004 m. iš Kultūros vertybių registro buvo išbraukti 5 paminklai (3 statiniai ir du kompleksai). Saugomi ir išbraukti pramonės/technikos paveldo paminklai. (fr. 2 priedas).

Pagal dabartinį šnekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos statymą, 2 straipsnį ir registrą, objektai skiriami *saugomus*⁹⁶ ir *pradinės apsaugos*⁹⁷. Mano tyriamajam darbui abu statusai apibendrintai vadinami kaip *saugomi* objektai.

⁹⁵ Ten pat.

⁹⁶ Saugomas objektas (statinys) ó kultūros paveldo objektas (statinys), šio statymo nustatyta tvarka paskelbtas saugomu ar kultūros paminklu.

⁹⁷ Pradinė apsauga ó šiame statyme nustatyti Kultūros vertybių registrą ra-yt, bet saugomais nepaskelbt kultūros paveldo objektai, taip pat statybos ar kitoki darbai metu naujai aptikti nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos reikalavimai.

2.2. Technikos ir pramonės paveldo įvairovė pagal Kultūros vertybių registrą

Pramonės ir technikos paveldas Lietuvoje yra gana įvairus. Plečiantis pramoninei gamybai, didėjo pramoninių būdu pagaminamų gaminių, produktų vairovė, atitinkamai plito ir gamybai skirti pastatai bei rengimų vairovė. Technikos vairovei tokos turėjo ir energijos šaltiniai kaita, nuovėjas ir vandens energijos buvo pereita prie elektros energijos. Plečiantis pramonei buvo tiesiami geležinkeliai, keliai statomi tiltai. Prie geležinkelių buvo statomi ir vairovės techniniai rengimai skirti užtikrinti jų sklandų darbą. Pramonės aplinkos teritorijos turėjo tokos ir hidrotechniniai, vandenviečių rengimų atsiradimu. Tad visų – vairovės pramoninio ir techninio paveldo profilis galima suskirstyti, pagal jų tipologiją: agrarinis pramonės/technikos paveldas; gamybiniai-ūkiniai; gamybiniai-pramoniniai; energijos šaltiniai gamybos paveldas; transporto paveldas; komunikacijos paveldas; hidrotechninis paveldas; moksliniai tyrimų paveldas.

Gamybiniai-ūkiniai arba agrarinės pramonės/technikos objektai. Pramoninių gamybos pradžių Lietuvoje galima sieti su tuo, kas dabar priskiriama liaudies technikos paveldui šiuo vandens malūnais. Jie dabar sudaro didžiausią gamybinių-ūkinį statinių grupą.

Nuo seno Lietuvos kraštovaizdyje graffino senieji malūnai. Vienas gėrnas sukovo jas, kitas tekantis vanduo. Išpaflė ros skirtingi, tačiau vienodi savo funkcijom malūnai buvo statomi priklausomai nuo geografinių vietovių. Vėjo malūnai daugiausia buvo statomi lygumuose, parenkama tokia vieta, kad neuflstot medžių, miškas ar namai⁹⁸. Vandens malūnai buvo statomi prie didelių upių kelių⁹⁹.

Vėjo malūnai. Vėjiniai malūnai Lietuvoje pradėjo plisti XIV a.¹⁰⁰. XIX a. II pusėje kartografiniais duomenimis, Lietuvoje buvo apie 200 vėjo malūnų, o jau 1914-1921 m., apie 1000, daugiausia jų buvo tuometinėse Klaipėdos, Panevėžio, Taurė, Naumiesio, Vilkavikių apskrityse¹⁰¹.

Išgausybės buvusių malūnų –iu metu yra saugoma tik 57 vėjo malūnai (flr. 3 pried.). Kaip pavieni statiniai saugoma 32 vėjo malūnai (1963-1990 m. pradėta saugoti 15, 1990-1995 m. – 14, 1995-2005 m. – 2., nuo 2005 m. – 1. Kompleksiniai objektai su technologine ranga, yra saugoma 20 vėjo malūnų (1963-1990 m. – 1, 1990-1995 m. – 4, 1995-2005 m. – 15 malūnų kompleksai). Saugomas ir vienas specialios paskirties vėjo malūno-kalvų kompleksas su technologine ranga (Radviliškio r., Giedraiškis), (registruotas registre: 2000-05-01), (1995-2005 m.). Taip pat yra 4 malūnai priskiriami dvarų sodybų kompleksams (1963-1990 m. pradėti saugoti 3 malūnai

⁹⁸ Andrejevas A. A., E. J. Morkūnas, *Technikos paminklai Lietuvoje: Vėjo malūnai*, Vilnius, 1982, p. 6.

⁹⁹ Ten pat.

¹⁰⁰ Stasiukaitienė O., *Technikos paminklai Lietuvoje*, Sudaryt. Bardauskas J., Vilnius, 2001, p. 37.

¹⁰¹ Andrejevas A. A., E. J. Morkūnas, *Technikos paminklai Lietuvoje: Vėjo malūnai*, Vilnius, 1982, p. 6.

priklausantys fiagar s, Baisiogalos bei Pakruojo dvaro sodyboms, 1990-1995 m. ó 1 mal nas priklausantis Salamies io dvaro sodybai). I– Kult ros vertybi registro 2003-2004 m. i–braukti 3 v jo mal nai esantys (Pakruojo r., Degu i k., Gaifl n k., Paefleri k.) bei 2 v jo mal nai sudarantys kompleks su technologine ranga (Pakruojo r., Moni n k., Krasni–ki k.). I–braukti i– Kult ros vertybi apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos Kult ros ministerijos direktoriaus sakymu¹⁰². Moni ni kaimo v jo mal nas sunyko d l prastos b kl s, tuo tarpu Paefleri mal nas buvo prie sunykimo ribos¹⁰³. Galima daryti prielaid , kad Kult ros paveldo departamentui neuftikrinus tinkamos prieffi ros, sunyko ir kiti min tieji i– registro i–braukti mal nai.

Daugiausia v jo mal n i–liko T^Mauli , Panev flio, Radvili–kio, Pakruojo, Pasvalio, Joni–kio, Kupi–kio, Anyk– i , Mol t rajonuose, pavieniai ó Zaras , Klaip dos, Kretingos, T^Mut s rajonuose.

Vandens malūnai. Lietuvoje pirmasis vandens mal nas pastatytas dar 1256 m¹⁰⁴. XIX-XX a. sand roje buvo flinoma apie 2000 vandens mal n , daugiausia j buvo fiemaitijoje ir Ryt Lietuvoje¹⁰⁵. T^Muo metu prie saugom objekt i–viso priskiriama 69 vandens mal nai (flr. 4 pried). Kaip pavieni statini saugoma 23 vandens mal nai (1963-1990 m. ó 10, 1990-1995 m. ó 11, 1995-2005 m. ó 2 mal nai). Kompleksini objekt su technologine ranga ó 23 vandens mal nai (1990-1995 m. ó 6, 1995-2005 m. ó 17 mal n kompleks). Dvar sodyb kompleksams priklauso 21 vandens mal nas, (1963-1990 m. ó 18 , 1990-1995 m. ó 3 mal nai. Taip pat saugomi ir specialios paskirties vandens mal nai: Vandens mal nas–popieriaus, kartono fabrikas (Vilniaus m., M rin s Vok s g.), (registruotas registre: 2003-05-23), (1995-2005 m.). Vandens mal nas statytas 1900 m¹⁰⁶, (T^Mrvint r. iobi–kio k.) i–lik s su viln kar–yklos mechanizmais (registruotas registre: 1992-09-10), (1990-1995 m.). Daugiausia vandens mal n i–liko Anyk– i , Kretingos, Kupi–kio, Mafeiki , Mol t , Pasvalio, Plung s, T^Mauli , T^Mut s, Vilniaus rajonuose.

Motoriniai malūnai. T^Muo metu Lietuvoje saugomi 8 motoriniai mal nai (flr. 5 pried). Kaip pavieni statini ó 5 mal nai (1990-1995 m. ó 3 mal nai, 1995-2005 m. ó 2). Motorini mal n sudarantys kompleks su technolgine ranga yra i–lik 2 (1990-1995 m.) bei vienas motorinis mal nas sudarantis kompleks su lentpj ve (Pakruojis, U–insko g. 34), (registruotas registre: 2008-04-18), (nuo 2005 m.).

¹⁰² Kult ros Vertybi Apsaugos Departamento prie Lietuvos Respublikos Kult ros Ministerijos direktoriaus sakymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243418&p_query=&p_tr2=, prieiga per internet , ffi r ta 2012 02 10.

¹⁰³ Janu–evi ius A., V jo mal nai –aukiasi pagalbos, <http://archyvas.tst.bernardinai.lt/index.php?url=articles/82845>, prieiga per internet , ffi r ta 2012 02 10.

¹⁰⁴ Stasiukaitien O., *Technikos paminklai Lietuvoje*, Sudaryt. Bardauskas J., Vilnius, 2001, p. 37.

¹⁰⁵ Jok baitis R., Vandens mal nai Lietuvoje, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2915&kas=straipsnis&st_id=719, prieiga per internet , ffi r ta 2012 02 10.

¹⁰⁶ Stasiukaitien O., *Technikos paveldas Lietuvoje*, Vilnius, 2008, p. 12.

Garinių malūnų Lietuvoje yra išlikę tik keletas (flr. 6 pried.) (Jonikio r., Jakiškiai) ir (Jurbarko r., Raudonasis mstl.) abu jie priklauso dvarų sodybų kompleksams. Jurbarko rajone (Raudonasis mstl.), (registruotas registre: 1996-12-23), (1963-1990 m.), Jonikio rajone (registruotas registre: 1997-12-31), (1990-1995 m.).

Lietuvoje yra išlikę keletas specifinių malūnų, kuriuose rengti ir kitas funkcijas atliekantys mechanizmai. Augant Lietuvos ekonomikai, tobulėjo ir medžiagos apdirbimo amatų dirbtuvės, kalvės, lentpjūvės, kuriuos dažniausiai sukurdavo prie malūnų. Malūnas-lentpjūvė (Tututis r. sav., Saugykla) sudarydamas kompleksą su technologine ranga (registruota registre: 1996-06-24), (1963-1990 m.). Šis malūnas ypatingas tuo, kad statytas 1908 m. tebeveikia ir šiandien, išlikęs su autentiškais –vedžiškais ir vokiškais gateriais ir vagoneliai bei autentiška malūno technologine ranga¹⁰⁷. Malūnas-aliejinis (Vilkaviskis, S. N. rieš. 78), (registruotas registre: 1996-06-24), (1990-1995 m.). Šiai grupei (gamybiniams-kiniams statiniams) priklauso ir kitos paskirties objektai. Beveik visais atvejais jie siejami su dvaruose gyvavusia agrarine pramone ir šiandien jie laikomi sudėtine dvarų sodybų dalimi.

XIX a. daugumoje dvarų buvo plačiai kininkauta, kai kur steigėsi manufakturinė pramonė, todėl vyravo sodybos su dideliu kininiu sektoriumi¹⁰⁸. Pagrindiniai gamybiniai objektai buvo malūnai, spirito varyklos, alaus daryklos, pieninės ir pan. (flr. 7 pried.). Malūnų priklausomybė dvarų sodyboms aptarta aukščiau. Šiandien gausiausi saugomų gamybinių-pramoninių objektų dalis dvarų sodybose sudaro *pieninės* bei spirito varyklos. Išlikusi saugomų *pieninų* 10 (1963-1990 m. 6, 1990-1995 m. 4 pieninės). Saugomų *spirito varyklų* 17 (1963-1990 m. 7, 1990-1995 m. 10 spirito varyklų). Priešios statinių tipologijos galime priskirti ir degtinės varyklą (Klaipėdos r., V. flaišis mstl., Liep. g. 16), taipogi priklausianti dvaro sodybai (registruota registre: 1997-12-31), (pradėta saugoti 1990-1995 m.). *Alaus daryklų*, –iuo metu, saugoma 3 (1963-1990 m. 2, 1990-1995 m. 1).

Agrarinės pramonės/technikos objektai galima rasti ne tik kaimo vietovėse ar dvaruose, bet ir miestuose, miesteliuose. Pasak pramonės paveldo specialistės Marijos Dr. Maitės XIX a. pradžioje miesto pramonė buvo panašiai dvarų sodybuose vykdyta gamybė¹⁰⁹. Vienas tokių pavyzdžių malūnai. Miestuose ir miesteliuose tai pat randame pieninius, spirito varyklą, alaus varyklą. Tuo metu miestuose saugomos dvi *pieninės*: Kv. darnos pieninė (Malūnas r., Kv. darnos mstl., Dariaus ir Girno g. 10), (registruota registre: 2004-12-31), (1995-2005 m.), bei Špienocentro ož pieninė, saugoma kartu su sulčių fabriku (Kauno m., Kaunakiemio g. 1), (1995-2005 m.), (registruota registre: 2004-11-17). Saugomų *spirito varyklų* 5. Viena spirito varykla saugoma kaip pavienis

¹⁰⁷ Stasiukaitienė O., *Technikos paminklai Lietuvoje*, Sudaryt. Bardauskas J., Vilnius, 2001, p. 49.

¹⁰⁸ Dr. Maitė M., Pramoninė architektūra Lietuvoje, http://msi.lms.lt/ihp/gateway/lt/lietuva/lith_drem_1.html, prieiga, per internetą, flir. ta 2012 02 10.

¹⁰⁹ Dr. Maitė M., Pramoninė architektūra Lietuvoje, http://msi.lms.lt/ihp/gateway/lt/lietuva/lith_drem_1.html, prieiga, per internetą, flir. ta 2012 02 10.

statinys, (Vilkaviki-o r., Alvito k.), (registruota registre: 1996-11-18), (1963-1990 m.). 4 spirito varyklos saugomos kaip kompleksiniai elementai: spirito varykla sudaro kompleks su gamybiniu pastatu ir dirbtuve (Roki-kio r., Obeli m., Stoties g. 7), (registruota registre: 1997-10-24), (1963-1990 m.); Spirito-alaus gamyklos kompleksas (Klaip dos m., Tauli g. 25), (registruota registre: 2000-05-01), (1995-2005 m.); Tel-i spirito fabrikas (Tel-iai, Gedimino g. 8), (registruota registre: 2001-03-20), (1995-2005 m.) bei Vilkaviki-o spirito fabriko statini kompleksas (Vilkaviki-s, Vytauto g. 67), (registruota registre: 1997-04-17), (1995-2005 m.). Miestuose saugomos 3 alaus daryklos sudaran ios kompleksus: Alaus daryklos statini kompleksas (Kaunas, Dvaro g.), (registruota registre: 1997-10-24), (1990-1995 m.); Tauli "Gubernijos" alaus daryklos (Tauliai, Dvaro g. 179), (registruota registre: 2001-03-20), (1995-2005 m.); V. Topeno alaus daryklos statini kompleksas (Vilnius, Aludari g. 1/Pakalni s g. 2), (registruota registre: 2008-02-21), (nuo 2005 m.).

Miesto agrarin s pramon s/technikos kilm s objektai: pienin s, spirito varyklos, alaus daryklos (fr. 8 pried).

Gamybiniai-pramoniniai arba fabrikinės pramonės/technikos paveldas. Gamybini - pramonini statini ir kompleks atsiradimas glaudffiai siejasi su gamybini - kini objekt paplitimu ir tolesne j raida. Fabrikin s gamybos pradffib t galima sieti su XIX a. –e-tame de-imtmetyje, pradedamu naudoti garo varikliu ó prasid jo pramon s perversmas Lietuvoje¹¹⁰. Tiai paveldo grupei priklauso vair s *fabrikai*.

Pirmaisiais fabrikais laikomi Vilniuje 1823 metais pastytas Ku kuri-ki popieriaus fabrikas ir 1833 metais pastatytas Verki popieriaus fabrikas bei kiek ansktesnis Prien popieriaus fabrikas¹¹¹. Prien (Vaitkaus g. 169), (registruota registre: 1993-02-01) ir Verki (Vilniaus m., Popieriaus g. 15), (registruota registre: 1997-12-31) popieriaus fabrikai prad ti saugoti (1963-1990 m.) bei Ku kuri-i fabrikas (Vilniaus m., Uftvankos g. 1), (registruota registre: 2005-04-18), (1995-2005 m.).

Tuo metu be min t spirito, alaus, pienini ir popieriaus dirbtuvi Lietuvoje yra saugoma dar 8 fabrik kompleksai, vienas vini fabrikas priklausantis Lentvario dvaro sodybai (registruotas registre: 2008-07-24), (prad tas saugoti 1963-1990 m.) bei saldaini fabriko šR taõ gamybinis pastatas (registruotas registre: 2007-01-31), (2005 m.). 8 fabrik kompleksai: Dervos ir terpentino gamykla (Druskinink sav., Lateferio k.), (registruota registre: 2002-08-08), (1995-2005 m.); Klaip dos celiulioz s fabrikas (Klaip dos m., Nemuno g. 2B), (registruota registre: 1997-12-31), (1995-2005 m.); Marijampol s cukraus fabrikas (Marijampol s m., P. Armino g. 65), (registruota registre: 1996-12-23), (1990-1995 m.); Panev flio cukraus farbrikas (Panev flio m., moni g. 22),

¹¹⁰ Dr mait M., Pramonin architekt ra Lietuvoje, http://msi.lms.lt/ihp/gateway/lt/lietuva/lith_drem_l.html, prieiga, per internet , ffi r ta 2012 02 10.

¹¹¹ Stasiukaitien O., *Technikos paveldas Lietuvoje*, Vilnius, 2008, p. 13.

(registruota registre: 1999-01-15), (1995-2005 m.), Panevėžio konservų fabrikas (Panevėžio m., Kranto g. 12), (registruota registre: 1994-01-11), (1995-2005 m.), Muilo fabrikas (Panevėžio m., Staniūnų g. 1), (registruota registre: 2009-06-15), (nuo 2005 m.); Linkaičių ginklų dirbtuvės (Radvilėškio r., Linkaičių k.), (registruota registre: 2008-06-05), (registruota registre: 2005-04-19), (nuo 2005 m.); Frenkelio odos fabrikas (Taurėlių m., Vilniaus g. 72), (registruotas registre: 2005-04-19), (nuo 2005 m.), (flr. 9 pried.).

Energijos išteklių gamybos paveldas. XIX a. pabaigoje Lietuvoje atsirado pirmosios pramonės monijos, nesusijusios su vietinių šaliavų perdirbimu¹¹². Pradedamos statyti elektrinės, dujų fabrikai. Pirmoji elektrinė Lietuvoje pastatyta, Rietave 1892 m., kuri rengė kunigaikštis Bogdonas Oginskis¹¹³. Vėliau pirmosios elektrinės atsirado ir didesniuose miestuose. Kaune pirmoji elektrinė steigta 1898 m., Vilniuje – 1897 m.¹¹⁴. Klaipėdoje pirmoji elektrinė pastatyta 1900 m.¹¹⁵. Pirmasis dujų fabrikas pastatytas Klaipėdoje 1854 m., tačiau pradėjo veikti 1861 m.¹¹⁶. Dar du dujų fabrikai atidaryti Vilniuje (1864 m.) ir Mūtuje (1907 m.). Po Antrojo pasaulinio karo visi trys fabrikai veiklos nebeatnaujino¹¹⁷.

Elektrinės. Tuo metu Lietuvoje yra saugomos 6 elektrinės. 5 elektrinės priklauso statinių kompleksams: Lančiavos dvaro sodybos elektrinė (Kėdainių r., Lančiavo k.), (registruota registre: 2001-03-20), Mūmūn elektrinė (Vilniaus m., Rinktinės g. 2), (registruota registre: 1997-12-31), (1963-1990 m.); Depo statinių elektrinė (Kaunas, Juozapaviečių pr. 114A), (registruota registre: 2004-12-31), Elektrinė Klaipėdoje, priklausanti ŠPstat kompleksui (Dainavos g.), (registruota registre: 2001-03-20), (1995-2005 m.); Bistrampolio elektrinė (Panevėžio r.), (registruota registre: 1997-12-31) - (pradėta saugoti: 1990-1995 m.); Kaip atskiri statiniai, saugomos dvi elektrinės: pirmoji Lietuvos elektrinė Rietave (Plungės g. 39) (registruota registre: 2003-12-31) ir Telšė elektrinė (Telšės g. 12), (registruota registre: 1997-12-31) - (pradėta saugoti: 1990-1995 m.).

Transformatorinės. Didžiausi saugomų energetikos paveldo dalį sudaro transformatorinės. Tuo metu –i saugomų objektų yra 8, visos jos priklauso kompleksams. 3 transformatorinės (1995-2005 m.), 5 transformatorinės (nuo 2005 m.).

¹¹² Stasiukaitienė O., *Technikos paminklai Lietuvoje*, Sudaryt. Bardauskas J., Vilnius, 2001, p. 51.

¹¹³ Svinknas G., *Elektros energetika*, http://www.eaf.ktu.lt/Elektros%20energetikos_teorija/Elektros%20energetikos%20teorija3.pdf, prieiga per internetą, flr. 2012 02 15.

¹¹⁴ Ten pat.

¹¹⁵ Tatoris J., *Senoji Klaipėda. Urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*, Vilnius, 1994, p. 278.

¹¹⁶ Ten pat., p. 277.

¹¹⁷ Klaipėdoje fliebtieji dujų fliebtiniai, <http://www.dujos.lt/index.php/ziniasklaidai/pranesimai-spaudai/klaipedoje-iziebtieji-aautentiski-duju-zibintai-/42951>, prieiga per internetą, flr. 2012 02 15.

Prie energetikos paveldo galime priskirti du i-likusius specifinius objektus, kurie gamina elektros energiją. Abu objektai priklauso pastat kompleksams. V j o j gain (Alytaus r., Kurn n k.), (1990-1995 m.) ir turbininio v j o mal nas (Pag gi r. Vidgiri k.), (1963-1990 m.).

Dujų fabrikai. Duj fabrik saugomi du kompleksai Tylut je (Tilfl s g. 24), (registruota registre: 1997-12-31) ir Klaip doje (Liep g. 47), (registruota registre: 1996-12-23) - (prad ta saugoti: 1990-1995 m.).

Remiantis statistika –iuo metu saugoma 15 statini priklausan i statini kompleksams, 2 statini kompleksai ir 2 pavieniai statiniai susijusi su energetikos paveldu (fr. 10 pried).

Transporto paveldas. Pramon s gamybos augimas ir siekimas kuo grei iau realizuoti savo produktus skatino gelefinkeli tiesim , uost statym , kanal statybas, keli tiesimus. Geleffinkelis tai kompleksin priemon , kuri gabena ir krovinius ir keleivius. Lietuvos geleffinkelio pradffia yra laikoma vie-ojo eismo Kaunas-Virbalis (Kybartai) atidarymo data ó 1861 met balandffio 11 diena¹¹⁸. Tuo metu pastatoma Kybart geleffinkelio stotis su muitin s sand liu, 1870 metais ó Radvili-kio geleffinkelio stotis su lokomotyv depu, kiek v liau ó Kauno depo statini kompleksas¹¹⁹. Pirmasis siaurojo geleffinkelio tiesimo etapas susij s su Carin s Rusijos imperijos strukt ra. 1895 m lapkri io 11 d. nutiestas pirmasis siaurojo geleffinkelio ruoflas TMen ion liai (Lietuva) ó Pastoviai (Baltarusija), kurio ilgis siek 71 km¹²⁰.

domus tarpukario Lietuvos transporto inflinerijos palikimas ó funikulieriai Kaune. 1931 m. liep Kaune, fialiakalnio –laite, prad jo veikti funikulierius-keltuvas¹²¹. Aleksoto funikulierius prad jo veikti 1935 m. gruodffio 6 d¹²².

Taigi, geleffinkelio paveld Lietuvoje galime suskirstyti pla iojo, siaurojo bei funikulieri paveld atitinkamai prie j priskirdami stotis, tunelius, pralaidas, ruoflus. Prie geleffinkeli buvo statomi hidrotechniniai objektai ó vandens bok-tai, hidrokolon l s. Nuo transporto paveldo taip pat neatskiriami uostai bei tiltai su viadukais. *Transporto paveldas* (fr. 11 pried)

Platusis geležinkelis. Kaip pavieni statini saugomos 5 geleffinkelio stotys ir vieni geleffinkelio r mai (Kauno m., M. K. iurlionio g. 16), (1995-2005 m.). Geleffinkelio stotys: (Jonava, Stoties g. 2), (1963-1990 m.); (Klaip da, Priesto io g. 1), (1990-1995 m.); (Taurag s r., Tremtini kelias 25), (1995-2005 m.) ir (Vilkavi-kio r., Kybart m., Kudirkos Naumies io 4), (1995-2005 m.); (Klaip da, Stoties g. 1), (2005 m.).

¹¹⁸ Stasiukaitien O., *Technikos paveldas Lietuvoje*, Vilnius, 2008, p. 21.

¹¹⁹ Ten pat., p. 22.

¹²⁰ Taminas M., Siaur j Lietuvos geleffinkeli istorin raida, http://www.ngr.lt/siaur_istorija_liet.htm, prieiga per internet , ffi r ta 2012 02 15.

¹²¹ Polis A., Kauno fialiakalnio funikulieriui ó 75-eri, *Mokslas ir technika*, 2006, nr. 7-8, p. 2.

¹²² Aleksoto funikulierius, <http://www.musupaveldas.lt/lt/misc/object?id=21013>, prieiga per internet , ffi r ta 2012 02 20.

Geleffinkeli statini kompleks saugoma 18. 11 kompleks prad ta saugoti 1995-2005 m.: Depo statini kompleksas (Kauno m.). Marijampol s geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Marijampol s m.); Geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Radvili-kio m., Laisv s al. 17); Geleffinkelio stoties pastat kompleksas (TMut s r. Geleffinkelio g.); Geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Taurag s r., Lauksargi k.); Geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Vilkavi-kio r., Didfli j TMelvi k.); Geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Vilkavi-kio r., Kybart m.); Geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Vilkavi-kio r., Kybart m.); Geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Vilkavi-kio r., Kybart m.); Geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Vilkavi-kio r. s, Pilvi-ki mstl.); Kybart geleffinkelio stoties pirmasis statini kompleksas (Vilkavi-kio r., Kybart m.).

Nuo 2005 m., prad ti saugoti 7 geleffinkelio statini kompleksai: Priekul s geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Klaip dos r., Priekul s m., Geleffinkelio Stoties g.); TM-tok geleffinkelio stoties pastat kompleksas (Lazdij r., TM-tok mstl., Sod g.); Baisogalos geleffinkelio stoties statini kompleksas (Radvili-kio r., Baisogalos mstl., Stoties g.); Ja-i n geleffinkelio stoties pastat kompleksas (TMl inink r., Ja-i ni sen.); R di-ki geleffinkelio pastat kompleksas (Trak r., R di-ki sen.); Valkinink geleffinkelio pastat kompleksas (Var nos r., Nauj j Valkinink k.); Turmanto geleffinkelio pastat kompleksas (Zaras r., Turmanto mstl.).

I-viso -iuo metu saugoma 18 kompleks bei 6 pavieniai statiniai susijusi su pla iuoju geleffinkeliu (fr. 12 pried).

Techniniai statiniai. TMuo metu saugomos 3 geleffinkelio pralaidos (Kai-iadori r.), (1995-2005 m.). 2 geleffinkelio tuneliai: Tunelis (Kauno m., Tunelio g), (1963-1990 m.), Paneri geleffinkelio tunelis (Vilniaus m.), (1995-2005 m.).

Pla iojo geleffinkelio kompleksai taip pat susideda ir i- hidrotechnini statini . Vandens bok-t , pla iam geleffinkeliui priskiriama 8. 3 vandens bok-tai (1995-2005 m.), priklausantys: Radvili-kio, TMut s ir Kybart geleffinkelio stoties kompleksams; 5 vandens bok-tai (prad ti saugoti nuo 2005 m.), priklausantys: Baisogalos (Radvili-kio r.), Priekul s (Klaip dos r.), Ja-i n (TMl inink r.); R di-ki (Trak r.); Valkinink (Var nos r.) geleffinkelio stoties statini kompleksams.

Taip pat saugomos 2 siurblin s, priklausan ios stoties statini kompleksams: (Vilkavi-kio r. Kybart m.), (1995-2005 m.) ir (Zaras r. Turmanto m.), (nuo 2005 m.).

Pla iojo geleffinkelio techniniai priklausiniai (fr. 13 pried).

Plačiojo geležinkelio tiltai. TMuo metu saugoma 15 pla iojo geleffinkelio tilt (fr. 14 pried). 1990-1995 m. prad ti saugoti 5 tiltai: Kretingoje, Kretingos r. (K lup n k.), Dubingi tiltas (Mol t r.); Raseini r., (Lyduv n mstl.) ir TMut je.

1995-2005 m. pradėti saugoti 6 tiltai: Kauno mieste, du tiltai Plungės r., Vilniaus m. (Eduardo Andrėg.), Telšė r. (Lieplaukis k.), Vilkavikių r. (Kybartai m.).

2005 m. pradėti saugoti 2 tiltai: Pajiesio geležinkelio tiltas (Kauno r. Pajiesio k.), Vidzgailių geležinkelio tiltas (Lazdijai r. Vidzgailiai k.).

Taip pat saugotinas vienas geležinkelio viadukas (Kaišiadorys r.), (1990-1995 m.) ir vienas pėsčiųjų geležinkelio stoties tiltas (Klaipėda), (2005 m.).

Siaurasis geležinkelis. Tuo metu siaurojo geležinkelio sudaro Panevėžio - Anykščių - Rubikių, Panevėžio - Joniškio - Pasvalio - Birščių ir Joniškio - Petrašiūnų - Linkuvos ruoflės. Saugomi tik du ruoflės: Panevėžio-Birščių ruoflės bei Joniškio-Linkuvos ruoflės. Ties siaurojo geležinkelio ruoflės su visa savo infrastruktūra, kaip statinių kompleksas pradėtas saugoti (1995-2005 m.), (iš viso priskiriamos 92 kompleksinės dalys), tačiau šiame darbe priskyriau tik tos objektus, kurie susiję su technikos paveldu, iš viso (46 kompleksinės dalys), (žr. 15 pried.): stotys (20), depo pastatai (2), semaforai (5), ruoflės (2), tiltai (6), hidrokolonėlės (2), vandens bokštai (6), viadukas (1), transformatoriai (1), katiliniai (1). Be šio technikos paveldo komplekso, Lietuvoje yra saugomi dar du siaurojo geležinkelio kompleksai. Siaurojo geležinkelio stoties (3 kompleksinės dalys) esantis Klaipėdoje, (1990-1995 m.) bei Utenos siaurojo geležinkelio statinių kompleksas (2 kompleksinės dalys), (1995-2005 m.).

Funikulieriai. Ties unikalus paveldas Lietuvoje yra tik Kaune, kuris sumaniai komponuotas miesto kraštovaizdyje. Faliakalnių funikulierius su keturiais kompleksiniais statiniais (stotis, funikulieriaus kelias, ranga, paviljonas), pradėtas saugoti (1963-1990 m.), (trauktas registras: 1993-07-12). Aleksoto funikulierius taip pat su keturiais kompleksiniais statiniais (stotis, funikulieriaus kelias, ranga, paviljonas), pradėtas saugoti (1963-1990 m.), (trauktas registras: 1993-07-12).

Uosto statiniai. Transporto statinių paveldui priskirtini uostai bei jais paskirtimi susiję statiniai. Paminėtini: Pauliaus Lindenau laivų statyklos statinių kompleksas, statytas XIX a. pirmoje pusėje ir XX pirmoje pusėje¹²³. Laivų statyklos sudaro (5 kompleksinės dalys) (Klaipėdos m. sav.), pradėtas saugoti (1995-2005 m.). 1886 ir 1888 m. buvo pastatyti Smalininkų uostas (Jurbarko r.)¹²⁴. Smalininkų uosto statinių kompleksas (4 kompleksinės dalys) pradėtas saugoti (nuo 2005 m.).

Kanalai. domiausiam paveldui priskiriami objektai būt Ventos-Dubysos ir Karaliaus Vilhelmo kanalai. Ties kanalai buvo statomi medžiagų gabenimo tikslais, siekiant pagerinti prekybą tarp kraštų. Ambicingiausias sumanymas buvo Ventos-Dubysos kanalo statybos projektas, kuris turėjo sujungti Juodąją ir Baltijos jūras. 1825 m. Rusijos valdžia pradėjo tiesti Ventos-Dubysos

¹²³ Klaipėdos miesto nekilnojamosios kultūros vertybės, <http://www.biblioteka.lt/paveldas/kompleks/G258K.htm>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 02 20.

¹²⁴ Smalininkų miestelio istorija nuo seniausio laiko iki šių dienų, <http://www.jurbarkotv.lt/2010/08/smalininku-miestelio-istorija-nuo-seniausiu-laiku-iki-siu-dienu/>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 02 20.

kanal, tačiau iki galo –is sumanymas taip ir nebuvo gyvendintas¹²⁵. Statyb darbai flugim 1 m 1831 m. kil s sukilimas bei l – tr kumas¹²⁶. Karaliaus Vilhelmo kanalas i–kastas ir pastatytas buvo 1865-1873 m¹²⁷. Kanalas sujung Minijos up su Nemuno deltoje esan iomis Kur-i mariomis.

Ventos-Dubysos kanalas prad tas saugoti (1995-2005 m.), (trauktas registr : 2005-04-19). Karaliaus Vilhelmo kanalas (Klaip dos r., Lankupi k.) sudaro kompleks su dvejais tiltais ir –liuzu, kuris prad tas saugoti (1995-2005 m.), (trauktas registr : 2001-09-04).

Tiltai. Su gelefinkeli ir keli tiesimu glaudffiai susijusi tilt ir viaduk statyba. Pirm kart lietuvi statyti tiltai minimi eiliuotoje Livonijos kronikoje¹²⁸. Tiesiant Sankt Peterburgo-Var-uvos gelefinkel 1858-1862 m., pastatyta daug plienini tilt . 1861 m. nutiestas fialiasis tiltas, per Nemun , Kaune¹²⁹. Taip pat b davo statomi p s i j tiltai ir viadukai. Tiltai b davo statomi ir vaizdinguose dvar sodyb parkuose, per i–kastus kanalus.

Kaip pavieni statini saugoma 28 tiltai. 1963-1990 m. prad ti saugoti 7 tiltai: Pasukamas tiltas (Klaip dos m., Klaip dos m., fivej g.); Tiltas (Panev flio r, Pali ni–kio k.), Dariaus ir Gir no tiltas (TMrvint r., iobi–kio k.); Bernardin tiltas (Vilniaus m., Mal n g.); Pakabinimas tiltas (Zaras r., Mineiki–ki k.); Uflupio tiltas (Vilniaus m., Uflupio g.); Paplaujos tiltas (Vilniaus m., Paupio g.).

1990-1995 m. prad ti saugoti 8 tiltai: (Joni–kio r. fiagar s m.), (Klaip dos r. Kretingal s mstl.), (Pasvalio m.), (Pasvalio r., Salo i mstl.), 3 tiltai esantys TMut s rajone (TMut s r.) ir Pilies tiltas (Vilniaus m., T. Kosciu–kos g.).

1995-2005 m. prad ta saugoti 10 tilt : (Anyk– i r.), (Birfl r. Nemun lio Radvili–kio mstl.), (Kai–iadori r.), (Kalvarijos r. Nemunai i k.); Birflos tiltas (Klaip dos m.), (Pasvalio r., TMobi–kio k.), (TYauli r., Tau i k.); du tiltai TMut s r., (Vilkavi–kio r.).

Nuo 2005 m. saugomi 3 tiltai: Stragn tiltas (Klaip dos r., Stragn II k.); TMern tiltas (Klaip dos r., TMern k.); Tiltas per perkas (Klaip dos r., Stragn II k.).

Priklausan i statini kompleksams yra saugoma 4 tiltai. 1963-1990 m. prad tas saugotas vienas tiltas priklausantis Kretingos bernardin vienuolyno ir Vie–paties Aprei–kimo TM . Mergel s Marijos bafny ios statini kompleksui.

1995-2005 m. prad ti saugoti du tiltai (Klaip dos r., Lankupi k.) priklausantys Karaliaus Vilhelmo kanalo kompleksui.

Nuo 2005 m. pradedamas saugoti technologinis tiltas (Klaip dos m.) priklausantis Pauliaus Lindenau laiv statyklos statini kompleksui.

¹²⁵ Ventos-Dubysos perkasas, http://www.kurtuva.lt/tur_straipnis.php?id=793, prieiga per internet , fli r ta 2012 02 20.

¹²⁶ Ten pat.

¹²⁷ Tatoris J., *Senoji Klaipėda. Urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*, Vilnius, 1994, p. 82.

¹²⁸ Vir–ilas V., *Lietuvos tiltai*, Vilnius, 1998, p. 5.

¹²⁹ Ten pat., 7.

Taip pat saugomi du tilt kompleksai: Kauno Aleksoto tilto statini kompleksas (nuo 2005 m.). fialiasis tiltas su skulpt romis (1995-2005 m.).

Remiantis statistika –iuo metu yra saugoma 34 vair s tiltai (omenyje turima, tie tiltai, kuri tipas n ra vardintas registre) (fr. 16 pried).

Dvarų sodybų tiltai. I–viso saugomi 6 tiltai priklausantis dvar sodyboms: 1963-1990 m. prad ti saugoti 4 tiltai: Tiltas ir tiltas-ufftvanka (Birfl r.) priklausiantys Astravo dvaro sodybai. Tiltas priklausiantis Birfl piliai. Tiltas (K daini r.) priklausiantis dvaro sodybos ir Akademijos statini kompleksui. Tiltas-ufftvanka (Pakruojo r., Pakruojo k.) priklausiantis Pakruojo dvaro sodybai.

1990-1995 m prad ti saugoti du tiltai: Tiltas (Panev flio r., Rod II k.) priklausiantis Rod II dvaro sodyba. Tiltas (Roki–kio r. Sa Bagdoni–kio k.) priklausantis Bagdoni–kio dvaro sodybai.

Remiantis statistika –iuo metu i–viso yra saugomas 61 tiltas. (fr. 17 pried).

Komunikacijos paveldas. Tšam paveldui priskirtini –vyturiai ir pa–to stotys. Pirmieji –vyturiai Lietuvoje pastatyti XVIII amfliaus pabaigoje XIX a. pradffioje prie Baltijos j ros ir Kur–i mari ¹³⁰. Pa–to sto i atsiradimas glaudffiai siejasi su XIX a .pirmoje pus je prad tu tiesti Sankt Peterburgo–Var–uvos plentu¹³¹. Pa–to stotys atliko kelias paskirtis ó pa–to tarnybos, transportavimo ir arkli keitimo.

Švyturiai. Tšuo metu yra saugomi trys –vyturiai: Pervalkos –vyturys (Neringos r.), (1995-2005 m.), (trauktas registr : 1996-06-24) ir du –vyturiai (Tšmut s r. Uostadvario k. ir Vent s k.), (traukti registr : 1996-10-28; 1996-12-23), (1963-1990 m.).

Pašto stotys. Lietuvoje yra i–lik 6 pa–to sto i kompleksai, visi prad ti saugoti (1963-1990 m.): Kaune (Rotu– s a. 18), Klaip doje (Liep g. 16), Pa–tas (Prien r., Veiveri mstl.); Pa–tas (Zaras r. Degu i k.); Ukmerg s pa–to stoties statini kompleksas; Utenoje (J. Basanavi iaus g. 36).

Dvi pa–to stotys saugomos kaip pavieniai statiniai: Buv s Lietuvos pa–to pastatas (Akmen s r., Kruopi mstl.), (1990-1995 m.) bei Tšmut s pa–tas (Tšmut s m. Lietuvinink g. 23/Gudobeli al. 2), (1995-2005 m.). Viena pa–to stotis priklausó Verki dvaro sodybai (Vilniaus m.), (1963-1990 m.).

Remiantis statistika –iuo metu i–viso yra 6 statiniai ir 6 kompleksai, kurie susij su komunikacijos paveldu (fr. 18 pried).

Hidrotechninis paveldas. Tšs paveldas apima kanalus, vandens bok–tus, vandentiek , siurblines, katilines.

¹³⁰ Stasiukaitien O., *Technikos paveldas Lietuvoje*, Vilnius, 2008, p. 32.

¹³¹ Stasiukaitien O., *Technikos paminklai Lietuvoje*, Sudaryt. Bardauskas J., Vilnius, 2001, p. 25.

Akvedukai. domus hidrotechninis statinys i-lik s akvedukas Grigi-ki popieriaus fabrike. 1930 m. akveduk pastat Grigas Kurecas¹³². Akveduku ir didffiuoju kanalu tekantis vanduo buvo naudojamas hidroelektrinei, o mafluoju kanalu tekantis vanduo buvo naudojamas popieriaus gamybai. Vienintelis toks statinys Lietuvoje prad tas saugoti (1990-1995 m.), (trauktas registr : 1993-04-14).

Lietuvoje centralizuoti vandentiekiai prad jo plisti Klaip doje ir Vilniuje. 1902 m. vandentiekis atidarytas Klaip doje¹³³. 1914 m. prad jo veikti Vilniuje¹³⁴. Klaip dos vandenviet s statini kompleksas, kur sudaro (siurblyn , transformatorin , dvi aeracin s su vandens rezervuaru, artezinis gr flinys, vandens filtravimo pastatas), prad tas saugoti (1995-2005 m.). Vandentiekio statini kompleksas (Vilniaus m., Vingri g. 9A), kur sudaro (siurblyn , -altini vandens rezervuaras), (1995-2005 m.), (trauktas registr : 2001-03-13). Vilniaus vandenviet s statini kompleksas, kur sudaro siurblyn ir pastatas (1995-2005 m.), (trauktas registr : 2003-12-30).

Su vandentiekiu tiesiamu buvo prad tos ir vandens bok-t statybos, ta iau -iuo metu n ra nei vieno atskiro vandens bok-to saugomo mieste. Du vandens bok-tai i-lik dvaro sodybose: Gruzdffi dvaro sodyboje, (1990-1995 m.) ir Verki dvaro sodyboje (1963-1990 m.).

Siurblini -iuo metu saugoma 5, kurios priklauso kompleksams: Kaune esan iame pastat kompleksui, (Auk-tai i g. 43), (prad ta saugoti 1995-2005 m.); Klaip dos vandenvietei (1995-2005 m.); Vilniaus vandenvietei (Maironio g. 12), (1995-2005 m.); Vilniaus vandentiekio kompleksui (Vingri g. 7), (1995-2005 m.) ir Vilniaus -ilumin s elektrin s statini kompleksui (1963-1990 m.).

Saugom katilini yra dvi, kurios priklauso kompleksams: Cukraus fabriko pastat kompleksui (Panev flys), (1995-2005 m.); Verki dvaro sodybai (Vilnius), (1963-1990 m.).

Remiantis statistika -iuo metu i-viso yra 32 statiniai ir 3 kompleksai, kurie susij su hidrotechnikos paveldu kartu skaitant ir tuos hidrotechninius objektus, kurie priklauso geleffinkeliui. (fr. 19 pried .).

Mokslinių tyrimų paveldas. Moksliniai tyrimai bei pau- i ffiedavimas atliekamas nuo 1929 m., Tado Ivanausko kurtoje Ornitologijos stotyje, Vent s k. (TMut s r.)¹³⁵. Stotis prad ta saugoti (1990-1995 m.), (traukta registr : 1993-08-02). Moksliniai tyrimai vykdomi ir Vandens matavimo stotyje, Smalininkuose (Jurbarko r.), (prad ta saugoti 1963-1990 m.), (traukta registr : 1993-07-14) bei Observatorijoje, Vilniuje (1963-1990 m.), (traukta registr : 1992-08-18). Taip pat saugomas ginklavimo valdybos tyrim laboratorijos kompleksas (Kauno m., Radvil n pl. 19, 19A) (1963-1990 m.), (traukta registr : 2004-03-12). Mokslini tyrim paveldas (fr. 20 pried .).

¹³² Morkevi ius A., Grigi-ki fabrikai, *Mokslas ir gyvenimas*, 1978, nr. 4, p. 33.

¹³³ Tatoris J., *Senoji Klaipėda. Urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*, Vilnius, 1994, p. 92.

¹³⁴ Stasiukaitien O., *Technikos paveldas Lietuvoje*, Vilnius, 2008, p. 27.

¹³⁵ Stasiukaitien O., *Technikos paminklai Lietuvoje*, Sudaryt. Bardauskas J., Vilnius, 2001, p. 57.

Apibendrinant kalbant, daugiausia pramonės ir technikos paveldo objektai kaip pavieniai statiniai pradeda saugoti nuo 1990 m., (flr. 21 pried.). Jie kompleksiniai tiek statiniai, tiek technologine prasme daugiausia pradėti saugoti nuo 1995 m., (flr. 22 pried.).

Skaičiuojant santykinai pramonės ir technikos objektus trauktus kultūros vertybių registrui nuo 2005 m., yra matoma, nei skaičiuojant nuo 1995 m. Iš to galime daryti išvadą, kad dauguma paveldo objektai pradėti saugoti nuo 1995 m. Taip pat paveldo objektai nemažai dėmesio buvo sulaukę ir sovietmečiu.

Taigi, iš pateiktų duomenų apie pramonės ir technikos paveldą Lietuvoje, galima daryti išvadą, kad vieno metu daugiausia saugoma transporto paveldui priskiriamieji statiniai ir statiniai kompleksai (flr. 23 pried.). Sekančios gausiausios saugomų objektų grupės gamybiniai-kiniai bei pramoniniai statiniai ir statiniai kompleksai. Transporto paveldo didžiausi saugomų objektų dalį sudaro tiltai. Tiltų paveldinimas prasidėjo sovietmečiu. Tiltai kaip gausiausi saugomų objektų grupė turi strateginį svarbumą. Taip pat nemažai saugomų objektų transporto paveldo dalį užima geležinkeliai. Jų saugojimui taip pat galima sieti su strateginiu svarbumu bei taksu ekonomikai. Tiltai ir geležinkeliai yra vienas nuo kito neatsiejami objektai, pradėjus tiesti geležinkelius XIX a. antroje pusėje, išaugo ir plieninių tiltų statyba.

Lietuvos pramonės ir technikos paveldo vairovėje antrą vietą pagal saugomus objektus sudaro gamybiniai-kiniai objektai, o vieno ir vandens malūnai. Tiesioginiai objektai kaip pavieniai objektai daugiausia buvo pradėti saugoti sovietmečiu. Vieno ir vandens malūnai reprezentuojantys krašto architektūrą, išskirtinio dėmesio buvo sulaukę sovietmečiu. Tiesioginiai technikos objektai 1972 m. buvo pradėti registruoti architektūros paminklų sąrašais¹³⁶. Galime teigti, kad nuo tada prasidėjo oficialus technikos paveldo saugojimas. Nuo 1995 m. objektai daugiausia pradėti saugoti kartu su juo technologine ranga.

Gamybiniai-pramoniniai objektai esantys dvarų sodybose (pieninės, alaus daryklos, spirito varyklos), susidomėjimo buvo sulaukę sovietmečiu. Jų saugojimui turi priklausomybę dvarų sodyboms. Mieste esantys pramoniniai objektai kompleksai gausiausiai pradėti paveldinti nuo 1995 m.

---

¹³⁶ Daunys S., Kai technikos flodis pasensta, *Kultūros barai*, 1966, nr. 11, p. 15.

3. Pramonės ir technikos paveldo apsaugos Lietuvoje istorija

Nuo seno tautos domėjosi savo praeitimi ir puoselėjo tai, kas vertingiausia sukūrusi protaviečiai. Protaviečiai sukurtos vertybės buvo saugomos dėl ideologinių, religinių, ar pragmatinių priežasčių, kaupiant patirtį ir kuriant savas tradicijas. XIX a. dešimtis buvo atkreiptas ir materialias nekilnojamąsias vertybes (statinius), atsirado poreikis juos išsaugoti, perduoti ateinančioms kartoms. Tuo tarpu pramonės ir technikos paveldas aktyviai saugoti pradėtas tik XX a. 8 dešimtmetyje: 1973 m. Anglijoje ir 1975 m. Vokietijoje pramonės paminklų išsaugojimo entuziastai surengė tarptautines konferencijas¹³⁷. Kaip atskleidė tyrimas, Lietuvoje nedaug atsilikta nuo šios tendencijos. Idėja, kad turėtų būti saugomas technikos paveldas atsirado dar XX a. 4 dešimtmetyje, šiuo paveldu visai susidomėta 7 dešimtyje, o 9 dešimtyje (dešimtmetyje visai nei Vakarų Europoje) šiuo paveldu pradėta aktyviai rūpintis. Pagrindinis pramonės ir technikos paveldo tikslas – siekiamybė išsaugoti pramonės ir technikos istoriją liudijančius objektus.

3.1. Pirmosios Lietuvos Respublikos metai

Pramonės paveldo Lietuvoje istorija kol kas yra pakankamai naujas dalykas. Iki XX a. 4 dešimties tipo paveldas (bent statiniai) nebuvo aktualūs. Tiesa, dvarų rinkiniuose kaip kilnojami daiktai buvo kaupiami vairaus techninio pobūdžio dalykai ar mokslo instrumentai. XVIII a. viduryje Vilniaus universitete sustiprėjus eksperimentiniam moksliniam dalykui, buvo kurti Matematikos ir Fizikos muziejai¹³⁸, kurie irgi tam tikra prasme buvo technikos ar mokslo muziejais.

Dešimtis – paveldas buvo atkreiptas tik apie 1935 m. Pradžiai galime sieti su pirmomis realiomis idėjomis, kurias savo straipsnyje¹³⁹ iškėlė etnologas Juozas Lingis. Jis ragino išsaugoti štechnikuosius paminklus, prie kurių priskiria tiltus, keltus, liuzus, uftvankos rengimus, vėjo ir vandens malūnus bei kitus statinius su rengimais. Taip pat pateikia konkrečius pasiūlymus kaip tai daryti. Jis sako, kad šio paveldo objektų saugojimui uftikrinti Kultūros muziejus, kur n ra muziejų saugoti soduose, parkuose, atitinkamuose aikštėse, mokyklose. Ragino vairaus socialinio sluoksnio atstovus, s jungas, draugijas, organizacijas pradėti rūpintis technikos paveldo apsauga. J. Lingis materialiojo paveldo išsaugojimui rėmė ir kitos perspektyvos išvelgdamas nykstančius papročius, tradicijas bei silpnai išsaugotą tradicinį pasaulį. Panašiai mint tuo metu buvo išsakius Vilniaus archeologijos komisijos (VAK) narys: šskaudančia iširdimi tenka konstatuoti, kad visi tie daiktai, kuriuos pafli r j kiekvien kart girdim savo senelius kalbant, diena po dienos nyksta:

¹³⁷ Dr. Mait M., Pramonė kaip paveldo objektas, *Kultūros paminklai*, 2002, nr. 9, p. 110.

¹³⁸ Keršyt N., *Lietuvos muziejai iki 1940 metų: Lietuvos muziejų raida XVI-XX amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje*, Vilnius, 2003, p. 37.

¹³⁹ Lingis J., Susirpinkime techniškai praeities kultūros paminklais, *Gimtasai kraštas*, 1938, nr. 1-2 (17-18), p. 185-197.

vienus ufki-a kur nors kaip nebenaudingus, nebevertotinus, ir ten jie p va, kitus pakei ia fabriko gaminiais¹⁴⁰. Galime teigti, kad susir pinimas kilo tada kai, anot Rasos epaitien s, tradicijos perdavimo procesas nutr ko ir prad jo nykti pa ios tradicin s praktikos bei g dffiai. B tent suvokdami – pavo j Lietuvos specialistai prad jo kreipti d mes ir technikos paveld ¹⁴¹.

Visgi Pirmosios Lietuvos respublikos metais taip ir nesusiformavo tendencija saugoti – paveld . Nebuvo atitinkam specialist , kurie suvoktu techni-kojo paveldo potencial bei jo reik-m vietovei. Taip pat nebuvo specialios saugojimo strategijos bei -io paveldo apskaitos. Apskritai didffiausias tuo metu r pestis buvo istorini i-veft vertybi graffinimas Lietuv , j tyrin jimas bei saugojimas. Tys r pestis buvo i-reik-tas 1919 rugpj io 18 d. priimtame Valstybin s archeologijos komisijos statyme¹⁴². Net keturis kartus 1926 m., 1933-1934 m., 1938 m. ir 1939 m. buvo bandyta priimti kult ros paminkl apsaugos statym , ta iau statym buvo delsiama priimti¹⁴³. Tad esant tokiai situacijai pramon s ir technikos paveldo sritis nebuvo reik-minga tarpukario paveldosaugoje. Galima ir kita menka -io paveldo saugojimo id j tendencija. Modern jant pasauliui, agrariniai palikimai ir j saugojimas gal jo trukdyti nauj technologij diegimui. Esant tokiam poffi riui kiekvienas tuometinis raginimas saugoti materialiuosius techninius objektus, gal jo b ti suvoktas kaip flingsnis atgal agrarin buit .

3.2. Sovietmetis

Nuo Antrojo pasaulinio karo pradffios iki 1965 m. nepastebimas joks susidom jimas technikos ir pramon s paveldui. Galime daryti prielaid , kad tuo metu technikos ir pramon s paveldas nebuvo aktualus ir neskiriamas d mesys jo apsaugai (arba jis nefiksuo jamas). Daugiausia takos padar vyk s karas ir jo padarini likvidavimas. Po karo sugriaut miest vietoje buvo rekomenduojama statyti visi-kai naujus šsocialistinio turinio ir nacionalin s formos š miestus¹⁴⁴. Esant tokiems planams akivaizdu, kad tuometin vyriausyb nekreip d mesio – paveld , nes papras iausiai tam nebuvo galimybi . Prie -ios prieflasties galime priskirti ir dar vien svar paai-kinim . Ne tik vyriausyb , bet ir visuomen vis dar nebuvo pribrendusi suvokti technikos paveldo i-saugojimo b tinyb s. Galima -io nepribrendimo prieflastis buvo per mafla laiko distancija su -iuo paveldu: fabrikai reprezentavo XIX a., o tuomet -io laikotarpio pastatai dar nelaikyti jokia vertybe. Mal nai aktyviai tebenaudoti kio reikm ms, kurie buvo gyvenimo realija, o ne praeties palikimas.

¹⁴⁰ Saugokime senovi-kus palaikus, *Mūsų kraštas*, 1935, Nr. 24, p. 5.

¹⁴¹ epaitien R., *Laikas ir akmenys*, Vilnius, 2005, p. 68.

¹⁴² 1919 m. Archeologijos komisijos statymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=883&p_d=8574&p_k=1, prieiga per internet , ffi r ta 2012 04 16.

¹⁴³ Glemfla J., *Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas*, Vilnius, 2002, p. 21.

¹⁴⁴ epaitien R., *Laikas ir akmenys*, Vilnius, 2005, p. 164.

Berods pirm kart apie technikos paveld 1965 m. savo publikuotame lai-ke primin akademikas Paulius Slav nas¹⁴⁵. Akademikas –iuo paveldo susidom jim motyvavo, tuo kad Soviet S jungoje ir visame pasaulyje spar iai progresuojant mokslui ir technikai b tina nagrin ti jos visumos istorij ir d sningumus. B tinum lemia tai, kad technikos palikimas atspindi kult ros sri i raid . P. Slav nas savo lai-ke perduoda Lietuvos SSR Moksl akademijos Prezidiumo Gamtos ir Technikos moksl istorijos komisijos kvietim inventorizuoti daiktinius techninius paminklus, ta iau n ra ufsimenama apie b tinyb saugoti techninius statinius. Tuo atveju, tiesa gamybinius pastatus (kurie tiesiogiai susij su pramon s ir technikos paveldu), pirmasis d mes savo 1966 m. straipsnyje atkreip inflinierius-architektas Antanas Pilypaitis¹⁴⁶. A. Pilypai io i-sakytose pam stymuose, galime flvelgti ir objekt kompleksikumo saugojimo id jos ufluomazg : švalstie i sodybos, gamybiniai, kulto pastatai sudarantys savitus miniati rinius ansamblius. Straipsnyje jau iamas autoriaus palankumas architekt riniams statiniams, b tent d l –ios prieflasties kai kurie techniniai statiniai turintys architekt rin vert objektai patenka jo id j vietoje saugoti architekt rin land-aft¹⁴⁷, kuris leistu patenkinti turistinius poreikius. Kaip pavyzd galima pateikti v jo ir vandens mal nus, kurie tur dami architekt rin s vert s integravosi vaizding kra-tovaizd prie upi ar ant kalv . Tuometin Kult ros ministerijos Muziej ir kult ros paminkl apsaugos valdyba neuftikrino lokali liaudies architekt ros paminkl apsaugos skirtingose kra-to vietov se. Tod l, straipsnyje minimas, liaudies buities muziejaus k rimas, vyriausy b s suvokimu, buvo geriausias b das uftikrinant paminkl apsaug . Architekto id jai saugoti objektus j lokalin se vietov se 1966 m. straipsnyje antrino ir etnologas Stasys Daunys¹⁴⁸, teigdamas, kad perkelti liaudies architekt ros paminklus: v jo, vandens mal nus, kalkin , puod degykl , fluvies ir m sos r kyklas liaudies buities muziej nuskurdintu kaim ir miesteli kult rin kra-tovaizd .

1967 m. balandflio 15 d. galime sakyti prasideda naujas paveldosaugos etapas. Tais metais Lietuvos TSR Auk– iausioji Taryba pri m Kult ros paminkl apsaugos statym¹⁴⁹. Tuo metu pana–ius statymus priima Estija ir Baltarusija, o Soviet S junga pana– statym priima tik po 9 met . Tame statytame buvo numatyta, sukurtas geriausias liaudies dvasines ir materialines vertybes i-saugoti dabartinei ir b simoms kartoms. statymas sudar s lygas prie Kult ros ministerijos steigti Mokslin metodin kult ros paminkl apsaugos taryb su etatiniais darbuotojais. Tai buvo pirma tokio pob dflio staiga sovietin se respublikose (tarybos vadovais

¹⁴⁵ Slav nas P., Globokime mokslo ir technikos paminklus, *Kultūros barai*, 1965, nr. 12, p. 42.

¹⁴⁶ Pilypaitis A., Architekt rinio land-afto apsauga, *Kultūros barai*, 1966, nr. 5, p. 8.

¹⁴⁷ Land-aftas ó plotas, kurio gamtiniai ir dirbtiniai elementai, susij ir veikdami vieni kitus, sudaro savit kra-tovaizd (<http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/l/landsaftas>).

¹⁴⁸ Daunys S., Kai technikos flodis pasensta, *Kultūros barai*, 1966, nr. 11, p. 15.

¹⁴⁹ Kult ros paminkl apsaugos statymas ir jo taikymo instrukcija, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=883&p_d=8576&p_k=1#ISTATYMAS, prieiga per internet , flir ta 2012 04 17.

buvo Romas Baras, Stasys Pinkus, Zita Biemaitytė, Edmundas Rimkus ir Irena Barauskaitė¹⁵⁰. Pagal –statymą buvo kuriami paminklų apsaugos inspekcijos tinklai rajonuose¹⁵¹, tai turėjo užtikrinti ankstesni kultūros atstovų keliamos idėjos saugoti kultūros paminklus (kartu ir technikos objektus) į esamose vietose. Tačiau tuometinis Kultūros ministerijos Muziejų ir paminklų apsaugos valdybos viršininko Jono Glemflos teigimu, liaudies architektūros paminklų ir etnografinių kaimų, sodybų, gyvenamųjų ir kiti pastatai, malūnai ir panašūs objektai apsauga lieka probleminiu klausimu¹⁵². Pasak Glemflos, šie objektai bus išsaugoti tik tuo atveju, jei jiems bus rasta nauja paskirtis, tačiau iki tada buvo sunkiai gyvendinama, dėl finansinių išteklių ir pačių objektų gausos. Konservavimas taip pat vienas iš išsaugojimo būdų, tačiau tada dar buvo ieškomas būdas kaip chemikalų pagalba išsaugoti medinius statinius¹⁵³. Tad kai kuriems objektams buvo lemta išnykti. fiinoma, charakteringiausi objektai, kurie dėl savo geografinių vietovės yra palankūs plėtoti turizmui ar kitai veiklai buvo pritaikyti ir išsaugoti, kaip antai Tėduvos malūnas. Nors šie objektai tuo metu ir lieka probleminiu klausimu, tačiau jos dėmesį ir susirpinimą atkreipė aukščiausia paminklo apsaugos institucija – Kultūros ministerijos Muziejų ir paminklų apsaugos valdyba.

Svarbi postmodernios technikos ir pramonės paveldo apsaugai padarė Lietuvos liaudies buities muziejus (LLBM) šikrimas. 1968 m. pradėtas statyti muziejus, kur perkelta dėimtis liaudies architektūros paminklų¹⁵⁴. Pirmasis Liaudies buities muziejaus eksponatas buvo baltų liaudies architektūros paminklas – vėjo malūnas – Akmenos kaimo (Raseinių r.)¹⁵⁵. Tėmalūnas padovanojo Raseinių rajono Kalinino kolūkis¹⁵⁶. 1970 m. LLBM buvo perkeltas kepurinis vėjo malūnas – Vaivadiškis (Ukmergės r.)¹⁵⁷, o 1981 m. – Kantvainis (Klaipėdos r.) kaimo vėjo malūnas¹⁵⁸. Technikos eksponatų perkeliama muziejų užtikrinoma deramą apsaugą. 1983 m. LLBM buvo pradėtas kurti technikos sektorius, kuris atskleidė liaudies technikos raidą. Tuo metu muziejuje jau buvo vėjo malūnai, milo vėlykla, aliejaus spaudykla, vilnų karėyklos, kiti technikos objektai. Kuriant atskirų technikos sektorių i muziejų planuota perkelti plytinės, kalkių degyklos, deguto varyklos ir kiti vairūs rengimai bei mašinos¹⁵⁹. LLBM iš viso buvo 6 vėjo malūnai. Trijuose iš jų

¹⁵⁰ Paminklo apsaugos raida Lietuvoje, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6817&p_k=1, prieiga per internetą, fikrta 2012 04 17.

¹⁵¹ Kultūros paminklai ir jų apsauga, *Kultūros barai*, 1967, nr. 9, p. 18.

¹⁵² Ten pat., p. 19.

¹⁵³ Ten pat., p. 19.

¹⁵⁴ Paminklo apsaugos raida Lietuvoje, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6817&p_k=1, prieiga per internetą, fikrta 2012 04 17.

¹⁵⁵ Morkūnas E. J., Lietuvos Liaudies buities muziejus, http://www.ziemgala.lt/saugykla/pdf/14_morkunas.pdf, prieiga per internetą, fikrta 2012 04 20.

¹⁵⁶ Daunys S., Koks bus etnografinis paminklų likimas, *Kultūros barai*, 1968, nr. 9, p. 56.

¹⁵⁷ Morkūnas E. J., Lietuvos Liaudies buities muziejus, http://www.ziemgala.lt/saugykla/pdf/14_morkunas.pdf, prieiga per internetą, fikrta 2012 04 20.

¹⁵⁸ Morkūnas E. J., Kvantainis malūnas Liaudies buities muziejuje, *Kultūros barai*, 1981, nr. 5, p. 51.

¹⁵⁹ Stanikūnas V., Rėpesiai dėl rėytojaus muziejaus, *Kultūros barai*, 1983, nr. 3, p. 47 – 49.

buvo rengtos interjero ir trijuose ó eksterjero ekspozicijos, j patalpose buvo demonstruojama tik malimo technologija¹⁶⁰, tai buvo vieninteliai i-lik ir veikiantys technologiniai rengimai Lietuvoje.

Ne be LLBM ir jo steigimo aplinkybi takos 1968 m. liaudies technikos palikimu pradeda dom tis ir etnografai. Pirmasis juos pastebi etnografas Stasys Daunys, ta iau jo akirat patenka tik *kilnojamosios* technin s vertyb s ó flemdirbyst s rankiai¹⁶¹. 1969 m. vasar buvo atnaujinti anks iau prad ti, Istorijos instituto etnografijos skyriaus tyrin jimai, po Minijos de-inuosius intakus renkant duomenis apie v jo ir vandens mal nus. Tšos ekspedicijos metu buvo surinkta duomen apie 54 vandens mal n , suinventorintas Kantvaini (Klaip dos r.) v jo mal nas. Visi pasitaik mal nai ekspedicijos mar-rute buvo apra-yti, nufotografuoti, padaryti planai ir skerspji vi br fliniai. Visa surinkta lietuvi etnograf medfliaga panaudota, kuriant su latviais ir estais Pabal io etnografin atlas . Apra-oma mal n b kl , kuri yra vairi ó vieni i-lik su savo rengimais, kit lik tik sienos, kiti mal nai tiesiog griauunami. Kai kuriuos gerai i-silaikiusius senuosius mal nus numatoma si lyti Kult ros ministerijai traukti saugotin paminkl s ra- . Tai buvo pirmas kartas sovietme io laikotarpyje, kai j akirat pateko ne tik unikal s liaudies architekt ros statiniai, bet ir prasti liaudies technikos mal nai¹⁶². Taigi, 1969 m. galima laikyti technikos ir pramon s objekt tyrim pradflia Lietuvoje.

1972 m. sovietme io paveldosaugoje pagaliau pripafl stami etnograf , kra-totyrimink ir kit moksl atstov raginamai saugoti technikos palikim . Prad tas oficialus technikos ir gamybos istorijos paminkl saugojimas, kurie registruojami Kult ros paminkl s ra-us¹⁶³. Remiantis skai iavimais sovietmetyje prad ti saugoti 77 paminklai. Pagrind sudar , tuo metu didelio d mesio sulauk v jo ir vandens mal nai.

Nuo 1982 m. Lietuvoje prasideda technikos muziej steigimai (primintina, kad 1983 m. ir LLBM buvo prad tas kurti technikos sektorius), kuri b ta vairi . Vienose eksponuojamos kilnojamosios vertyb s, kitose nekilnojamosios. Lietuvos energetik veteran tarybos muziejininkyst s sekcijos pos dyje nutarta steigti energetikos muziej Vilniaus miesto centrin je elektrin je¹⁶⁴, kuriame yra i-lik s 3 de-imtme io turboagregatas pirmasis apr pin s Vilni elektros energij . 1985 m. buvo paskirti du Kauno istorijos muziejaus darbuotojai technikos muziejaus k rimui, j pagrindinis talkininkas buvo Kauno politechnikos instituto mokslininkai. Pamin tinieji ir pana-iu laiku steigti Vilniaus Geleffinkelio, Kauno vandentiekio, Aviacijos, Tšauliuose ó radijo ir televizijos muziejai¹⁶⁵. Technikos muziej k rimas svarbus technikos paveldo i-saugojimui, kur beveik vis sovietme io laikotarp buvo tik raginamas saugoti ir keliamos vairios pritaikymo

¹⁶⁰ Andrejevas A. A., Mork nas E. J., *Technikos paminklai Lietuvoje: Vėjo malūnai*, Vilnius, 1982, p. 28.

¹⁶¹ Daunys S., Koks bus etnografini paminkl likimas, *Kultūros barai*, 1968, nr. 9, p. 56.

¹⁶² Milius V., Dienotvark je mal nai, *Literatūra ir menas*, 1969, nr. 6/28, p. 11.

¹⁶³ Sadauskas R., M s interviu, *Literatūra ir menas*, 1972, nr. 01/08, p. 2.

¹⁶⁴ Stumbras A., Ar steigtime energetikos muziej , *Švyturys*, 1982, nr. 18, p. 24.

¹⁶⁵ Staponkus A., Apie tai k i-saugom, *Literatūra ir menas*, 1985, nr. 03/02, p. 12.

id jos. muziej k rim sijung ir mokslininkai, kurie buvo deramas pavyzdys pribrendusiai visuomenei technikos palikimo atffvilgiu. Atsiranda suvokimas, kad tobul jant technologijoms kyla sen j rengim sunykimo gr sm ir poreikis j i-saugoti ateinan ioms kartoms.

Sovietmetyje v jo mal nai sulauk i-skirtinio d mesio ir i-istoriko Eligijaus Juvencijaus Mork no, kuris 1982 m. i-leido knyg šTechnikos paminklai/V jo mal nai¹⁶⁶. Knygoje detaliai su fotonuotraukomis pateikiami labiausi paplitusi mal n tipai ir j veikimo principai.

Sovietme iu Lietuvoje b ta ne tik valstybin s, bet ir s lyginai visuomenin s paveldosaugos sistemos. Omenyje turima Paminkl apsaugos ir kra-totyros draugija, kurta (reorganizuota) 1965 m¹⁶⁷. Draugija reng visuomen s paminkl apffirras, liaudies universitet paminkl apsaugos ir kra-totyros fakultetus, ji tur jo savo skyrius visuose miestuose ir rajonuose¹⁶⁸. Kra-totyrininkas Aleksas Tdlauskas 1968 m. k l kra-totyros ir paminkl apsaugos draugijos skyri svarb siekiant i-saugoti v jo mal nus¹⁶⁹. 1970 m. draugijos veikla -ioje srityje suaktyv ja. Tel-i ir Roki-kio kra-totyros muziejuose steigti liaudies buities-etnografijos sektoriai, i-apylinki atvefti vertingesni ir tipi-kesni t vietovi liaudies architekt ros, etnografijos objektai¹⁷⁰.

Didffiausi nuopeln tiriant ir saugojant technikos palikim padar Vilniaus inflinerinio statybos instituto (-iuo metu Vilniaus Gedimino technikos universitetas) docentas Vytautas Kazimieras Vaitkus, kuris prad jo formuoti nauj istorijos mokslo -ak ó *technikos archeologija* (-iuo metu -ie tyrimai vadinami ó *pramonės paveldas*). B damas paminkl apsaugos ir kra-totyros draugijos Technikos paminkl apsaugos komisijos pirmininkas 1985 m. pareng specializuot šKra-totyrosõ numer skirt technikos mokslo istorijai¹⁷¹. Paminkl apsaugos ir kra-totyros draugija sovietme iu registravo ir lokalizuodavo technikos paminklus¹⁷². Tuo tikslu, V. K. Vaitkaus vadovaujame, Vilniaus inflineriniame institute buvo sukurta technin s kult ros palikimo mokslin tyrimo sistema paremta sistem sintez s metodu, kurio pagrind sudaro paie-kos ir technikos objekt palikimo fiksavimo sistemos. Pirmajai sistemai priklauso verbalin s, literat rin s, dokumentin s ir nat rin s paie-kos, o antrajai ó grafinis, fotografinis ir nat rin s technikos objekt materialinio palikimo fiksavimas ó inventorizacinis apmatavimas. Pirmoji paie-k sistema sudaro galimybes atskleisti objekt lokalizacijos esm , j istorin raid , jo b kl ir i-liekam j vert . Antroji sistema siekia uffiksuoti techninio palikimo esama pad t ir numatyti restauravimo bei

¹⁶⁶ Andrejevas A. A., Mork nas E., *Technikos paminklai Lietuvoje: Vėjo malūnai*, Vilnius, 1982.

¹⁶⁷ Paminklosaugos raida Lietuvoje, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6817&p_k=1, prieiga per internet , ffi r ta 2012 04 17.

¹⁶⁸ Ten pat.

¹⁶⁹ Tdlauskas A., Od mal nams, *Literatūra ir menas*, 1968, nr. 8, p. 24.

¹⁷⁰ Kalasauskas A., Paminklai m s laukia, *Literatūra ir menas*, 1970, nr. 07/25, p. 4.

¹⁷¹ Vaitkus V. K., Lietuvos TSR technikos paminkl apsaugos ir tyrimo klausimu, *Kraštotyra 19*, Sudaryt. Bara-auskas J., Seliukait I., Vaitkus V., Vilnius, 1985.

¹⁷² Staponkus A., Apie tai k i-saugom, *Literatūra ir menas*, 1985, nr. 03/02, p. 12.

pritaikymo naujoms galimyboms¹⁷³. Pagal šias sistemas buvo sudarytas Technikos paminklų objektų sąrašas¹⁷⁴. Kraštotyros draugijos sudarytame sąraše traukta daugiau technikos objektų, nei lyginant su oficialiu 1973 m. išleistu kultūros ir istorijos paminklų sąrašu, tačiau pafllym tina, kad kai kurie traukti technikos objektai jau buvo sąrašyti saugomų paminklų sąraše. Remiantis atliktais skaičiavimais kultūros ir istorijos paminklų sąraše buvo traukti 77 paminklai, o pagal kraštotyros technikos paminklų objektų sąrašą traukti per 230 paminklų, tad išaiškinta ir traukta apie 153 naujų technikos objektų. Šis sąrašas ó tai pirmasis mėginimas informuoti visuomenę apie respublikoje išlikusius technikos istorijos paminklus. 1986 m. Povilas Vitkevičius, Algirdas Gamziukas ir V. K. Vaitkus paruošė ir išleido metodinį priemonę „Technikos paminklinių objektų apskaitos ir tyrimo metodika“, kurios tikslas padaryti pradfinį mokslo ir technikos raidos, daiktinių rodymų fiksavimui ir rinkimui¹⁷⁵. Metodikoje nurodomi tyrimo etapai ir jų inventorizavimo principai bei technikos paminklų tipologija. Ši metodika tiriant ir ieškant technikos objektus negalėjo būti visiškai objektyvi traukiant visus techninius paminklus sąraše. Jų registravimas priklausė nuo to meto paminklotyrininko, kuris turėjo jausti objekto istoriškumą, lemiamus mokslo ir technikos etapus, atradimus, liaudies kūrybos apraiškų mokslinį svarbą ir istorinę vertę¹⁷⁶. Tam darbui V. K. Vaitkus kvietė specialiąjį mokyklų mokinius, studentus, dalytojus registruoti technikos kultūros paminklus, nustatyti jų išieklamą vertę, sudaryti jų planus, užregistruoti fasadus. Tuo tarpu architektai turėjo išsamiai išnagrinėti architektūrinius pastatus, kurie yra vertingiausi techniniu poflriu¹⁷⁷. Galime teigti, kad V. K. Vaitkus pirmininkaudamas paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijai padėjo tvirtus pagrindus saugojant technikos objektus, atkreiptas dėmesys miesto pramoniniams pastatams. Miesto pramonės pastatais pirmasis pradėjo domėtis ir jos aprašė istorikas Jonas Tatoris, kuris 1988 m. parengė katalogą „Senieji pramonės pastatai Klaipėdoje“¹⁷⁸.

Remonto, konservavimo, restauravimo ir pritaikymo darbus sovietmečiu Lietuvoje reglamentavo Kultūros paminklų apsaugos statymo taikymo instrukcijos (1972 m.) IV skirsnis¹⁷⁹. Pagal šį skirsnį paminklus buvo būtina tinkamai prižiūrėti ir išsaugoti ateities, tam sudarant geriausias sąlygas. Apsaugai buvo vykdomi daliniai pritaikymo darbai, kad būtų galima naudotis paminkliniais pastatais, taip pat vykdomi remonto, konservavimo, restauravimo darbai,

¹⁷³ Vaitkus V. K., Lietuvos TSR technikos paminklų apsaugos ir tyrimo klausimu, *Kraštotyra* 19, Sudaryt. Barauskas J., Seliukaitis I., Vaitkus V. K., Vilnius, 1985, p. 4.

¹⁷⁴ Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, *Technikos paminkliniai objektai*, Vilnius, 1984.

¹⁷⁵ Vitkevičius P., Vaitkus V. K., Gamziukas A., *Technikos paminklinių objektų apskaitos ir tyrimo metodika*, Vilnius, 1986.

¹⁷⁶ Ten pat., 19.

¹⁷⁷ Vaitkus V. K., Seniausioji industrija Lietuvoje, *Mokslas ir gyvenimas*, 1987, nr. 06, p. 9.

¹⁷⁸ Tatoris J., *Senieji pramonės pastatai Klaipėdoje*, Klaipėda, 1988.

¹⁷⁹ Kultūros paminklų apsaugos statymo taikymo instrukcija,

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=883&p_d=8576&p_k=1#ISTATYMAS, prieiga per internetą, flirta 2012 04 17.

vadovaujantis to darbo mokslinė metodika, gerinant paminklo būklę, likviduojant buvusius ir esamus paminklo suflorėjimus, kad būtų išsaugotas paminklo autentiškumas ir istorinis originalumas¹⁸⁰. Tačiau pritaikymo darbui neturėjo paminklo nei menkinti, nei floriuoti. Priešingu atveju numatytos panaudojimo paskirties reikavo atsakyti¹⁸¹. Taip pat paminklo restauravimo ir konservavimo darbus tam tikra prasme reglamentavo ir tarptautinė Venecijos chartija priimta 1964 m. (tai buvo chartija, neturėjusi privalomojo pobūdžio, tačiau jos principai laikyti sektiniais)¹⁸², kuri atitinkamai taikoma pagal kiekvienos šalies kultūrinę paminklo situaciją. To meto technikos ir pramonės paveldo tvarkymo darbais gerai atspindi 1974 m. specifinis paskirties Rudnios geležinkelio vandens malūno vykdytame restauravimo projekte. Galime sakyti, kad nuo tada su svarbiausiais nesuklaidumais prasideda profesionalios malūnų restauracijos su Kultūros ministerijos finansavimu ir kuri vykdo Paminklo konservavimo institucija ir restauravimo (vėliau Tresto) valdyba. Rudnios vandens malūno restauracijai buvo parengta restauracijos dokumentacija, pritaikant ją viešojo maitinimo staigai. Varėnos rajono vykdomasis komitetas uždavė Paminklo konservavimo institutui parengti restauravimą, tačiau pusėjus darbams, uždavė nutraukti darbus, motyvuodamas lėšų trūkumu¹⁸³. Lėšų trūkumu, galima paaiškinti, tuo kad Varėnos rajonui malūnas buvo ne pirmos svarbos restauracinis objektas. Tuo pačiu projekto nefinansavo ir Lietuvos TSR Kultūros ministerija. Galime daryti prielaidą, kad abiejų institucijų atsisakymas finansuoti vietinį reikavimą architektūrinis paminklo rodo dar nepakankamą motyvaciją saugojant technikos paminklus, finansavimą nukreipiant svarbesnius objektus. Tokia situacija egzistavo vis sovietinio laikotarpio, nes lėšos ir materialiniai ištekliai buvo sutelkiami pagrindiniuose objektuose¹⁸⁴. Sovietinėje sistemoje nebuvo manoma ir privati paminklo restauravimo mecenatystė, negirda galimybės viešai rinkti lėšas paminklo priežiūrai ir vietinį bendruomenės¹⁸⁵. Nekompetentingas darbas vyko ir Kultūros paminklo restauravimo Treste. Dažnai buvo remontuojami pastatai neturintys paminklo statuso, nesudaromi ateities darbų planai. Minėtam, Rudnios vandens malūno restauracijai pinigų nebuvo skiriama, net praėjus dešimčiai metų¹⁸⁶. Nors Lietuva Sovietų Sąjungoje užėmė vieną pirmąją poziciją, pagal paminklo apsaugos finansavimą, tačiau anaipol neatspindėjo tikrosios reikalavimų padėties¹⁸⁷.

Panašią situaciją susiklostė ir su Verki (Vilniaus m.) vandens malūnu. 1980 m. buvo paruoštas vandens malūno restauravimo ir pritaikymo hidrobiologinei laboratorijai projektas ir perduotas restauruoti šilniaus restauravimo dirbtuvei. 1981 m. atlikti pirminiai darbai, o 1982 m.

¹⁸⁰ Ten pat.

¹⁸¹ Glemfla J., Kad prisikeltų gyva senovė, *Kultūros barai*, 1968, nr. 7, p. 17.

¹⁸² Glemfla J., Svarbūs ICOMOS nutarimai, *Kultūros barai*, nr. 3, p. 77.

¹⁸³ Endzinas A., Išsaugokim technikos istorijos paminklą Rudnioje, *Kultūros barai*, 1974, nr. 10, p. 52–53.

¹⁸⁴ Lietuvos TSR kultūros ministerijoje, D mesys Istorijos ir Kultūros paminklams, *Kultūros barai*, 1984, nr. 3, p. 72.

¹⁸⁵ epaitienė R., *Laikas ir akmenys*, Vilnius, 2005, p. 266.

¹⁸⁶ Staponkus A., Apie tai kaip išsaugom, *Literatūra ir menas*, 1985, nr. 03/02, p. 12.

¹⁸⁷ epaitienė R., *Laikas ir akmenys*, Vilnius, 2005, p. 267.

užsakovui (Lietuvos TSR Moksl Akademijai) nesudarius naujos sutarties su rangovu restauravimo darbai buvo nutraukti. Darb nutraukimai buvo motyvuojami, dėl darbo įgostokos ir bendrastatybinio pobūdžio, kurie neatitiko paminkl restauravimo sąlyg¹⁸⁸.

Visgi būtą ir gerosios patirties atvej . Pirmu tokiu pavyzdžiu tapo Tėduvos mal nas. 1967 m. Prad jo veikti kaip pakel s ufeiga. Tė projekt gyvendino vietinis architektas S. Prikockis¹⁸⁹. Tėduvos mal ne pritaikyt rekonstrukcij pakel s ufeig tuo metu suk l dar didesn liaudies architekt ros entuziast susidom jim –ia paslaug ir turizmo sinteze kaip vien i– alternatyv , rekonstruojant gamybinius bei kinius pastatus. Tėtai id jai pritaria M. Salagiris keldamas id j apie pana–i panaud Vencav (Zaras r.) mal ne taip pat nepamir–tami ir kiti gamybiniai pastatai kaip jaujos, ta iau taip ir liko ne gyvendinta id ja. Po met Giedrai iuose (Radvili–kio r.), v jo mal ne buvo rengtas etnografinis apylink s muziejus, steigta pastovi faunos paroda¹⁹⁰. Tės sumanymas kilo Kauno medffiotojams, kurie ir m si –io darbo kuriant muziej , ta iau vien entuziast neufitenka norint uftikrinti tinkam technikos paminkl apsaug . 1981 m. atrestauruotas fiagar s fiirgyno ansamblis. I– pagrind buvo restauruotas vienas didffiausi , Lietuvoje, olandi–ko tipo v jinis mal nas. Mal nas buvo pritaikytas visuomeniniams poreikiams. Pirmame auk–te buvo rengta valgykla–kavin , antrajame sve i kambariai, tre iajame ó fiirgyno istorijos ir sportini trof j muziejus¹⁹¹. Tėauli r., fiiali k v jo mal ne steigtas technikos malimo muziejus¹⁹².

Apibendrinant vis laikotarp , tenka konstatuoti, kad labiausiai dom tasi tik v jo ir vandens mal nais. Jie pirmieji traukti architekt ros paminkl s ra–us, o j technologin ranga prad ta saugoti kaip eksponatai¹⁹³, ta iau jos likimas buvo li dnas vis sovietme io laikotarpiu. Toks atvejis rodo, kad nors technikos objektas ir buvo trauktas s ra–us, prakti–kai nebuvo uftikrinta visapusi–ka statinio apsauga. Galime daryti prielaid , kad tik dalin apsaug takojo tuometin s Kult ros paminkl apsaugos valdybos nepakankama kompetencija saugoti – paveld bei nepriimta statymin baz . Buvo saugomi tik pa i mal n statiniai, kurie buvo pritaikomi naujai paskir iai ar restauruojami. Pritaikymas ir restauravimas yra tik priemone s siekiant i–saugoti paminkl¹⁹⁴. Kleboni–ki (Pakalni–kiai, Radvili–kio r.) v jo mal nas su i–likusiais keliais rengimais buvo bandomas pritaikyti muziejui, ta iau sumanymas nesulauk tinkamos paramos. V liau –is mal nas buvo sujungtas su Kleboni–kio kaimo buties muziejumi. Tėduvos (Radvili–kio r.) v jo mal nas buvo pritaikytas restoranui. Giedrai i (Radvili–kio r.) mal ne rengtas etnografijos muziejus. fiiali ki mal nas taip pat pritaikytas muziejui, kuriame eksponuojama malimo rengimai. Vienas i–

¹⁸⁸ Stasiulaitis J., Mailai–ka Z., Verki mal no reikalai, *Literatūra ir menas*, 1983, nr. 04/23, p. 12.

¹⁸⁹ Salagiris M., Senasis mal nas ir naujas jo garsas, *Statyba ir architektūra*, 1967, nr. 5, p. 13.

¹⁹⁰ Tėdlauskas A., Od mal nams, *Literatūra ir menas*, 1968, nr. 8, p. 24.

¹⁹¹ Gylys V., fiagar je, Tėaur s Lietuvoje, *Literatūra ir menas*, 1983, nr. 12/24, p. 9.

¹⁹² Kalasauskas A., Paminklai m s laukia, *Literatūra ir menas*, 1970, nr. 07/25, p. 4.

¹⁹³ Glemfla J., Kad prisikelt gyva senov , *Kultūros barai*, 1966, nr. 11, p. 20.

¹⁹⁴ Ten pat.

seniausi elektrini Vilniuje, pritaikyta energetikos muziejui ir t.t. Nors ir atsiranda pirmieji maln pritaikym b d antrinei panaudai, taiau tai buvo veikiau i-imtys, kuri susiklost vietos specialist , valdflios ar visuomen s iniciatyva, nei reglamentuotu, paminkl apsaugos valdybos r pesiu.

3.3. Apsaugos situacija po 1990 m.

Nuo 1984 met pakil s pramon s ir technikos paveldo susidom jimo bumais po nepriklausomyb s atk rimo gavo kit pavidal . Sovietmeiu vairi moksl atstov raginimai, kra-totyros draugijos veikla, V. K. Vaitkaus nuderbti darbai dav teigiam rezultat pramon s ir technikos objekt i-likimui. Po 1990 m. prasideda gausus vairi -io paveldo objekt paveldinimas, kuriuo metu buvo traukti 57 statiniai ir 45 statini kompleksai. 1995-2005 m. pastebimas rykus -io paveldo komplekso statini paveldinimas traukti net 73 statini kompleksai ir 37 statiniai. Nuo 2005 m. -io paveldo paveldinimas sumafl ja s ra-us traukti 12 statini ir 16 statini kompleks , tai l m vyk s gausus paveldinimas nuo 1995 m.

1999 m. Helsinkyje susitik Lietuvos, Danijos, Estijos, Suomijos, Latvijos, Tvedijos ir Norvegijos paveldo specialistai suk r trej met bendradarbiavimo projekt šTaur s-Baltijos -ali pramon s paveldo praktika 2000-2002 m.õ¹⁹⁵. Projekto tikslas buvo gilinti flinias apie paveldo apsaug , mokytis objektyviai vertinti paveldo problemas, siekti surasti tinkam pramon s paveldo panaudojimo alternatyv taip pat skatinti -io paveldo apsaug , konservavim , dokumentavim , tyrim ir informacijos skleidim Baltijos j ros regione¹⁹⁶. Pagrindiniai projekto ufdaviniai buvo: pramon s paveldo i-saugojimas, renovacija ir integravimas -iuolaikinio miesto aplink ; valstybini institucij , nevyriausybin organizacij , vietin s valdflios ir priva i iniciatyv koordinavimas pramon s paveldo funkcin s panaudos srityje¹⁹⁷. Projekte buvo numatyta rengti tarptautinius mokymo kursus ir seminarus, gilinant flinias apie pramon s paveld . 2001 m. rugpj io 29 ó rugs jo 5 d. Kaune, Vytauto Didfliojo universitete ir degtuk fabrike šLiepsnaõ vyko šGyvojo pramon s paveldo dokumentavimasõ, kuris vyko pagal Norvegijos d stytoj i-Norvegijos Gustavo Rossneso bei Davido Brando parengt metodik ¹⁹⁸. Tõb kurso metu buvo uffiksuota vertinga fabriko technologin ranga i-likusi nuo pokario laik . 2002 m. Helsingborge (Tvedija) ir

¹⁹⁵ Dr mait M., Tvelbien A., Pramon s paveldo tyrimas ir dokumentavimas: tarptautin praktika Lietuvoje, *Kultūros paminklai*, 2005, nr. 12, p. 9.

¹⁹⁶ Ten pat.

¹⁹⁷ Dr mait M., Kulevi ius S., Trimonien R., Salatkien B., Soms H. Projektas šIndustrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo pl trai (TURBINE). Pramon s paveldo panauda -iandienos poreikiams: gerosios patirties analiz , <http://turbine.su.lt/uploads/File/Geroji%20patirtis.pdf>, prieiga per internet , flir ta 2011 05 07.

¹⁹⁸ Dr mait M., Tvelbien A., Pramon s paveldo tyrimas ir dokumentavimas: tarptautin praktika Lietuvoje, *Kultūros paminklai*, 2005, nr. 12, p. 9.

Klaip doje (Lietuva) vyko šKintan ios perspektyvos ó pramon s paveldas ir urbanistiniai poky iaið kursai. Tuo kursu metu buvo tyrin ta Pauliaus Lindenau laiv stovyklos teritorija. Joje buvo nagrin jama teritorijos situacija, gamyklos technologija, pastatai ne traukti Kult ros vertybi registr , vietin s socialin s problemos (kokie flmon s susij su –ia teritorija), pramon s zonos integravim rekreacin zon bei pastatus, kuriose ketinta rengti šDarbo muziej ð. Tšs projektas i– naujo atkreip visuomen s d mes pramon s paveld , prad jo ra–yti spauda bei rodyti per televizij , susidom jim parod ir mokytojai pra–ydomi surengti ekskursijas¹⁹⁹. Taip pat buvo nustatyta ko labiausiai stinga pramon s paveldo prieffi rai, uflmegzti santykiai su Tšaur s ir Baltijos –ali specialistais besir pinaniais pramon s paveldu. Lietuvos pramon s objektai gavo tarptautinio prestiflo ir vertinimo, kurie buvo lyginami su Skandinavijos pramon s objektais.

Projekto veikla dav teigiam post m mokslin je literat roje ir mokslin se publikacijose. 2001 m. pasirod leidinys šTechnikos paminklai Lietuvojeð skirtas Europos paveldo dienai. Leidinyje pateikiami pramon s (technikos) objektai, kurie suklasifikuoti atitinkamas grupes, pateikiamos j fotonuotraukos, kurios skatina susidom jim ir populiarum . Lyginant su sovietme iu i–leista knyga šTechnikos paminklai: v jo mal naið gerokai prasipl t pramon s ir technikos objekt r m suvokimas. Periodiniuose leidiniuose pasirod Marijos Dr mait s ir Aidos Tšelbien s publikacijos nagrin jan ios pramon s paveld . Pirmoji publikacija, teorinio pob dffio, ko gero nuo sovietme io pabaigos, pasirod 2002 m. šKult ros paminkl ð flurnale²⁰⁰, kuriame pateikiama pramon s paveldo samprata bei jo tyrimai Europoje. Po dviej met i–leidffiamas straipsnis šPramon s paveldo panaudað, kuriame sprendffiamos pramon s paveldo panaudos problemos, pateikiami Europos miest pavydffiai pritaikant pramon s pastatus²⁰¹. Tame pa iame numeryje publikuotas straipsnis apie pramon s architekt ra tarpukaryje²⁰². Po met pasirod t pa i autori straipsnis aptariantis šBaltijos –ali pramon s paveldo praktikos 2000-2002 m.ð projekt ²⁰³. Palyginimui, per 1990ó2000 m. laikotarp pasirod viso labo viena su pramon s paveldo tematika susijusi publikacija ó 1994 m. i–leista knyga šSenoji Klaip da: urbanistin raida ir architekt ra iki 1939 met ð²⁰⁴ skirta paminklausogai, palie ianti ir pramon s paveldo objektus, j raid .

¹⁹⁹ Boguflait A., N. Puteikis pasiryfl s uoste sukurti hollywood , <http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/lietuvos-naujienos/n-puteikis-pasiryzes-uoste-sukurti-holivuda-374004/>, priega per internet , flf r ta 2012 05 07.

²⁰⁰ Dr mait M., Pramon kaip paveldo objektas, *Kultūros paminklai*, 2002, nr. 9, p. 110-111.

²⁰¹ Dr mait M., Tšelbien A., Pramon s paveldo panauda, *Archiforma*, 2004, nr. 2. p. 52-57.

²⁰² Dr mait M., Pramon s architekt ra ir modernizmas tarpukario Lietuvoje, *Archiforma*, 2004, nr. 2, p.70-79.

²⁰³ Dr mait M., Tšelbien A., Pramon s paveldo tyrimas ir dokumentavimas: tarptautin praktika Lietuvoje, *Kultūros paminklai*, 2005, nr. 12, p. 96-105.

²⁰⁴ Tatoris J., *Senoji Klaipėda: urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*, Vilnius, 1994.

2001 m. buvo pradėti Belmonto malūno atkūrimo darbai. Tuo metu malūne rengta banket salis. Kituose malūno pagalviniuose pastatuose rengta smuikų, pirtis, restoranai, baseinai²⁰⁵.

2003 m. vasario 15 d. Vilniaus miesto centrinėje elektrinėje atvėrta energetikos ir technikos muziejus²⁰⁶, kuris buvo planuojamas atidaryti dar 1982 m. Tame muziejuje eksponuojami elektrinės rengimai, elektrinės rsys su rengimais, transporto ekspozicija ir t.t.

Pirmasis, šaltųjų –ali pramonės paveldo praktika 2000-2002 m.ė projekto uždavinys, integravimas –iuolaikinio miesto aplinkai, gali būti gyvendintas pagal 4 dešimtmetį pradėtą taikyti miestų regeneracijos (atgaivinimo) koncepciją, kuri apima ir pramonės teritorijas bei pramoninių architektūros paveldo objektus bei vadinama *pramonės teritorijų regeneracija* arba kitaip (*atgaiviniu*)²⁰⁷. Regeneracija gali būti gyvendinama dviem būdais: revitalizacija arba konversija. Revitalizacija – miesto struktūroje esančio komplekso funkcinių reikšmės padidinimas, atkuriant prarastą arba suteikiant naują visuomeninę funkciją²⁰⁸. Konversija – miesto struktūroje esančio komplekso paskirties pertvarkymas ar pakeitimas²⁰⁹. Pritaikymo forma yra įvairi. Britų profesorius Michaelas Strattonas išskiria keturias pramonės pastatų pritaikymo ir panaudojimo būdus: pramonės išsaugojimas, pramonės ir technikos muziejų steigimas, pramonės pastatų konversija gyvenamosios visuomenės paskirties pastatams²¹⁰.

Nors buvo sukurta koncepcija, kuri taikoma Europos pramonės pastatų pritaikymo praktikoje, tačiau realus jos poveikis buvo menkas. 2005 m. Lietuvoje atsirado ketinamą nugriauti Klaipėdos celiuliozės fabriko gamybinis pastatas²¹¹. Pastatas priklausantis Klaipėdos jūrų krovinių kompanijos šBegaė pofli riu buvo avarinis būklės, pavojingas žmonėms gyvybei, trukdantis gamybinę infrastruktūrą, todėl nesaugotinas, jį reikėtų nugriauti, paliekant vien ar dvi autentiškas sienas²¹². Tuo sumanymu, dėl griuvimo teisingo ir valdininkai. 2007 m. vasario mėnesio leidimu, su būtinybe išsaugoti rytinio fasado elementus, pasirašė tuometinis Kultūros paveldo departamento direktorius Albinas Kuncevičius²¹³. Toki situaciją galima pakeičinti finansiniais sumetimais bei verslininkų taka. Likviduoti avarinį būklės ir išsaugoti pastato autentiškumą, pagal šNekilnojamojo kultūros paveldo apsaugosė statymų ko gero būtų sudingesnis ir brangesnis variantas, nei jį nugriauti. Klaipėdos celiuliozės gamybinis fabriko pastatas stovi ir –iandien dka Klaipėdos

²⁰⁵ Dr. Maitis M., Kulevičius S., Trimonienė R., Salatkienė B., Soms H. Projektas „Industriinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo plėtrai (TURBINE). Pramonės paveldo panaudojimo poreikiai: gerosios patirties analizė“, <http://turbine.su.lt/uploads/File/Geroji%20patirtis.pdf>, prieiga per internetą, fiksuota 2011 05 07.

²⁰⁶ Energetikos ir technikos muziejus, <http://www.emuziejus.lt/muziejus/lt/apie-muziejus>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 05 07.

²⁰⁷ Kliukaitis S., *Kauno pramoninės architektūros paveldas: kūrybinių industrijų ir turizmo plėtros galimybės*, Magistro darbas, Kaunas, 2009, p. 12.

²⁰⁸ Ten pat.

²⁰⁹ Ten pat.

²¹⁰ Stratton M., *Industrial Buildings: Conservation and Regeneration*, London, 2000, p. 31.

²¹¹ Dr. Maitis M., Telbienė A., Pramonės paveldo panaudojimas, *Archiforma*, 2004, nr. 2, p. 52.

²¹² Grafulis A., Pavojaus varpai Klaipėdos krašto Kultūros paveldui, *Kultūros barai*, 2006, nr. 4, p. 17.

²¹³ SOS Klaipėda: barbarai su leidimais, <http://www.bernardinai.lt/archyvas/straipsnis/60630>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 05 07.

visuomeninink pasipriešinimo²¹⁴. Toki situacij Klaip doje esama ir daugiau. 2008 m. buvo išardytas ir paliktas likimo valioj pasukamas tiltas, o savininkai kratosi sipareigojim – tilt restauruoti²¹⁵. Miglota ateitis ir d l duj fabriko pastat , m sos kombinato komplekso, alaus gamyklos komplekso išsaugojimo, apleistas senasis mal nas²¹⁶. Sud tinga Klaip dos pramonin s situacij , pasak straipsnio autoriaus, lemia Klaip dos valdffios palankumas verslininkams, kurie privatizav pramoninius pastatus grei iausiai neatpafl stamai pakeist ar tiesiog nugriaut . Miesto savitumo pakeitimui prie inasi Klaip dos miestie i iniciatyvin grup . Tokie atvejai parodo, kad pramon s paveldas n ra vertinamas ir siekiama j sunaikinti.

Min tina ir kita iniciatyva. 2007 m. TMauli universitetas, TMauli turizmo centras ir Daugpilio universitetas prad jo rengti projekt šIndustrinio paveldo naudojimas turizmo ir verslo pl trai (TURBINE)õ. Projektas buvo skirtas siekiant kuo efektyviau panaudoti esam pramon s palikim turizmo ir verslo pl trai, taip išsaugojant j ateities kartoms²¹⁷. Projekto metu be kit produkt buvo parengtos dvi ataskaitos: šPramon s paveldo panauda išandienos poreikiams: gerosios patirties analiz õ bei šTMauli apskrities ir Latgalos bei fiiemgalos region pramon s paveldo panaudos verslui ir turizmui pl tros galimybi studijaõ. Abiejuose ataskaitos pateikiama daug teorini ir praktini tyrim susijusi su pramon s paveldu. Sprendffiamos pramon s objekt panaudos galimybs. Lyginant TURBINE projekt su IHP nesulaukta, tokio didelio visuomen s susidom jimo kaip vykusio šKintan ios perspektyvos ó pramon s paveldas ir urbanistiniai poky iaiõ kurso. Deja, tenka konstatuoti, kad TURBINE projektas paskutinis vykdytas iki ši dien .

2008 m. istorik Ona Stasiukaitien išleido knyg šTechnikos paveldasõ, galime teigti, kad tai 2001 m. šTechnikos paminklai Lietuvojeõ knygos patobulinimas su daugiau objekt fotonuotrauk . Tokia situacija rodo, kad Lietuvoje dar maflai kompetenting ekspert tyrin jan i – paveld , maflai atlikta nauj tyrin jim . Galime išskirti tik nedidel toki ekspert grupel : Marija Dr mait , Aida TMelbien , Ona Stasiukaitien , iš dalies Ras epaitien , kuri savo mokslin je monografijoje²¹⁸ skiria skyri pramon s paveldui ir ekomuziejams, ta iau analizuoja Europos išali patirt pramon s paveldo praktikoje. Taip pat prie išios ekspert grup s priskirtinas ir Eligijus Juvencijus Mork nas, kuris nuo sovietme io toliau tyrin ja v jõ ir vandens mal nus. TMa

²¹⁴ Kalinauskait R., Seimui atstovaus paveldo naikintojai?, <http://www.lzinios.lt/Lietuvoje/Seimui-atstovaus-paveldo-naikintojai>, prieiga per internet , fli r ta 2012 05 07.

²¹⁵ Gr sm unikaliam istoriniam Klaip dos pilies tiltukui, <http://www.kpd.lt/lt/node/1054>, prieiga per internet , fli r ta 2012 05 07.

²¹⁶ Safronovas V., Ar bus sunaikintas pramoninis Klaip dos paveldas?, <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-03-26-vasilijus-safronovas-ar-bus-sunaikintas-pramoninis-klaipedos-paveldas/10077>, prieiga per internet , fli r ta 2012 05 07.

²¹⁷ Industrinis paveldas ó naujos verslo ir turizmo galimyb s, <http://turbine.su.lt/lt/naujienuos/4.html>, prieiga per internet , fli r ta 2012 05 08.

²¹⁸ epaitien R., *Paveldausoga globaliajame pasaulyje*, Vilnius, 2010.

tyrimo tema yra išleistas bent 4 straipsniai²¹⁹. Nors ir vykdomi malnų tyrimai rašomi straipsniai, tačiau dar 2008 m. paveldosaugininkas Romas Oliuškas teigia, kad Lietuvos valdžia ir konkrečiai Kultūros paveldo departamentas iki šiol neturi strategijos, kaip gelbėti malnus²²⁰. Tame pačiame straipsnyje, Daugyvenės (Radvilėnų raj.) kultūros istorijos muziejaus-draustinio direktorius ir Burbiškio dvaro atkūrėjas Egidijus Prascevičius pastebi, kad savivaldybės atstovai pirmiausiai prioritetus skiria kitiems objektams, nei malnoms. Prabėgus apie 50 metų nuo pirmųjų idėjų saugoti malnus situacija beveik nesikeičia. Dauguma malnų nyksta ir toliau, o vyriausybė ir savivaldybės neskiria tam lėšų. Kaip ir sovietmečiu esama gerosios patirties atveju. 2010 m. buvo sutvarkyti ir viešosioms turizmo reikmėms pritaikyti: vandens malnas (maitinimo, renginių paslaugos), vėjo malnas (muziejinė ekspozicija)²²¹.

Galime teigti, kad pramonės ir technikos susidomėjimas ir tam tikri darbai po 1990 m. vyko gana fragmentiškai. Sovietmečiu vykęs raginimai saugoti – paveldą atspindėjo gausesniam objektų paveldinimui, tačiau moksliniai tyrimai iki pat 1999 m. beveik nebūtą (išskirtina J. Tatorio knyga). Situacija pradėjo gerėti nuo 1999 m., kai Lietuva sujungė Europos-Baltijos šalų pramonės paveldo praktika 2000-2002 m. Pasirodė mokslinės publikacijos. 2007 m. vyko TURBINE projektas, tačiau nuo to laiko, teoriniu aspektu, susidomėjimo banga vėl atslūgsta.

---

²¹⁹ Morkūnas E. J., Vandens malnai; Pašvitinio apylinkių vandens malnai XIX a. ir XX a. pirmoje pusėje; Malnai Grūdžių apylinkėse XIX a. ir XX a. pirmoje pusėje; Malnai Panemunelio apylinkėse tarpukario laikotarpiu, <http://www.llt.lt/>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 05 08.

²²⁰ Januševičius A., Vėjo malnai – aukiasi pagalbos, <http://archyvas.tst.bernardinai.lt/index.php?url=articles/82845>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 05 08.

²²¹ Varnaitis D., Pakruojo dvare ratas pranašauja Kalėdas, <http://www.kpd.lt/lt/node/1852>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 05 08.

IŠVADOS

1. I–analizavus istorin mokslin literat r pasteb ta, kad *technikos, pramonės* paveldo terminas ir jo turinys kito laiko eigoje. Tarpukaryje atsiradusi s voka *technikos paminklai* iki 1984 m. ap m tik konkre ius technikos statinius ir j rengimus. Tšandien vartojama *technikos, inžinerijos ir pramonės* paveldo s voka. Nors –iuolaikin je literat roje naudojami –ie skirtingi terminai, ta iau j turinys yra vienodas. Tai takajo glaudi s saja tarp technikos ir pa ios pramon s, kuri viena nuo kitos yra neatskiriamos dalys. S vok turinys –iandien apima ne tik techni–kuosius objektus, rengimus, industrializuot kra–tovaizd , bet ir flmoni santyk su pramon s gamyba.
2. *Technikos paminklais* susidom ta dar tarpukario laikotarpyje, ta iau didffiausias d mesys prad tas kreipti nuo 1965 m. Sovietme iu gausiausio specialist raginim saugoti –iuos technikos objektus sulauk v jo ir vandens mal nai, 9 de–imtme io pabaigoje atkreipiamas d mesys ir miesto pramoninius pastatus. 1972 m. pradedami registruoti (suteikiamas oficialus paveldo statusas) technikos gamybiniai objektai, daugiausia tai buvo mal nai, kurie tur jo architekt rin s vert s. Technikos objekt ilgalaikei apsaugai buvo taikomi keli b dai: pritaikymas muziejui, maitinimo staigoms arba perk limas skanseno tipo muziejus. Daugiausia technikos saugojimo atffvilgiu sovietin je Lietuvoje yra nuveikusi kra–totyros ir paminkl apsaugos draugija kartu su V. K. Vaitkumi. I–analizavus sovietme io paminklosaugos situacij *technikos paminklų* saugojimo atffvilgiu galime vertinti gana palankiai.
3. Po 1990 m. susidom jimas pramon s paveldu gavo kit pavidal . Pradedamas gausus –io paveldo statini ir statini kompleks registravimas kult ros paveldo s ra–us. Nuo 1995 m., pastebima tendencija saugoti –io paveldo kompleksus. Tšuo metu Kult ros vertybi registr traukta apie 522 –io paveldo objekt . Didffiausi saugom objekt dal sudaro *transporto* statini grup . Nors objektai ir registruojami registre, ta iau n ra efektyvios prieffi ros strategijos, kuri iliustruoja sunyk objektai. Taip pat tr ksta inventorin s duomen baz s. Esama ir gerosios patirties atvej , pavyzdffiui, atrestauruotas Kleboni–ki mal nas, kuris buvo naudotas pagal pirmin paskirt . Paskutiniai susidom jimai pramon s paveldu vyko tada kai Lietuva sijung Tšaur s-Baltijos –ali pramon s paveldo praktikos 2000-2002 m. projekt . Kita iniciatyva 2007 m. vykdytas TURBINE projektas. Tšai dienai naujausi vykdyti restauravimo projektai buvo gyvendinti Pakruojo dvaro sodyboje. V jo mal ne rengta ekspozicija, vandens mal ne ó pob vi , konferencij sal s.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

Šaltiniai

Periodinė spauda

1. Daunys S., Kai technikos fiodis pasensta, *Kultūros barai*, 1966, nr. 11.
2. Daunys S., Koks bus etnografini paminkl likimas, *Kultūros barai*, 1968, nr. 9.
3. Dr mait M., Pramon kaip paveldo objektas, *Kultūros paminklai*, 2002, nr. 9.
4. Dr mait M., Telbien A., Pramon s paveldo panauda, *Archiforma*, 2004, nr. 2.
5. Dr mait M., Telbien A., Pramon s paveldo tyrimas ir dokumentavimas: tarptautin praktika Lietuvoje, *Kultūros paminklai*, 2005, nr. 12.
6. Endzinas A., I-saugokim technikos istorijos paminkl Rudnioje, *Kultūros barai*, 1974, nr. 10.
7. Gyls V., fiagar je, Taur s Lietuvoje, *Literatūra ir menas*, 1983, nr. 12/24.
8. Grafulis A., Pavojaus varpai Klaip dos kra-to Kult ros paveldui, *Kultūros barai*, 2006, nr. 4, p. 17.
9. Juk-tas J., Ir mal nas Vilniui tikt , *Statyba ir architektūra*, 1986, nr. 3.
10. Kalasauskas A., Paminklai m s laukia, *Literatūra ir menas*, 1970, nr. 07/25.
11. Kult ros paminklai ir j apsauga, *Kultūros barai*, 1967, nr. 9.
12. Lingis J., Susir pinkime techni-kaisiais praeities kult ros paminklais!, *Gimtasai kraštas*, 1938, nr. 1-2 (17-18).
13. Milius V., Dienotvark je mal nai, *Literatūra ir menas*, 1969, nr. 06/28.
14. Mork nas E., Kvantaini mal nas Liaudies buities muziejuje, *Kultūros barai*, 1981, nr. 5.
15. Polis A., Kauno fiialiakalnio funikulieriui ó 75-eri, *Mokslas ir technika*, 2006, nr. 7-8.
16. Sadauskas R., M s interviu, *Literatūra ir menas*, 1972, nr. 01/08.
17. Salagiris M., Senasis mal nas ir naujas jo garsas, *Statyba ir architektūra*, 1967, nr. 5.
18. Slav nas P., Globokime mokslo ir technikos paminklus, *Kultūros barai*, 1965, nr. 12.
19. Stanik nas V., R pes iai d l rytojaus muziejaus, *Kultūros barai*, 1983, nr. 3.
20. Staponkus A., Apie tai, k i-saugom, *Literatūra ir menas*, 1985, nr. 03/02.
21. Stasiulaitis J., Mailai-ka Z., Verki mal no reikalai, *Literatūra ir menas*, 1983, nr. 04/23.
22. Stumbras A., Ar stegsime energetikos muziej , *Švyturys*, 1982, nr. 18, p. 24.
23. Tylauskas A., Od mal nams, *Literatūra ir menas*, 1968, nr. 08/24.
24. Vaitkus V. K., Seniausioji industrijos aglomeracija Lietuvoje, *Mokslas ir gyvenimas*, 1987, nr. 6.

Kultūros paveldo srašai

1. Kult ros vertybi registras, <http://kvr.kpd.lt/heritage/>, prieiga, per internet , ffi r ta 2012 02.
2. *Lietuvos Respublikos istorijos ir kultūros paminklų srašas*, Vilnius, 1993 m.

3. Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas (tęsinys), Vilnius, 1973 m.
4. Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas, Vilnius, 1973 m.
5. VORUTA duomenų bazė, <http://195.182.68.156/DB/>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 02.

Įstatymai

1. Kultūros paminklų apsaugos įstatymas ir jo taikymo instrukcija. In: LTSR AT ir MT žinios, 1967, nr. 11, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=883&p_d=8576&p_k=1#ISTATYMAS, prieiga per internetą, fiksuota 2012 01 09.
2. Nekilnojamo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. In: Valstybės žinios, 2004, nr. 153 ó 557, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243361&p_query=&p_tr2=, prieiga per internetą, fiksuota 2012 01 09.
3. Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas. In: Valstybės žinios, 1994, nr. 1 ó 733, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=15165&p_query=&p_tr2=, prieiga per internetą, fiksuota 2012 01 09.

Literatūra

1. Aleksoto funikulierius, <http://www.musupaveldas.lt/lt/misc/object?id=21013>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 02 20.
2. Andrejevas A., Morkūnas E., *Technikos paminklai Lietuvoje: Vėjo malūnai*, Vilnius, 1982.
3. Barauskas J., Seliukaitis I., Vaitkus V. K., *Kraštotyra 19*, Vilnius, 1985.
4. Bardauskas J., *Technikos paminklai Lietuvoje*, Vilnius, 2001.
5. Bogušaitis A., N. Puteikis pasiryžęs uoste sukurti holidą, <http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/lietuvos-naujienos/n-puteikis-pasiryzes-uoste-sukurti-holivuda-374004/>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 05 07.
6. Šepaitienė R., *Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje*, Vilnius, 2005.
7. Šepaitienė R., *Paveldausoga globaliajame pasaulyje*, Vilnius, 2010.
8. Dr. Maitis M., Pramonininkas architektas Lietuvoje, http://msi.lms.lt/ihp/gateway/lt/lietuva/lith_drem_1.html, prieiga per internetą, fiksuota 2012 02 10.
9. Energetikos ir technikos muziejus, <http://www.emuziejus.lt/muziejus/lt/apie-muzieju>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 05 07.
10. Glemžla J. R., *Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas*, Vilnius, 2002.
11. Grėšmė unikaliai istoriniam Klaipėdos pilies tiltukui, <http://www.kpd.lt/lt/node/1054>, prieiga per internetą, fiksuota 2012 05 07.

12. Januševičius A., Vėjo malūnai –aukiasi pagalba, <http://archyvas.tst.bernardinai.lt/index.php?url=articles/82845>, prieiga per internet , fli r ta 2012 02 10.
13. Jokūbaitis R., Vandens malūnai Lietuvoje, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2915&kas=straipsnis&st_id=719, prieiga per internet , fli r ta 2012 02 10.
14. Kalinauskaitė R., Seimui atstovaus paveldo naikintojai?, <http://www.lzinios.lt/Lietuvoje/Seimui-atstovaus-paveldo-naikintojai>, prieiga per internet , fli r ta 2012 05 07.
15. Keršytė N., *Lietuvos muziejai iki 1940 metų : Lietuvos muziejų raida XVI-XX amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje*, Vilnius, 2003.
16. Klaipėdoje fiebtiniai autentiniai dujų fibintai, <http://www.dujos.lt/index.php/ziniasklaidai/pranesimai-spaudai/klaipedoje-iziebtiniai-autentiskai-duju-zibintai-42951>, prieiga per internet , fli r ta 2012 02 15.
17. Klaipėdos miesto nekilnojamosios kultūros vertybės, <http://www.biblioteka.lt/paveldas/kompleks/G258K.htm>, prieiga per internet , fli r ta 2012 02 20.
18. Lietuvos lokaliniai tyrimai, , <http://www.llt.lt/>, prieiga per internet , fli r ta 2012 05 08.
19. Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, *Technikos paminkliniai objektai*, Vilnius, 1984.
20. Markauskaitė N., *Istorinis naratyvas: problemos ir tyrinėjimai*, Vilnius, 2003.
21. Neaverson P., Palmer M., *Industrial Archaeology. Principles and Practise*, London and New York, 1998.
22. Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the Protection and Conservation of the Industrial, Technical and Civil Engineering Heritage in Europe, <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=570715&SecMode=1&DocId=592694&Usage=2>, prieiga per internet , fli r ta 2012 01 19.
23. Safronovas V., Ar bus sunaikintas pramoninis Klaipėdos paveldas?, <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-03-26-vasilijus-safronovas-ar-bus-sunaikintas-pramoninis-klaipedos-paveldas/10077>, prieiga per internet , fli r ta 2012 05 07.
24. Smalininko miestelio istorija nuo seniausių laikų iki šių dienų, <http://www.jurbarkotv.lt/2010/08/smalininku-miestelio-istorija-nuo-seniausiu-laiku-iki-siu-dienu/>, prieiga per internet , fli r ta 2012 02 20.

25. SOS Klaipėda: barbarai su leidimais, <http://www.bernardinai.lt/archyvas/straipsnis/60630>,
prieiga per internet , fli r ta 2012 05 07.
26. Stasiukaitienė O., *Technikos paveldas Lietuvoje*, Vilnius, 2008.
27. Stratton M., *Industrial Buildings: Conservation and Regeneration*, London, 2000.
28. Svinknas G., Elektros energetika,
[http://www.eaf.ktu.lt/Elektros%20energetikos teorija/Elektros%20energetikos%20teorija3.pdf](http://www.eaf.ktu.lt/Elektros%20energetikos%20teorija/Elektros%20energetikos%20teorija3.pdf),
prieiga per internet , fli r ta 2012 02 15.
29. Uminas M., Siaurj Lietuvos geležinkelių istorinė raida,
http://www.ngr.lt/siaur_istorija_liet.htm, prieiga per internet , fli r ta 2012 02 15.
30. Tarptautinė paminklų ir jų kompleksų konservavimo ir restauravimo chartija. Venecija
1964, <http://paveldo-akademija.lt/wp-content/uploads/2012/02/Venecijos-chartija.pdf>,
prieiga per internet , fli r ta 2012 02 05.
31. Tatoris J., *Senoji Klaipėda. Urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*, Vilnius.
32. Tidikis R., *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*, Vilnius, 2003, p.
33. TURBINE, <http://turbine.su.lt/lt/turbine.html>, prieiga per internet , fli r ta 2011 12 27.
34. Varnait D., Pakruojo dvare ratas pranašauja Kalėdas, <http://www.kpd.lt/lt/node/1852>,
prieiga per internet , fli r ta 2012 05 08.
35. Ventos-Dubysos perkakas, http://www.kurtuva.lt/tur_straipsnis.php?id=793, prieiga per
internet , fli r ta 2012 02 20.
36. Viršilas V., *Lietuvos tiltai*, Vilnius, 1998.
37. Vitkevičius P., Vaitkus V. K., Gamziukas A., *Technikos paminklinių objektų apskaitos ir
tyrimo metodika*, Vilnius, 1986.

SANTRAUKA

Spariai moderniant technologijoms, pramonės ir technikos paveldas tampa problemiška sritis. Btent dėl technikos tobulėjimo progreso pramonės ir technikos paveldas eina prie savo išnykimo. Tad darbo pagrindinis tikslas yra išanalizuoti pramonės ir technikos apsaugos istoriją Lietuvoje. Atitinkamas praeities tyrimas padėtų spręsti dabarties problemas. Darbe formuluojami tokie uždaviniai: išnagrinėti šis vokas susijusias su pramonės ir technikos paveldu, atskleisti jo turinį ir istorinį vertę; identifikuoti pramonės ir technikos paveldo vairov Lietuvoje; išanalizuoti pramonės ir technikos paveldo apsaugos ištakas ir raidą Lietuvoje. Pagrindinis tyrimo objektas: materialus nekilnojamojo pramonės ir technikos paveldo apsaugos raida Lietuvoje. Darbas susideda iš dvi dali .

Tyrimo eigoje išanalizavus istorinį mokslinį literatūrą (žurnalų publikacijas, teisinius aktus, kultūros vertybių registro duomenis) pastebėta, kad skirtingose laiko sampratoje yra panašūs technikos ir pramonės objektų pritaikymo, atrestauravimo pavyzdžiai . Taip pat laiko eigoje kito išio paveldo šios vokos bei jo turinys. Technikos paminklais susidomėta tarpukario laikotarpyje. Vairi moksliniai atstovai raginimai saugoti – paveldėti šis vis sovietmet . Tuo laikotarpiu buvo pradėti registruoti technikos paminklai, daugiausia vėjo ir vandens malūnai. Keletas iš jų buvo pritaikyti visuomeniniams poreikiams. Po 1990 m. raginimai būmas gavo kitą pavidalą , prasideda gausus išio paveldo paveldinimas. Tuo metu Lietuvoje Kultūros vertybių registras traukta 522 pramonės ir technikos objektai.

SUMMARY

Industrial and technical heritage becomes a problematical area within rapid modernization of technologies. Exactly progress in technical development has put industrial and technical heritage in danger of extinction. Therefore the key aim of the present Paper is analysis of protection history of industry and technology in Lithuania. Historical research of the past would help solving the contemporary problems. The following tasks have been formulated in the Paper: to analyse conceptions related to industrial and technical heritage, to reveal the content and historical value thereof; to identify the variety of industrial and technical heritage in Lithuania; to analyse the beginning of protection of industrial and technical heritage and the evolution thereof in Lithuania. The main research subject: the evolution of protection of material immovable industrial and technical heritage in Lithuania. The Paper consists of six parts.

Within the course of the research, upon analysis of historical ó scientific readings (publications in magazines, legislations, data of Register of Cultural Property), we have noticed that there were similar examples of application, restoration of technology and industry in different conceptions of the time. Moreover, the conception and the content of this heritage have changed within time as well. Technical monuments have become a matter of interest during the Interwar period. Incitement to protect this heritage by representatives of various science spheres continued throughout the entire Soviet period. Registration of technical monuments, mostly windmills and watermills, was commenced during the aforementioned period. Some of them were adapted to the public needs. After 1990 the boom of incitement has gained a different form, numerous reference to this heritage, as such, has commenced. Currently 522 to industrial and technical objects had been included to Register of Cultural Property.

PRIEDAI

Pramonės ir technikos paveldo objektai (1)

1 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Nr.	Objekto/ kompleks o elemento pavadinim as	Adresas	Apsaugos statusas / kodas / vertė											Priklauso kompleksui			Pasta bos	
			1963–1990 m.			1990–1995 m. (IP)		1990– 1995 m. (LA)	1995–2005 m.			>2005 m.		Pavadin imas	Unikalus kodas	Kiti kodai		
			Apsa ugos statu sas / koda s / vertė	Vertė	Reikšmė	Kodas	Vertė	Kodas	Kodas	Vertė	Reikšmė	Saugo jimo tikslas	Kodas					Vertė
1	Buv s Lietuvos pa-to pastatas	Akmen s r, Kruopi mstl. (Kruopi sen.)	-	-	-	IP1049	archit.	LA413/ 476	-	-	-	-	2103	-	-	-	-	-
2	Vandens mal nas	Akmen s r., Augustai iai (Papil s sen.)	-	-	-	IP72	ist.	LA413/ 527	S32K1	Viso kompl.: technolo g., ist., archit.	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	2824	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	22039	S32K	-
3	Technologi n ranga	Akmen s r., Augustai iai (Papil s sen.)	-	-	-	-	-	-	S32K2	Viso kompl.: technolo g., ist., archit.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	22040	-				

4	Vandens malnas	Akmenas r., Rudiki (Papil sen.)	-	-	-	IP73	ist.	LA413/526	S33	technolog., ist., archit.	paminklas	vie-ampaffinimui ir naudojimui	2825	-	-	-	-	
5	Vojgain	Alytaus r., Kurnėk. (Miroslavo sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP2349	Viso kompl.: : archit., ist	Viso kompl.: LA413/624	G131K2	-	paminklas	vie-ampaffinimui ir naudojimui	23520	-	Mokyklos statiniai kompleksas	12215	G131K, IP2349, LA413/624	-
6	Vojmalnas	Alytaus r., fluolink. (Simno sen.)	-	-	-	IP1776	ist.	LA413/648	-	-	-	-	4134	-	-	-	-	
7	Panevėžio-Birfluožas	Panevėžio m. sav., Panevėžio m.; Panevėžio r., Pasvalio r., Birfluožas	-	-	-	-	-	-	G10K1	kra-tov.	vertyb	vie-ajam paffinimui ir naudojimui	21899	-	Siaurojo geležinkelio kompleksas	21898	G10K	
8	Joniškio-Linkuvos ruožas	Pasvalio r. sav.; Pakruojo r. sav.	-	-	-	-	-	-	G10K2	infl., kra-tov.	vertyb	vie-ajam paffinimui ir naudojimui	21900	-				
9	Birflotis	Birfluožas r. sav., Birfluožas m. (Birfluožas miesto sen.), Stoties g. 7	-	-	-	-	-	-	G10K4	archit., infl.	vertyb	vie-ajam paffinimui ir naudojimui	21902	-				

10	Birfl stoties depo pastatas	Birfl r. sav., Birfl m. (Birfl miesto sen.), Stoties g. 9A	-	-	-	-	-	-	G10K6	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21904	-				
11	Vandens bok-tas	Birfl r. sav., Birfl m. (Birfl miesto sen.), Stoties g.	-	-	-	-	-	-	G10K7	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21905	-				
12	Gulbin stotis	Birfl r. sav., Gulbin k. (Pabirfl s sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K9	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21907	-				
13	Kra-t stotis	Birfl r. sav., Uflugulbin s k. (Pabirfl s sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K1 0	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21908	-				
14	Pajie-meni stotis	Pasvalio r. sav., Pajie-men i k. (Krin ino sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K1 1	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21909	-				

15	Pasvalio stotis	Pasvalio r. sav., Pasvalio m. (Pasvalio miesto sen.), Stoties g. 12	-	-	-	-	-	-	G10K1 2	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21910	-				
16	Migoni stotis	Pasvalio r. sav., Migoni k. (Pasvalio apylinki sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K1 4	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21912	-				
17	Joni-ki stotis	Pasvalio r. sav., Joni-ki m. (Joni-ki o miesto sen.), Stoties g. 7	-	-	-	-	-	-	G10K1 5	etnokult r., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21913	-				
18	Joni-ki stoties pirmas semaforas	Pasvalio r. sav., Joni-ki m. (Joni-ki o miesto sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K1 7	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21915	-				
19	Joni-ki stoties antras semaforas	Pasvalio r. sav., Joni-ki m. (Joni-ki o miesto sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K1 8	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21916	-				

20	Joni-k liostoties treias semaforas	Pasvalio r. sav., Joni-k liom. (Joni-k liomiesto sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K19	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21917	-
21	Joni-k liostoties semaforas	Pasvalio r. sav., Joni-k liom. (Joni-k liomiesto sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K20	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21918	-
22	Petra-i nstotis	Pakruojo r. sav., Petra-i nk. (Klovaini sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K21	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21919	-
23	Linkuvos stotis	Pakruojo r. sav., Linkuvos m. (Linkuvos sen.), S. Dariaus ir S. Girno g. 32	-	-	-	-	-	-	G10K23	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21921	-
24	Vaitk nstotis	Pasvalio r. sav., Vaitk nk. (Pu-aloto sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K25	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21923	-

25	Pu-aloto stotis	Pasvalio r. sav., Pu-aloto mstl. (Pu-aloto sen.), Stoties g.	-	-	-	-	-	-	G10K26	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21924	-
26	Medikon stotis	Panevžio r. sav., Medikoni k. (Pastrion sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K29	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21927	-
27	Skaistgiri stotis	Panevžio r. sav., Skaistgiri k. (Pastrion sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K30	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21928	-
28	Panevžio stoties depopastatas	Panevžio m. sav., Panevžio m., Gelefinkelio g. 23	-	-	-	-	-	-	G10K32P	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21930	-
29	Panevžio stoties semaforas	Panevžio m. sav., Panevžio m.	-	-	-	-	-	-	G10K34	Viso kompl.: archit., infl., ist., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21932	-
30	Taru-k stotis	Panevžio r. sav., Taru-k vs. (Mieflion sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K35P	infl., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21933	-

31	Raguv l s stotis	Panev fio r. sav., Raguv l s glfl st. (Miefl-ki sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K3 6P	infl, archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21934	-				
32	Raguv l s stoties vandens bok-tas	Panev fio r. sav., Raguv l s glfl st. (Miefl-ki sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K3 8P	infl	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21936	-				
33	Raguv l s stoties hidrokolon l	Panev fio r. sav., Raguv l s glfl st. (Miefl-ki sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K4 1P	infl	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21939	-				
34	Surdegio stotis	Anyk- i r. sav., Surdegio glfl st. (Tro-k n sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K4 2P	archit., infl	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21940	-				
35	Tro-k n stotis	Anyk- i r. sav., fiedoni k. (Tro-k n sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K4 3P	archit., infl	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21941	-				
36	Anyk- i stotis	Anyk- i r. sav., Anyk- i m. (Anyk- i sen.), Vilties g. 2	-	-	-	-	-	-	G10K4 6P	archit., infl	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21944	-				

37	Anyk- i stoties vandens bok-tas	Anyk- i r. sav., Anyk- i m. (Anyk- i sen.), Vilties g. 2A	-	-	-	-	-	-	G10K4 8P	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21946	-			
38	Anyk- i stoties hidrokolon l	Anyk- i r. sav., Anyk- i m. (Anyk- i sen.), Vilties g. 2	-	-	-	-	-	-	G10K4 9P	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21947	-			
39	Bernatoni geleffinkeli o stotis	Panev fi o r. sav., Bernatoni k. (Panev fi o sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K5 0	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21948	-			
40	Anyk- i stoties geleffinkeli o tiltas	Anyk- i r. sav., Anyk- i m. (Anyk- i sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K5 1P	infl, kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21949	-			
41	Petra-i n tiltas	Pakruojo r. sav., Petra-i n k. (Klovaini sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K5 2	infl, kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21950	-			

42	Joni-k lio tiltas	Pasvalio r. sav., Joni-k lio m. (Joni-k lio miesto sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K5 3	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21951	-				
43	Pasvalio tiltas	Pasvalio r. sav., Pasvalio m. (Pasvalio miesto sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K5 4	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21952	-				
44	Papyvesi tiltas	Pasvalio r. sav., Papyvesi k. (Pasvalio apylinki sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K5 5	infl, kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21953	-				
45	Panev flio stoties viadukas	Panev flio m. sav., Panev flio m.	-	-	-	-	-	-	G10K5 6P	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	21954	-				
46	Panev flio stoties transformatorin	Panev flio m. sav., Panev flio m., Geleflinke lio g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32993	infl.				
47	Panev flio stoties katilin	Panev flio m. sav., Panev flio m., Geleflinke lio g. 23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32994	infl.				

48	Bi ionistotis	Anyk-ir. sav., Bi ionik. (Anyk-isen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33028	archit., infl				
49	Vandens bok-tas	Birfl r. sav., Birfl m. (Birfl miesto sen.), Stoties g.	-	-	-	-	-	-	G10K7	infl	-	-	21905					
50	Vandens bok-tas	Panevfior. sav., Raguv I s glfl st. (Miefl-ki sen.)	-	-	-	-	-	-	G10K3 8P	infl	-	-	21936	-				
51	Vandens bok-tas	Anyk-ir. sav., Anyk-im. (Anyk-isen.), Vilties g. 2A	-	-	-	-	-	-	G10K4 8P	infl	-	-	21946	-				
52	Rim-onitiltas	Pakruojor. sav., Rim-onik. (Klovaini sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33025	infl, kra-tov				
53	Spirito varykla	Anyk-ir. sav., Raguv I sk. (Tro-kn sen.)	Viso kompl.: AtR95	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: repub.	-	-	-	G221K 19P	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj	24846	-	Raguv I s dvaro sodyba	1353	AtR95, G221K P	

											ai pagarb ai							
54	Vandens mal nas	Anyk- i r. sav., Raguv l s k. (Tro- k n sen.)	Viso komp l.: AtR9 5	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G221K 9P	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	24836	-				
55	Spirito varkla	Anyk- i r. sav., Pienioni k. (Kavarsko sen.)	Viso komp l.: AtV2 92	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: viet.	Viso kompl.: IP187	Viso kompl .: archit.	Viso kompl.: LA413/ 676	G288K 8	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	26221	-	Pienioni dvaro sodyba	63	AtV29 2, IP187, LA413 /676, G288K	-
56	Vandens mal nas	Anyk- i r. sav., Burbi- kio k. (Anyk- i sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP2877	ist.	-	S35K1	Viso kompl.: archit., technolo g., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22043	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga		IP2877 , S35K	-
57	Technologi n ranga	Anyk- i r. sav., Burbi- kio k. (Anyk- i sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP2877	ist.	-	S35K2	Viso kompl.: archit., technolo g., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22044	-		21302		-

58	Vandens mal nas	Anyk- i r. sav., Vyliaudi- kio k. (Kurkli sen.)	-	-	-	Viso kmpl.: IP2878	Viso kompl.: ist.	-	S479K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23198	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	21303	IP2878 , S479K	
59	Technologi n ranga	Anyk- i r. sav., Vyliaudi- kio k. (Kurkli sen.)	-	-	-	Viso kmpl.: IP2878	Viso kompl.: ist.	-	S479K2	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23199	-				
60	Tiltas	Anyk- i r. sav., Mick n k. (Debeiki sen.)	-	-	-	-	-	-	S556	ist., techn., archi.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24815	-	-	-	-	-
61	Vandens mal nas	Anyk- i r. sav., Kurkli I k. (Kurkli sen.)	-	-	-	-	-	-	S558K1	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24817	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	24816	S558K	
62	Technologi n ranga	Anyk- i r. sav., Kurkli I k. (Kurkli sen.)	-	-	-	-	-	-	S558K2	ist., technolo g.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24818	-				
63	V jo mal nas	Anyk- i r. sav., Didfiuli- k i k. (Vie-int sen.)	-	-	-	-	-	-	S277	ist., techn., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22539	-	-	-	-	-
64	V jo mal nas	Anyk- i r. sav., fiurli k. (Traupio sen.)	-	-	-	IP2876	ist.	-	S28	ist., technolo g., archi.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21094	-	-	-	-	-

65	Tiltas	Birfl r. sav., Birfl m. (Birfl miesto sen.)	Viso komp l.: AtR9 7	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G260K 4	archi., ist., urb., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25942	-	Astravo dvaro sodyba	854	AtR97, G260K	-
66	Vandens mal nas	Birfl r. sav., Birfl m. (Birfl miesto sen.), Astravos g.12	Viso komp l.: AtR9 7	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G260K 7	ist., technolo g., archi.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25945	-				
67	Tiltas- uftvanka	Birfl r. sav., Birfl m. (Birfl miesto sen.)	Viso komp l.: AtR9 7	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G260K 6	ist., archi., techn.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25944	-				
68	Tiltas	Birfl r. sav., Birfl m. (Birfl miesto sen.), Radvilos g. 3	Viso komp l.: IR15 2	Viso komp l.: ist.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G54K2 P	ist., techn., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22836	-	Birfl pilis	10483	IR152, G54KP	-
69	Tiltas	Birfl r. sav., Nemun li o Radvili-ki o mstl. (Nemun li o Radvili-ki o sen.)	-	-	-	-	-	-	S553	ist., techn., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24812	-	-	-	-	-

70	Vandens malnas	Birfl r. sav., Parovjok. (Papilio sen.)	-	-	-	-	Viso kompl.: IP210	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/721	-	-	-	-	32874	archit.	Parovjos dvarosodyba	86	IP210, LA413/721	-
71	Gamybinis pastatas	Druskinink sav., Lateferio k. (Viein sen.)	-	-	-	-	-	-	G326K1	ist., technolog., techn.	vertyb	vie-am paffinimui ir naudojimui	26657	-	Dervos ir terpentino gamyklas statiniai kompleksas	26656	G326K	-	
72	Vandens malnas	Druskinink sav., Mizark. (Leipalingio sen.)	IV1243	ist.	viet.	-	-	-	S438K1	Viso kompl.: ist., technolog.	vertyb	vie-am paffinimui ir naudojimui	16999	-	Vandens malnasu technologine ranga	23167	S438K	-	
73	Technologin ranga	Druskinink sav., Mizark. (Leipalingio sen.)	-	-	-	-	-	-	S438K2	Viso kompl.: ist., technolog.	vertyb	vie-am paffinimui ir naudojimui	23168	-					
74	Gaveikn vandens malno pastatas	Ignalinos r. sav., Gaveikn k. (Ignalinos sen.)	IV867	ist.	viet.	-	-	-	-	-	-	-	16624	-	Gaveikn vandens malno pastatasu rangos liekanomis	32217	-	-	
75	rangos liekanos	Ignalinos r. sav., Gaveikn k. (Ignalinos sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32225	infl					

76	Vandens mal nas	Ignalinos r. sav., Gini k. (Linkmen sen.)	IV86 6	ist.	viet.	-	-	-	-	-	-	16623	-	-	-	-	-	
77	Vandens mal nas	Ignalinos r. sav., Juodagalvi k. (Mielag n sen.)	-	-	-	IP2875	ist.	-	S567	ist., techn., archit.	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	21301	-	-	-	-	
78	Vandentiekio bokštas	Ignalinos r. sav., Ignalinos m. (Ignalinos miesto sen.)	-	-	-	IP2874	ist.	-	-	-	-	-	21300	-	-	-	-	
79	Gelefiinkelio stotis	Jonavos r. sav., Jonavos m. (Jonavos miesto sen.), Stoties g. 2	AtVI 048	archit.	viet.	-	-	-	S440	ist., technolog., archit.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	16019	-	-	-	-	
80	Garinis mal nas	Joni-kio r. sav., Jaki-k k. (Joni-kio sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP255	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/ 1025	G101K 4	Viso kompl.: archit., ist., kra-tov.	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	23268	-	Jaki-ki dvaro sodyba	132	IP255, LA413 /1025, G101 K	-

81	Motorinis mal nas	Joni-kio r. sav., fiagar s m. (fiagar s sen.), Raktuv s g. 26	-	-	-	IP2357	ist.	LA413/993	S256	-	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	12223	-	-	-	-	
82	Pienin	Joni-kio r. sav., fiagar s m. (fiagar s sen.), Mal no g. 5	Viso kompl.: AtR103	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G237K4	Viso kompl.: archit., ist., urb., kra-tov.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25437	-	fiagar s dvaro sodyba	965	AtR103, G237K	-
83	V jo mal nas	Joni-kio r. sav., fiagar s m. (fiagar s sen.)	AtV357	archit.	viet.	-	-	-	G237K16	Viso kompl.: archit., ist., urb., kra-tov.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	1358	-				
84	V jo mal nas	Joni-kio r. sav., Melni k. (Saug lau kio sen.)	IV974	ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	S253K1	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	16731	-	V jo mal nas su technolo gine ranga	22555	S253K	-
85	Technologi n ranga	Joni-kio r. sav., Melni k. (Saug lau kio sen.)	-	-	-	-	-	-	S253K2	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	22556	-				

86	Tiltas	Joni-kio r. sav., fiagar s m. (fiagar s sen.), Raktuv s g.	-	-	-	IP2383	ist.	-	S23	-	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	12250	-	-	-	-	-
87	Vandentie kio bok-tas	Joni-kio r. sav., Joni-kio m. (Joni-kio sen.)	-	-	-	-	-	-	S1071	techn., archit., kra-tov.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	30733	-	-	-	-	-
88	V jo mal nas	Joni-kio r. sav., Meki k. (Gatau i sen.)	-	-	-	IP2358	archit.	LA413/999	S252	-	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	12224	-	-	-	-	-
89	V jo mal nas	Joni-kio r. sav., Pliki-ki k. (Satk n sen.)	-	-	-	IP2355	ist.	LA413/1019	S260	-	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	12221	-	-	-	-	-
90	Gelefiinkel io pylimas	Jurbarko r. sav., Smalinink m. (Smalinink sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31029	infl., kra-tov .	Smalini nk uosto statini kompleks as	31027	-	-
91	Uosto pylimas	Jurbarko r. sav., Smalinink m. (Smalinink sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31028	infl., kra-tov .				

92	Vandens matavimo stotis	Jurbarko r. sav., Smalinink m. (Smalinink sen.)	IV1223	ist.	viet.	-	-	-	S468	ist., technolog.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	16979	-				
93	Garinis mal nas	Jurbarko r. sav., Raudon s mstl. (Raudon s sen.)	Viso kompl.: AtR104	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G27K2P	-	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	22714	-	Raudon s pilis	966	AtR104, G27KP	-
94	Vandens mal nas su technologine ranga	Jurbarko r. sav., Padubysio k. (Seredffiaus sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP146	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/3012	G457K1	archit., techn., technolog.	paminklas	vie-am paffini mui ir naudoj imui	28324	-	Padubysio dvaro vandens mal no statini kompleksas	146	IP146, LA413/3012, G457K	-
95	Geleffinkelio pralaida	Kai-iadori r. sav., Pravieni-ki glfk. st. (Pravieni-ki sen.)	-	-	-	-	-	-	S738	ist., techn., technolog., archit., kra-tov.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	26976	-	-	-	-	-
96	Geleffinkelio pralaida	Kai-iadori r. sav., fiasli glfl. st. (fiasli sen.)	-	-	-	-	-	-	S739	ist., techn., technolog., archit., kra-tov.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	26977	-	-	-	-	-
97	Geleffinkelio pralaida	Kai-iadori r. sav., fiasli k. (fiasli sen.)	-	-	-	-	-	-	S740	ist., techn., technolog., archit., kra-tov.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	26978	-	-	-	-	-

98	Geleffinkelio viadukas	Kai-iadori r. sav., Kai-iadori m. (Kai-iadori miesto sen.)	-	-	-	IP71	ist.	LA413/1027	S19	techn., ist	paminklas	vie-am paffini mui ir naudojimui	2823	-	-	-	-	
99	Tiltas	Kai-iadori r. sav., Tadaravos k. (Kruonio sen.)	-	-	-	-	-	-	S554	ist., techn., archi.	paminklas	vie-am paffini mui ir naudojimui	24813	-	-	-	-	
100	Tiltas	Kalvarijos sav., Nemunai k. (Kalvarijos sen.)	-	-	-	-	-	-	S555	ist., techn., archit.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudojimui	24814	-	-	-	-	
101	Alaus darykla	Kauno m. sav., Kauno m., Radvil Dvaro g.	-	-	-	Viso kompl.: IP1563	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/165	G52K2	-	paminklas	vie-am paffini mui ir naudojimui	22710	-	Alaus daryklos statini kompleksas	2610	IP1563, LA413/165, G52K	-
102	Stotis	Kauno m. sav., Kauno m., Amerikos Lietuvių g. 6	Viso kompl.: IV1018	Viso kompl.: ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G50K1P	-	vertyb	vie-am paffini mui ir naudojimui	22701	-	Aleksoto funikuleriaus statini kompleksas	16775	IV1018, G50KP	-

103	Kelias su ranga	Kauno m. sav., Kauno m., Amerikos Lietuvi g.	Viso komp l.: IV10 18	Viso komp.: ist.	Viso komp.: viet.	-	-	-	G50K3 P	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudojimui	22703	-				
104	ranga	Kauno m. sav., Kauno m., Amerikos Lietuvi g.	Viso komp l.: IV10 18	Viso komp.: ist.	Viso komp.: viet.	-	-	-	G50K4 P	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudojimui	22704	-				
105	Mal nas	Kauno m. sav., Kauno m., H. ir O. Minkovski g. 106	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33401	archit., infl	Aleksoto malno statini kompleksas	33400	-	-
106	Elektrin	Kauno aps., Kauno sav., Kaunas A. Juozapaviciaus pr. 114A	-	-	-	-	-	-	G505K 5	ist., techn., technolog., archit.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudojimui	29957	-	Depostatini kompleksas	29952	G505K	-
107	Depas	Kauno m. sav., Kauno m., A. Juozapaviciaus pr. 104	-	-	-	-	-	-	G505K 6	ist., techn., technolog., archit.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudojimui	29958	-				

108	Gelefiinkelio stoties r mai	Kauno m. sav., Kauno m., M. K. iurlionio g. 16	-	-	-	-	-	-	S898	archit.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudojimui	28268	-	-	-	-	-
109	Gelefiinkelio tiltas	Kauno m. sav., Kauno m.	-	-	-	-	-	-	S194	-	vertyb	vie-am paffini mui ir naudojimui	22215	-	-	-	-	-
110	Gelefiinkelio tunelis	Kauno m. sav., Kauno m., Tunelio g	IV899	ist.	viet.	-	-	-	S217	ist., techn., archit.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudojimui	16656	-	-	-	-	-
111	Aleksoto tiltas	Kauno m. sav., Kauno m., Karaliaus Mindaugo pr.	-	-	-	IP2732	ist.	-	S15	techn., ist.	paminklas	vie-am paffini mui ir naudojimui	11627	-	Kauno Aleksoto tilto statiniai kompleksas	31971	-	-
112	Prietiltis	Kauno m. sav., Kauno m., Karaliaus Mindaugo pr.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31972	-				
113	Pa-tas	Kauno m. sav., Kauno m., Rotu-s a. 18	Viso kompl.: AtV130	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G244K2	ist.,archit.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudojimui	25787	-	Kauno pa-to stoties pastat kompleksas	1147	AtV130, G244K	-

114	Pa-tas	Kauno m. sav., Kauno m., Rotu- s a. 19	IR103	ist.	respub.	-	-	-	G244K3	ist.,archi t.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	10436					
115	fialiakalnio funikulieri aus kelias	Kauno m. sav., Kauno m., Au-ros g.	Viso komp l.: IV1016	Viso komp l.: ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G51K3P	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	22707					
116	fialiakalnio funikulieri aus stotis	Kauno m. sav., Kauno m., Au-ros g. 6	Viso komp l.: IV1016	Viso komp l.: ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G51K1P	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	22705	-	fialiakalnio funikulierius	16773	IV1016, G51KP	-
117	fialiakalnio funikulieri aus ranga	Kauno m. sav., Kauno m., Au-ros g.	Viso komp l.: IV1016	Viso komp l.: ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G51K4P	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	22708					
118	Keramikos dirbtuv s technologin ranga	Kauno m. sav., Kauno m., Jurbarko g. 2	-	-	-	-	-	-	S547K1	ist., techn., technolog.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	24805	-	Keramikos dirbtuv su technologine ranga	24804	S547K	-
119	Molio paruo-imo technologin ranga technologin ranga	Kauno m. sav., Kauno m., Laukuvos g. 29	-	-	-	-	-	-	S547K2	ist., techn., technolog.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	24806					

120	Pienin	Kauno m. sav., Kauno m., Kaunakie mio g. 1	-	-	-	-	-	-	G463K 2	archit.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	29488						
121	Sul i fabrikas	Kauno m. sav., Kauno m., Kaunakie mio g. 3	-	-	-	-	-	-	G463K 6	archit., technolog.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	29492	-	Pieno centro centrins pastat kompleksas	29486	G463K	-	
122	Siurblyn	Kauno m. sav., Kauno m., Auk-tai i g. 43	-	-	-	-	-	-	G447K 3	archit., techn., technolog.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	28282						
123	Vandens rezervuaras	Kauno m. sav., Kauno m., Auk-tai i g. 43	-	-	-	-	-	-	G447K 4	archit., techn., technolog.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	28283	-	Pastat kompleksas	28279	G447K	-	
124	Tyrim laboratorija	Kauno m. sav., Kauno m., Radvil n pl. 19, 19A	AtV1 33	archit.	viet.	-	-	-	G461K 1	ist., archit., techn., technolog., moksl.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	1150	-	Ginklavi mo valdybos tyrim laboratorijos pastat kompleksas	28567	AtV13 3, G461K	-	
125	Transformatorin	Kauno m. sav., Kauno m., Perk no al. 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	33848	archit.	Vytauto parko kompleksas	33823	-	-	

126	Pajiesio gelefiinkeli o tiltas	Kauno r. sav., Pajiesio k. (Garliavos apylinki sen.); Linijos Kai-iador ys- Kybartai 45+441 km	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35712	-	-	-	-	-
127	Elektrin	K daini r. sav., Lan i nav os k. (Vilaini sen.)	Viso kompl.: AtR1 18	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: repub.	-	-	-	G255K 9	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	25743	-	Lan i n avos dvaro sodyba	980	AtR11 8, G255K	-
128	Motorinis mal nas	K daini r. sav., K daini m. (K daini miesto sen.), Radvil g. 13	-	-	-	-	-	-	S258	-	-	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22561	-	-	-	-	-

129	Motorinis mal nas	K daini r. sav., K daini m. (K daini miesto sen.), Skongalio g. 7	-	-	-	IP1556	archit.	LA413/1163	-	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	2603	-	-	-	-	
130	Pienin	K daini r. sav., Akademijos mstl. (Dotnuvos sen.), fiemai ig. 4	Viso kompl.: AtV968	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G510K14	archit.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudojimui	30203	-	Dvaro sodybos ir Akademijos statiniai kompleksas	15939	AtV968, G510K	-
131	Spirito varykla	K daini r. sav., Akademijos mstl. (Dotnuvos sen.), Tvenkinio g. 7	Viso kompl.: AtV968	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G510K9	archit.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudojimui	30198	-				
132	Tiltas	K daini r. sav., Akademijos mstl. (Dotnuvos sen.)	Viso kompl.: AtV968	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G510K45	techn., archit.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudojimui	30232	-				
133	Vandens mal nas	K daini r. sav., Dotnuvos mstl. (Dotnuvos sen.), Vytauto 71	-	-	-	Viso kompl.: IP2664	Viso kompl.: ist.	-	S31K1	Viso kompl.: technolog., ist., archit.	paminklas	vie-am paffini mui ir naudojimui	22037	-	Vandens mal nas su technologine ranga	20789	IP2664, S31K	-

134	Technologin ranga	K daini r. sav., Dotnuvos mstl. (Dotnuvos sen.), Vytauto 71	-	-	-	Viso kompl.: IP2664	Viso kompl.: ist.	-	S31K2	Viso kompl.: technolog., ist., archit.	paminklas	vie-am pafinimui ir naudojimui	22038	-				
135	Transformatorin	K daini r. sav., K dainim. (K daini miesto sen.), J. Basanaviciaus g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32757	archit.	K daini ligoninis pastat kompleksas	32754	-	-
136	Kelm savandavimas	Kelm s r. sav., Kelm sm. (Kelm sen.), B. Lauceviciaus g. 37, 37A	-	-	-	IP1111	archit.	LA413/1205	S83	-	paminklas	vie-am pafinimui ir naudojimui	2163	-	-	-	-	-
137	Spiritovarykla	Kelm s r. sav., Berflnk. (Uftvenio sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP310	archit.	Viso kompl.: LA413/1237	G17K10	archit., urb., kra-tov.	paminklas	vie-am pafinimui ir naudojimui	22400	-	Berfln dvaro sodyba	187	IP310, LA413/1237, G17K	-
138	Alaus darykla	Klaipdos m. sav., Klaipdos m., Tuli g. 25	-	-	-	-	-	-	G231K2	ist., archit., techn.	vertyb	vie-am pafinimui ir naudojimui	25109	-	Spiritalaus gamyklas statini kompleksas	25107	G231K	-

139	Spirito varykla	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., ^T Muli g. 25	-	-	-	-	-	-	G231K1	ist., archit., techn.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25108	-	sas			
140	Birflos tiltas	Klaip dos m. sav., Klaip dos m	-	-	-	-	-	-	S549	ist., archit., techn.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	24808	-	-	-	-	
141	Celiulioz s gamybos pastatas	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Nemuno g. 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	17398	archit., urb., infl	Klaip d os celiulioz s fabriko pastat komplek sas	23210	G82K	-
142	Klaip dos celiulioz s fabriko pastat komplekso pirmasis administracinis pastatas	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Nemuno g. 2B	AtV881	archit.	viet.	-	-	-	G82K1	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	15852	-				
143	Klaip dos celiulioz s fabriko pastat komplekso antrasis administracinis pastatas	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Nemuno g. 2A	-	-	-	-	-	-	G82K2	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	23211	-				
144	Duj saugykla	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Liep g.	-	-	-	Viso kompl.: IP2181	Viso kompl.: : archit.	Viso kompl.: LA413/183	G21K2	-	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	22195	-	Duj fabriko statini kompleksas	4694	IP2181 , G21K, LA413 /183	-

145	Duj saugykla	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Liep g.	-	-	-	Viso kompl.: IP2181	Viso kompl.: : archit.	Viso kompl.: LA413/183	G21K3	-	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	22196	-				
146	Gamybinis pastatas	Klaip dos m. sav., Klaip dos m.	-	-	-	-	-	-	G249K4	ist., archit.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25812	-	Pastat kompleksas	25808	G249K	-
147	Gamybinis pastatas	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Dan s g. 8	-	-	-	-	-	-	G249K3	ist., archit., techn., technolog.,	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25811	-				
148	Geleffinkelio stotis	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Priestio io g. 1	-	-	-	IP1437	archit.	LA413/179	S455	ist., archit.	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	2486	-	-	-	-	-
149	Giruli geleffinkelio stotis	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Stoties g. 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32565	archit., ist.	-	-	-	-
150	Klaip dos geleffinkelio stoties p s i j tiltas (demontuotas)	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Priestio io g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32423	infl.	-	-	-	-

151	Pa-t stotis	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Liep g. 16	AtVI 56	archit.	viet.	-	-	-	G218K 1	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	1173	-	Klaip d os pa-to stoties statini komplek sas	24819	G218K	-
152	Korpus dirbtuv	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Pilies g. 4	-	-	-	-	-	-	G258K 1	ist., techn., archit.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25899	-	Pauliaus Lindena u laiv statyklo s statini komplek sas	25898	G258K	-
153	Technologi nis tiltas	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Pilies g. 4	-	-	-	-	-	-	G258K 2	ist., techn., technolo g.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25900	-				
154	Vamzdfi dirbtuv ir kalv	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Pilies g. 4	-	-	-	-	-	-	G258K 3	ist., techn., technolo g.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25901	-				
155	Val i ir jacht dirbtuv	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Pilies g. 4	-	-	-	-	-	-	G258K 4	ist., techn., technolo g.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25902	-				
156	Eilingas su slipu	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Pilies g. 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	17399	urb., infl.				
157	Pasukamas tiltas	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., fivej g.	IV91 6	ist.	viet.	-	-	-	S96	-	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	16673	-	-	-	-	-

158	Stotis	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., S. N ries g. 16a	-	-	-	Viso kompl.: IP1431	Viso kompl .: archit	Viso kompl.: LA413/ 200	G137K 2	ist., urb., archit.	paminklas	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	23536	-	Siaurojo geleffink elio stoties pastat komplek sas	2480	IP1431 , LA413 /200, G137K	-
159	Siurblyn	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Liep g. 49A	-	-	-	-	-	-	G243K 1	ist., techn., technolo g., archit., urb.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25781	-	Klaip d os vandenv iet s statini komplek sas	25780	G243K	-
160	Vandens filtravimo pastatas	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Liep g. 49A	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36128	archit., infl				
161	Transform atorin	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Liep g. 49A	-	-	-	-	-	-	G243K 2	ist., techn., technolo g., archit., urb.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25782	-				
162	Antra aeracin su vandens rezervuaru	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Liep g. 49A	-	-	-	-	-	-	G243K 3	ist., techn., technolo g., archit., urb.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25783	-				
163	Antra aeracin su vandens rezervuaru	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Liep g. 49A	-	-	-	-	-	-	G243K 4	ist., techn., technolo g., archit., urb.	vertyb	vie-a m paffini mui ir naudoj imui	25784	-				

164	Artezinis gr finys	Klaip dos m. sav., Klaip dos m., Liep g.	-	-	-	-	-	-	G243K 5	ist., techn., technolog.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	25785	-				
165	Degtin s varykla	Klaip dos r. sav., V flai i mstl. (V flai i sen.), Liep g. 16	-	-	-	Viso kompl.: IP372	Viso kompl.: : archit.	Viso kompl.: LA413/1254	G114K 6	Viso kompl.: archit., ist., kra-tov.	paminklas	vie-am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	23408	-	V flai i dvaro sodyba	249	IP372, LA413 /1254, G114K	-
166	Geleffinkelio stoties pastatas	Klaip dos r. sav., Priekul s m. (Priekul s sen.), Geleffinkelio Stoties g. 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33208	archit.	Priekul s geleffinkelio stoties pastat kompleksas	33207	-	-
167	Vandens bok-to pastatas su priestatu	Klaip dos r. sav., Priekul s m. (Priekul s sen.), Geleffinkelio Stoties g. 5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33226	archit., infl.	Priekul s geleffinkelio stoties pastat kompleksas			
168	Muzas	Klaip dos r. sav., Lankupik. (Priekul s sen.)	-	-	-	-	-	-	G263K 1	ist., techn., technolog.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	25966	-	Karaliaus Vilhelmo kanalas	25965	G263K	-

169	Tiltas	Klaip dos r. sav., Lankupik. (Priekul sen.)	-	-	-	-	-	-	G263K 2	ist., techn., technolog.	vertyb	vie-am paffinimui ir naudojimui	25967	-				
170	Tiltas	Klaip dos r. sav., Lankupik. (Priekul sen.)	-	-	-	-	-	-	G263K 3	ist., techn., technolog.	vertyb	-	25968	-				
171	Malno liekanos	Klaip dos r. sav., Maciui ik. (V flai i sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP2873	Viso kompl.: ist.	-	G501K 3	ist., techn.	paminklas	vie-am paffinimui ir naudojimui	29940	-	Vandens malno statini kompleksas	21299	IP2873, G501K	-
172	Uftvanka	Klaip dos r. sav., Maciui ik. (V flai i sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP2873	Viso kompl.: ist.	-	G501K 4	ist., techn., technolog.	paminklas	vie-am paffinimui ir naudojimui	29941	-				
173	Stragn gelefinkelio tiltas	Klaip dos r. sav., Stragn II k. (Priekul sen.); Gelefinkelio ruoflo Klaip da-Pag giai 24,628 km	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34651	infl., kra-tov.		-	-	-

174	Tern tiltas	Klaip dos r. sav., Tern k. (Dovil sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31051	infl, kra-tov	-	-	-	
175	Vandens mal nas	Klaip dos r. sav., Maciui i k. (V flai i sen.)	IV873	ist.	viet.	-	-	-	S451K1	ist., techn., archit.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	16630	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	23177	S451K	-
176	Technologi n ranga	Klaip dos r. sav., Maciui i k. (V flai i sen.)	-	-	-	-	-	-	S451K2	ist., technolo g.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	23178	-				
177	Tiltas	Klaip dos r. sav., Kretingal s mstl. (Kretingal s sen.)	-	-	-	IP2737	ist.	-	S18	techn., ist.	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	11529	-	-	-	-	
178	Tiltas per perkas	Klaip dos r. sav., Stragn II k. (Priekul s sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31015	infl, kra-tov	-	-	-	
179	Darb n vandens mal nas	Kretingos r. sav., Darb n mstl. (Darb n sen.)	AtV437	archit	viet.	-	-	-	S445	-	vertyb	vie-am paffini mui ir naudoj imui	1434	-	-	-	-	

180	Geležinkelio tiltas	Kretingos r. sav., Kretingos m. (Kretingos miesto sen.)	-	-	-	-	-	-	S552	ist., techn., archit.	vertyb	vie- am pafini mui ir naudoj imui	24811	-	-	-	-	
181	Geležinkelio tiltas	Kretingos r. sav., K lup n k. (K lup n sen.)	-	-	-	-	-	-	S550	ist., techn., archit.	vertyb	vie- am pafini mui ir naudoj imui	24809	-	-	-	-	
182	Geležinkelio viadukas	Kretingos r. sav., Kretingos m. (Kretingos miesto sen.)	-	-	-	-	-	-	S551	ist., techn., archit.	vertyb	vie- am pafini mui ir naudoj imui	24810	-	-	-	-	
183	Kretingos vandens malnas	Kretingos r. sav., Kretingos m. (Kretingos miesto sen.), Birutis g. 19	AtV4 28	archit.	viet.	-	-	-	S444	-	vertyb	vie- am pafini mui ir naudoj imui	1425	-	-	-	-	
184	Malnas su uftvanka	Kretingos r. sav., Kretingos m. (Kretingos miesto sen.), J. Pabrifos g. 1	AtV4 30	archit.	viet.	-	-	-	G386K 8	-	vertyb	vie- aj am pafini mui ir naudoj imui bei vie- aj ai pagarb ai	1427	-	Kretingos bernardinu vienuolyne ir Viepaties Apreiki mo TM . Mergele i Marijai	1429	G386K , AtV43 2	-

185	Tiltas	Kretingos r. sav., Kretingos m. (Kretingos miesto sen.), Vilniaus g.	Viso kompl.: AtV4 32	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G386K10	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	27503	-	bafny i os statini kompleksas			
186	Spirito varykla	Kretingos r. sav., Padvarik. (Kretingos sen.), Akmenos	-	-	-	Viso kompl.: IP379	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: 413/1279	G48K12	archit.	paminklas	Viso kompl.: vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22507					
187	Vandens mal nas	Kretingos r. sav., Kretingos m. (Kretingos miesto sen.), Vilniaus g. 33	-	-	-	Viso kompl.: IP380	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: 413/1280	G48K8	archit.	paminklas	Viso kompl.: vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22503	-	Kretingos dvaro sodyba	318	G48K, IP379, LA413 /1279	-
188	Vjo mal nas	Kretingos r. sav., Lazdinink k. (Darb n sen.)	IV875	ist.	viet.	-	-	-	S443K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16632	-				
189	Technologin ranga	Kretingos r. sav., Lazdinink k. (Darb n sen.)	-	-	-	-	-	-	S443K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23170	-	Vandens mal nas su technologine ranga	23169	S443K	-

190	Vandens malnas	Kretingos r. sav., Darb namstl. (Darb nam sen.)	IV874	ist.	viet.	-	-	-	-	-	-	-	16631	-	-	-	-
191	Vandens malnas	Kretingos r. sav., Lazdininkas. (Darb nam sen.)	AtV439	archit.	viet.	-	-	-	-	-	-	-	1436	-	-	-	-
192	Pieninis	Kupiškio r. sav., Stirniškis. (Subaust sen.)	Viso kompl.: IR138	Viso kompl.: ist.	Viso kompl.: respub.	Viso kompl.: IP162	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/564	G45K3	archit.	paminklas	viešajam paffinimui ir naudojimui	22423	-	Palėvėnų dvaras sodyba, vad. Palėvėnų, Pauliankos	256	G100K, IR138, IP162, LA413/564
193	Spirito varykla	Kupiškio r. sav., Stirniškis. (Subaust sen.)	Viso kompl.: IR138	Viso kompl.: ist.	Viso kompl.: respub.	Viso kompl.: IP162	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/564	G45K5	archit.	paminklas	viešajam paffinimui ir naudojimui	22425	-			
194	Vandens malnas	Kupiškio r. sav., Stirniškis. (Subaust sen.)	Viso kompl.: IR138	Viso kompl.: ist.	Viso kompl.: respub.	Viso kompl.: IP162	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/565	G45K7	archit.	paminklas	viešajam paffinimui ir naudojimui	22427	-			
195	Technologinis malnas	Kupiškio r. sav., Kupiškis. (Kupiškis sen.), S. Dariaus ir S. Girno g. 12a	-	-	-	IP1042	archit.	LA413/1382	S27K1	Viso kompl.: ist., technolog., archit.	paminklas	viešajam paffinimui ir naudojimui	2097	-	Technologinis malnas su technologine ranga	22035	S27K

196	Technologin ranga	Kupi-kior sav., Kupi-kio m. (Kupi-kiosen.), S. Dariaus ir S. Girno g. 12a	-	-	-	-	-	-	S27K2	Visokompl.: ist., technolog., archit.	vertyb	vie-aj am paffinimui ir naudojimui	22033	-				
197	Vandens malnas	Kupi-kior sav., TMukli-kio k. (Subaiaus sen.)	IV1163	ist.	viet.	-	-	-	S281K1	-	vertyb	vie-aj am paffinimui ir naudojimui	16919	-	Vandens malnasu technologine ranga	22802	S281K	
198	Technologin ranga	Kupi-kior sav., TMukli-kio k. (Subaiaus sen.)	-	-	-	-	-	-	S281K2	-	vertyb	vie-aj am paffinimui ir naudojimui	22803	-				
199	Vjo malnas	Kupi-kior sav., Kupi-kio m. (Kupi-kiosen.), Atgimimog. 31	AtV481	archit.	viet.	-	-	-	S280	ist., techn., archit.	vertyb	vie-aj am paffinimui ir naudojimui	1478	-	-	-	-	-
200	Vjo malnas	Kupi-kior sav., Kupi-kio m. (Kupi-kiosen.), Maln g. 9A	AtV480	archit.	viet.	-	-	-	S458	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffinimui ir naudojimui	1477	-	-	-	-	-

201	V jo mal nas	Kupi-kio r. sav., Salamies io mstl. (Alizavos sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP394	Viso kompl.: : archit.	LA413/1410	-	-	-	-	33603	-	Salamies io dvaro sodybos fragmen tai	257	IP394, LA413 /1410	-
202	Gelefiinkel io stotis	Lazdij r. sav., TŲ-tok mstl. (TŲ-tok sen.), Sod g. 13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32382	-	TŲ-tok gelefiinkelio stoties pastat kompleksas	32382	-	-
203	Vidzgail gelefiinkelio tiltas	Lazdij r. sav., Vidzgail k. (B dvie io sen.); gelefiinkelio atkarpos Kazl R da - Pasienis 63,316 kilometre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34766	infl, kra-tov	-	-	-	-
204	Gamybinis pastatas	Marijamp ol s sav., Marijamp ol s m., P. Armino g. 65	-	-	-	Viso kompl.: IP2902	Viso kompl.: : ist.	-	G20K5	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22533	-	Cukraus fabriko pastat kompleksas	21319	G20K, IP2902	-

205	filiav laboratorija	Marijampol's sav., Marijampol's m., P. Armino g. 65	-	-	-	Viso kompl.: IP2903	Viso kompl.: ist.	-	G20K7		paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22535	-				
206	Gelefiinkelio stotis	Marijampol's sav., Marijampol's m., Stoties g. 2	AtV8 54	archit.	viet.	-	-	-	G269K 1	archit.	veryb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	15825	-	Marijampol's gelefiinkelio stoties pastat komplek sas	25985	G269K	-
207	Gelefiinkelio tilas	Mafeiki r. sav., Kurmai i k. (Mafeiki apylink s sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31140	infl, kra-tov aiz.	Gelefiin kelio tilto statini komplek sas	31139	-	-
208	Pienin	Mafeiki r. sav., Plink-i k. (Plink-n sen.)	Viso kompl. l.: AtR1 23	Viso kompl. l.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G367K 7	-	veryb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	27419	-	Plink-i dvaro sodyba	985	G367K , AtR12 3	-
209	Vandens mal nas	Mafeiki r. sav., Gud k. (Viek-ni sen.)	IV97 0	ist.	viet.	-	-	-	S59K1	-	veryb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16727	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	22050	S59K	-

210	Technologin ranga	Mafėiki r. sav., Gud k. (Viek-ni sen.)	-	-	-	IP2593	ist.	-	S59K2	ist., technolog., kra-tov.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	12786	-				
211	Vandens mal nas	Mafėiki r. sav., Viek-nim. (Viek-ni sen.), Akmen s g. 24	IV972	ist.	viet.	Viso kompl.: IP1438	ist.	Viso kompl.: LA413/334	S60K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16729	-	Vandens mal nas su technologine ranga	12358	IP1438, LA413/334, S60K	-
212	Technologin ranga	Mafėiki r. sav., Viek-nim. (Viek-ni sen.), Akmen s g. 25	-	-	-	-	-	-	S60K2	-	vertyb	-	22051	-				
213	Vandens mal nas	Mafėiki r. sav., Sedos m. (Sedos sen.), Vytauto g. 36	AtV1011	archit.	viet.	-	-	-	S472	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	15982	-	-	-	-	-
214	Vandens mal nas vad. Stulpino mal nu	Mafėiki r. sav., Jautaki k. (Tirk-lisen.)	-	-	-	-	-	-	S1055	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30649	-	-	-	-	-

215	Dubingi tiltas	Mol t r. sav., Dubingi mstl. (Dubingi sen.)	-	-	-	IP1977	ist.	LA413/1656	S20	techn., ist., kra-tov.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	4492	-	-	-	-
216	Mal nas su mal nininko namu	Mol t r. sav., iul n k. (iul n sen.)	-	-	-	IP1978	ist.	LA413/1676	-	-	-	-	4493	-	-	-	-
217	Vandens mal nas	Mol t r. sav., Mol t m., Mol t no 5	-	-	-	IP2901	ist.	-	S61	ist., techn., archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21374	-	-	-	-
218	Vandens mal nas	Mol t r. sav., fialvari k. (Giedrai i sen.)	-	-	-	IP2900	ist.	-	S557	ist., techn., archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21373	-	-	-	-
219	Vandens mal nas su rengimais	Mol t r. sav., Mai-iakul s k. (Alantos sen.)	-	-	-	IP1976	ist.	LA413/1635	-	-	-	-	4491	-	-	-	-
220	Vjo mal nas	Mol t r. sav., Papi-ki k. (Balnink sen.)	IV1247	ist.	viet.	-	-	-	-	-	-	-	17003	-	-	-	-

221	Pervalkos -vyturys	Neringos sav., Neringos m.	-	-	-	-	-	-	S119	-	-	-	21974	-	-	-	-	
222	Turbininio v jo mal nas	Pag gi sav., Vidgiri k. (Pag gi sen.)	IV12 80	ist.	viet.	-	-	-	S448	infl, archit.	vertyb	-	17036	-	Vidgiri turbinini o v jo mal no pastat komplek sas	32832	-	-
223	Technologi n ranga	Pakruojo r. sav., Moni n k. (feimelio sen.)	-	-	-	-	-	-	S94K2	-	vertyb	-	21988	-	V jo mal nas su technolo gine ranga	21987	-	i-brau ktas i- Regis tro 2003- 08-06 sak. Nr. - 279
224	V jo mal nas	Pakruojo r. sav., Moni n k. (feimelio sen.)	-	-	-	IP1361	archit.	LA413/ 1702	S94K1	-	paminklas	-	2402	-				
225	V jo mal nas	Pakruojo r. sav., Krasni-ki k. (feimelio sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP2577	Viso kompl .: archit.	-	S93K1	-	paminklas	-	21985	-	V jo mal nas su technolo gine ranga	12718	S93K, IP2577	I-brau ktas i- Regis tro 2004- 07-27 sak. Nr. - 281
226	Technologi n ranga	Pakruojo r. sav., Krasni-ki k. (feimelio sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP2578	Viso kompl .: archit.	-	S93K2	-	paminklas	-	21986	-				

227	V jo mal nas	Pakruojo r. sav., Degu i k. (Lygum sen.)	-	-	-	IP1359	archit.	LA413/ 1720	S85	-	paminklas	-	2400	-	-	-	-	I-bra uktas i- Regis tro 2004- 07-27 sak. Nr. - 281
228	V jo mal nas	Pakruojo r. sav., Gaifl n k. (Linkuvos sen.)	-	-	-	IP2582	ist.	-	S87	-	paminklas	-	12723	-	-	-	-	I-bra uktas i- Regis tro 2004- 07-27 sak. Nr. - 281
229	V jo mal nas	Pakruojo r. sav., Paefferi k. (Rozalimo sen.)	-	-	-	IP1427	archit.	LA413/ 1741	S269	-	paminklas	-	2467	-	-	-	-	I-bra uktas i- Regis tro 2004- 07-27 sak. Nr. - 281
230	Lentpj v	Pakruojo r. sav., Pakruojo m. (Pakruojo sen.), Prof. S. U-insko g. 33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31825	archit., infl.	Pakruoj o mal no- lentpj v s statini komplek sas	31823	-	-

231	Motorinis mal nas	Pakruojos r. sav., Pakruojos m. (Pakruojos sen.), Prof. S. U-insko g. 33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31824	archit., infl.				
232	Motorinis mal nas	Pakruojos r. sav., Pakruojos m. (Pakruojos sen.), Prof. S. U-insko g. 34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31826	archit., infl.				
233	Vandens mal nas	Pakruojos r. sav., Pakruojos k. (Pakruojos sen.), Kar iamos g. 11	Viso kompl.: AtR1 27	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	Viso kompl.: IP465	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/1678	G104K 9P	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudojimui bei vie-aj ai pagarbai	23294	-	Pakruojos dvaro sodyba	364	G104K P, AtR12 7, IP465, LA413 /1678	-
234	Vandens mal nas	Pakruojos r. sav., Pakruojos k. (Pakruojos sen.), Kar iamos g. 7	Viso kompl.: AtR1 27	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	Viso kompl.: IP465	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/1678	G104K 11P	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudojimui bei vie-aj ai pagarbai	23296	-				

235	Pienin	Pakruojo r. sav., Pakruojo k. (Pakruojo sen.), fiemdirbi g. 13	Viso kompl.: AtR1 27	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	Viso kompl.: IP465	Viso kompl.: archit.	Viso kopl.: LA413/1678	G104K 16P	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	23301	-				
236	Spirito varykla	Pakruojo r. sav., Pakruojo k. (Pakruojo sen.), fiemdirbi g. 11	Viso kompl.: AtR1 27	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	Viso kompl.: IP465	Viso kompl.: archit.	Viso kopl.: LA413/1678	G104K 19P	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	23304	-				
237	Tiltas-ufitvanka	Pakruojo r. sav., Pakruojo k. (Pakruojo sen.)	Viso kompl.: AtR1 27	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	Viso kompl.: IP465	Viso kompl.: archit.	Viso kopl.: LA413/1678	G104K 25P	ist., techn., archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	23310	-				
238	Spaustuv "Titnagas"	Pakruojo r. sav., Pakruojo m. (Pakruojo sen.), Dariaus ir Gir no 23	-	-	-	IP1026	archit.	413/1685	-	-	-	-	1004	-	-	-	-	-

239	Vjo mal nas	Pakruoj r. sav., Ba i n k. (Pakruoj sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP1424	Viso kompl .: archit.	Viso kompl.: LA413/ 1733	S266K1	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22551	-	Vjo mal nas su technolo gine ranga	2464	S266K , IP1424 , LA413 /1733	-
240	Technologi n ranga	Pakruoj r. sav., Ba i n k. (Pakruoj sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP1424	Viso kompl .: archit.	Viso kompl.: LA413/ 1733	S266K2	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22552	-				
241	Vjo mal nas	Pakruoj r. sav., Dirffi k. (feimelio sen.)	IV98 4	ist.	viet.	-	-	-	S92K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16741	-	Vjo mal nas su technolo gine ranga	21983	S92K	-
242	Technologi n ranga	Pakruoj r. sav., Dirffi k. (feimelio sen.)	-	-	-	-	-	-	S92K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21984	-				
243	Vjo mal nas	Pakruoj r. sav., Guostagal io k. (Guostaga lio sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP1974	Viso kompl .: archit.	Viso kompl.: 413/169 1	S267K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22562	-	Vjo mal nas su technolo gine ranga	4489	S267K , IP1974 , LA413 /1691	-
244	Technologi n ranga	Pakruoj r. sav., Guostagal io k. (Guostaga lio sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP1974	Viso kompl .: archit.	Viso kompl.: 413/169 1	S267K2	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22563	-				

245	Vjo malnas	Pakruojos sav., Kalpok k. (Linkuvos sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP2574	Viso kompl .: archit.	-	S90K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21979	-	Vjo malnas su technolo gine ranga	12664	S90K, IP2574	-
246	Technologi n ranga	Pakruojos sav., Kalpok k. (Linkuvos sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP2574	Viso kompl .: archit.	-	S90K2	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21980	-				
247	Vjo malnas	Pakruojos sav., Starkoni k. (Pa-vitini o sen.)	IV98 3	ist.	viet.	-	-	-	S91K1	-	veryb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16740	-	Vjo malnas su technolo gine ranga	21981	S91K	-
248	Technologi n ranga	Pakruojos sav., Starkoni k. (Pa-vitini o sen.)	-	-	-	-	-	-	S91K2	-	veryb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21982	-				
249	Vjo malnas	Pakruojos sav., Vai-vydfli k. (Klovaini sen.)	-	-	-	Viso kopl.: IP1426	Viso kompl .: archit.	Viso kompl.: LA413/ 1716	S268K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22564	-	Vjo malnas su technolo gine ranga	2466	S268K , IP1426 , LA413 /1716	-
250	Technologi n ranga	Pakruojos sav., Vai-vydfli k. (Klovaini sen.)	-	-	-	Viso kopl.: IP1426	Viso kompl .: archit.	Viso kompl.: LA413/ 1716	S268K2	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22565	-				

251	Vjo malnas	Pakruojor. sav., Aleknai k. (Lygum sen.)	-	-	-	IP2575	archit.	-	S263	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	12665	-	-	-	-	-
252	Vjo malnas	Pakruojor. sav., Gel i k. (fieimelio sen.)	-	-	-	IP1362	archit.	LA413/ 1699	S262	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2403	-	-	-	-	-
253	Vjo malnas	Pakruojor. sav., Janelioni k. (Pa-vitini o sen.)	-	-	-	IP2579	archit.	-	S271	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	12720	-	-	-	-	-
254	Vjo malnas	Pakruojor. sav., Meldini k. (Rozalimo sen.)	-	-	-	IP2580	ist.	-	S264	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	12721	-	-	-	-	-
255	Vjo malnas	Pakruojor. sav., Pa-vitinio mstl. (Pa-vitini o sen.)	-	-	-	IP2578	archit.	-	S89	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	12719	-	-	-	-	-
256	Vjo malnas	Pakruojor. sav., Sakal k. (Lygum sen.)	-	-	-	IP2581	archit.	-	S265	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	12722	-	-	-	-	-

257	Vjo malnas	Pakruojo r. sav., Sigutn k. (Pakruojo sen.)	-	-	-	IP1425	archit.	LA413/ 1735	S261	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2465	-	-	-	-	
258	Vjo malnas	Pakruojo r. sav., Stain k. (Lygum sen.)	IV87 7	ist.	viet.	-	-	-	S86	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16634	-	-	-	-	
259	Vjo malnas	Pakruojo r. sav., Steigvili k. (fieimelio sen.)	-	-	-	IP1360	archit.	LA413/ 1704	S270	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2401	-	-	-	-	
260	Vjo malnas	Pakruojo r. sav., dek k. (Linkuvos sen.)	AtV1 068	archit.	viet.	-	-	-	S88	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16038	-	-	-	-	
261	Gamybinis korpusas	Panevfio m. sav., Panevfio m., moni g. 22	-	-	-	-	-	-	G206K 1	ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24622	-	Cukraus fabriko pastat komplek sas	24621	G206K	-
262	Katilin su kaminu	Panevfio m. sav., Panevfio m., moni g. 22	-	-	-	-	-	-	G206K 2	ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24623	-				

263	Mechaninis dirbtuv s	Panev fio m. sav., Panev fio m., moni g. 22	-	-	-	-	-	-	G206K 3	ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24624	-				
264	Cukraus sand lis	Panev fio m. sav., Panev fio m., moni g. 22	-	-	-	-	-	-	G206K 4	ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24625	-				
265	Medfiag sand lis	Panev fio m. sav., Panev fio m., moni g. 22	-	-	-	-	-	-	G206K 5	ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24626	-				
266	Laboratorija	Panev fio m. sav., Panev fio m., moni g. 22	-	-	-	-	-	-	G206K 10	ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24631	-				
267	Gamybinis pastatas	Panev fio m. sav., Panev fio m., Kranto g. 12	-	-	-	-	-	-	G207K 1	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24632	-	Panev fio konserv fabriko statini komplek sas	20896	G207K	-
268	Gamybinis pastatas	Panev fio m. sav., Panev fio m., Stani n g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33041	archit.	Panev fio muilo fabriko statini komplek sas	32770	G207K	-

269	Transformatorin	Panevžio m. sav., Panevžio m., Staniūnų g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33043	archit.				
270	Malūnas	Panevžio m. sav., Panevžio m., Kranto g. 24	-	-	-	IP2879	ist.	-	S30	technolog., ist., archit., ist.	paminklas	viešajam paminimui ir naudojimui	21182	-	-	-	-	
271	Panevžio mielių ir spirito fabriko pastatas	Panevžio m. sav., Panevžio m., Respublikos g. 82	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31847	ist.	-	-	-	
272	Viešasis malūnas	Panevžio m. sav., Panevžio m., Ramygalos g. 111A	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33494	kraštovaizdžio architekt.	-	-	-	
273	Viešasis malūnas	Panevžio m. sav., Panevžio m., Ramygalos g. 121A	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33495	archit., kraštovaizdžio	-	-	-	
274	Elektrinė	Panevžio r. sav., Kučinskų (Ramygalos sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP486	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/ 1793	G120K10	archit.	paminklas	viešajam paminimui ir naudojimui	23029	-	Kučinskų dvaras, vad. Bistrampolis	385	G120K10, IP486, LA413/1793	-

275	V jo mal nas	Panev fio r. sav., Gudgalio k. (Karsakio sen.)	IV985	ist.	viet.	-	-	-	S282K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16742	-	V jo mal nas su technolo gine ranga	22804	S282K	-
276	Technologi n ranga	Panev fio r. sav., Gudgalio k. (Karsakio sen.)	-	-	-	-	-	-	S282K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22805	-				
277	Technologi n ranga	Panev fio r. sav., Mik n k. (Vadokli sen.)	-	-	-	-	-	-	S284K2	-	vertyb	-	22809	-	Mal no (u.k. 16743) vertingo ji savyb	-	-	-
278	Technologi n ranga	Panev fio r. sav., Mik n k. (Vadokli sen.)	-	-	-	-	-	-	S283K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22807	-	V jo mal nas su technolo gine ranga	22806	S283K	-
279	V jo mal nas	Panev fio r. sav., Sodeli-ki k. (Velfio sen.)	IV988	ist.	viet.	-	-	-	S283K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16744	-				
280	Tiltas	Panev fio r. sav., Pali ni-ki o k. (Karsakio sen.)	IV1254	ist.	viet.	-	-	-	S98	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	17010	-	-	-	-	-
281	Tiltas	Panev fio r. sav., Rod II k. (Krekenav os sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP505	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/1766	-	-	-	-	35366	infl., archit.	Rod II dvaro sodyba	406	IP505, LA413 /1766	-

282	V jo mal nas	Panev fio r. sav., Mik n k. (Vadokli sen.), Mal no g. 16	IV98 7	ist.	viet.	-	-	-	S284	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16743	-	-	-	-	
283	Technologi n ranga	Pasvalio r. sav., Pu-koni k. (Salo i sen.)	-	-	-	-	-	-	S286K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22811	-	V jo mal nas su technolo gine ranga	22810	S286K	-
284	V jo mal nas	Pasvalio r. sav., Pu-koni k. (Salo i sen.)	AtV5 37	archit.	viet.	-	-	-	S286K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1530	-				
285	Technologi n ranga	Pasvalio r. sav., Toli n k. (Pu-aloto sen.)	-	-	-	-	-	-	S460K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23180	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	23179	S460K	-
286	Vandens mal nas	Pasvalio r. sav., Toli n k. (Pu-aloto sen.)	-	-	-	IP1021	archit.	LA413/ 1835	S460K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	999	-				
287	Tiltas	Pasvalio r. sav., Pasvalio m. (Pasvalio miesto sen.)	-	-	-	IP2735	ist.	-	S16	techn., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	11638	-	-	-	-	

288	Tiltas	Pasvalio r. sav., Salo i mstl. (Salo i sen.)	-	-	-	IP2736	ist.	-	S17	techn., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	11644	-	-	-	-	
289	Tiltas	Pasvalio r. sav., Tobi-kio k. (Joni-k lio apylinki sen.)	-	-	-	-	-	-	S192	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22214	-	-	-	-	
290	Vandens mal nas	Pasvalio r. sav., Balsi k. (Pasvalio apylinki sen.)	AtV5 33	archit.	viet.	-	-	-	S285	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1527	-	-	-	-	
291	Vandens mal nas	Pasvalio r. sav., Joni-k lio m. (Joni-k lio miesto sen.)	Viso kompl.: AtV5 31	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	Viso kompl.: IP525	Viso kompl.: archit.	-	G124K 6	Viso kompl.: archit., ist., kra-tov.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23472	-	Joni-k lio dvaro sodyba	444	G124K , AtV53 1, IP525, LA413 /1806	-
292	V jo mal nas	Pasvalio r. sav., Pump n mstl. (Pump n sen.)	AtV5 36	archit.	viet.	-	-	-	S287	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1529	-	-	-	-	

293	Vjo malnas	Pasvalio r. sav., Pu-koni k. (Salo i sen.)	AtV5 37	archit.	-	-	-	-	S286K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1530	-	Vjo malnas su technolo gine ranga	22810	S286K	-
294	Technologi n ranga	Pasvalio r. sav., Pu-koni k. (Salo i sen.)	-	-	-	-	-	-	S286K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22811	-				
295	Vjo malnas	Pasvalio r. sav., Va-k mstl. (Va-k sen.)	AtV1 075	archit.	viet.	-	-	-	S459	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16045	-	-	-	-	
296	Geleffinkel io tiltas	Plung s r. sav., Kaspari-k s k. (Babrungo sen.)	-	-	-	-	-	-	S743	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26981	-	-	-	-	
297	Geleffinkel io tiltas	Plung s r. sav., Plung s m. (Plung s miesto sen.), fiemait s	-	-	-	-	-	-	S742	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26980	-	-	-	-	
298	Vandens malnas	Plung s r. sav., Babrun g n k. (Babrungo sen.)	-	-	-	-	-	-	S474	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23195	-	-	-	-	

299	Vandens mal nas	Plung s r. sav., Babrung n k. (Babrungo sen.)	AtV5 40	archit.	viet.	IP1386	ist.	LA413/1870	S475	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1533	-	-	-	-
300	Vandens mal nas	Plung s r. sav., T ^M teiki k. (T ^M teiki sen.)	Viso komp l.: AtV5 62	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G365K 9	Viso kompl.: archit., ist., kra-tov., urb.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	27411	-	T ^M teiki dvaro sodyba	1555	AtV56 2, G365K
301	Alaus darykla	Plung s r. sav., T ^M teiki k. (T ^M teiki sen.)	Viso komp l.: AtV5 62	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G365K 8	Viso kompl.: archit., ist., kra-tov., urb.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	27410	-			
302	Pa-tas	Prien r. sav., Veiveri mstl. (Veiveri sen.)	IR21 0	ist.	repub.	-	-	-	G134K 1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1563	-	Pa-to stoties pastat kompleks as	1563	G134K , AtV57 0
303	Popieriaus dirbtuv	Prien r. sav., Prien m. (Prien sen.), F. Vaitkaus g. 169	IR20 8	ist.	repub.	-	-	-	S441	ist.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	10538	-	-	-	-
304	Stakli-ki alaus darykla	Prien r. sav., Stakli-ki k. (Stakli-ki sen.), Trak g. 9	-	-	-	-	-	-	G448K	ist., archit., techn., technolog.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	28287	-	-	-	-

305	Antra dirbtuv	Radvili-ki o r. sav., Linkai i k. (Radvili-k io sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32105	archit., infl	Linkai i ginkl dirbtuvi pirmas statini komplek sas	32103	-	-
306	Pirma dirbtuv	Radvili-ki o r. sav., Linkai i k. (Radvili-k io sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32104	archit., infl				
307	Tre ia dirbtuv	Radvili-ki o r. sav., Linkai i k. (Radvili-k io sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32106	archit., infl				
308	Ketvirta dirbtuv	Radvili-ki o r. sav., Linkai i k. (Radvili-k io sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32107	archit., infl				
309	Penkta dirbtuv	Radvili-ki o r. sav., Linkai i k. (Radvili-k io sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32108	archit., infl				
310	Transformatorin	Radvili-ki o r. sav., Linkai i k. (Radvili-k io sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32176	archit.				

311	Gelefiinkelio stotis	Radvili-ki o r. sav., Baisogalo s mstl. (Baisogal os sen.), Stoties g. 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17373	infl, archit.	Baisogal os gelefiinkelio stoties statini komplek sas	17372	-	-
312	Vandentekio bok-tas	Radvili-ki o r. sav., Baisogalo s mstl. (Baisogal os sen.), Stoties g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17374	infl, archit.				
313	Rampa	Radvili-ki o r. sav., Baisogalo s mstl. (Baisogal os sen.), Stoties g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17375	infl, archit.				
314	Gelefiinkelio stotis	Radvili-ki o r. sav., Radvili-ki o m. (Radvili-ki io miesto sen.), Laisv s al. 15	-	-	-	-	-	-	G540K 1	ist., techn., archit., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30713	-	Gelefin kelio stoties statini komplek sas	30712	G540K	-

315	Lokomotyv depas	Radvili-ki o r. sav., Radvili-ki o m. (Radvili-ki o miesto sen.), Laisv s al. 17	-	-	-	-	-	-	G540K 3	ist., techn., archit., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30715	-				
316	Vandentekio bok-tas	Radvili-ki o r. sav., Radvili-ki o m. (Radvili-ki o miesto sen.), S. Daukanto g.	-	-	-	-	-	-	G540K 4	ist., techn., archit., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30716	-				
317	Vjo mal nas	Radvili-ki o r. sav., Giedrai i k. (Grinki-ki o sen.)	AtV5 76	archit.	viet.	-	-	-	G234K 2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1569	-	Kalv ir vjo mal nas su technolo gine ranga	25120	G234K 2	-
318	Technologi n ranga	Radvili-ki o r. sav., Giedrai i k. (Grinki-ki o sen.)	-	-	-	-	-	-	G234K 3	ist., technolo g.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25122	-				
319	Mal nas	Radvili-ki o r. sav., Radvili-ki o m. (Radvili-ki o miesto sen.), Basanavi iaus	IV50 2	ist.	viet.	-	-	-	-	-	-	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	11100	-		-	-	-

320	Motorinis mal nas	Radvili-ki o r. sav., Vadakt mstl. (Sidabravo sen.)	-	-	-	IP1921	archit.	LA413/1968	S257K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	4434	-	Motorinis mal nas su technologine ranga	22559	S257K	-
321	Technologin ranga	Radvili-ki o r. sav., Vadakt mstl. (Sidabravo sen.)	-	-	-	-	-	-	S257K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22560	-				
322	Pienin	Radvili-ki o r. sav., Grinki-ki o mstl. (Grinki-ki o sen.), Lauko 2	-	-	-	IP1522	archit.	LA413/1939	S79	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2570	-	-	-	-	-
323	Pienin	Radvili-ki o r. sav., Mukoto mstl. (Mukoto sen.)	-	-	-	IP1523	archit.	LA413/1976	S80	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2571	-	-	-	-	-
324	Spirito varykla	Radvili-ki o r. sav., Baisogalos mstl. (Baisogalos sen.), Dvaro g.	Viso kompl.: AtR1 31	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G105K 12	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23331	-	Baisiogalos dvaro sodyba	991	AtR13 1, G105K	-
325	Vjo mal nas	Radvili-ki o r. sav., Baisogalos mstl. (Baisogalos sen.), Dvaro g.	Viso kompl.: AtR1 32	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G105K 9	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23328	-				

326	Spirito varykla	Radvili-ki o r. sav., Diktari-ki k. (Tukoto sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP572	Viso kompl.: archit.	LA413/1971	G108K3	Viso kompl.: archit., ist., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23350	-	Diktari-ki dvaro sodyba	476	IP572, LA413 /1971, G108K	-
327	V jo mal nas	Radvili-ki o r. sav., Alksniupi k. (Pakalni-ki sen.)	IV991	ist.	viet.	-	-	-	S463K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16747	-	V jo mal nas su technologine ranga	23185	S463K	-
328	Technologin ranga	Radvili-ki o r. sav., Alksniupi k. (Pakalni-ki sen.)	-	-	-	-	-	-	S463K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23186	-				
329	V jo mal nas	Radvili-ki o r. sav., Baltosios k. (Tveduvos miesto sen.)	IV993	ist.	viet.	-	-	-	S464K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16749	-	V jo mal nas su technologine ranga	23187	S464K	-
330	Technologin ranga	Radvili-ki o r. sav., Baltosios k. (Tveduvos miesto sen.)	-	-	-	-	-	-	S464K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23188	-				
331	V jo mal nas	Radvili-ki o r. sav., Kleboni-ki k. (Pakalni-ki sen.)	AtV574	archit.	viet.	-	-	-	S462K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1567	-	V jo mal nas su technologine ranga	23183	S462K	-

332	Technologin ranga	Radvili-ki o r. sav., Kleboni-ki k. (Pakalni-ki sen.)	-	-	-	-	-	-	S462K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23184	-				
333	Vjo mal nas	Radvili-ki o r. sav., Paefleri k. (Tveduvos miesto sen.)	IV99 4	ist.	viet.	-	-	-	S465K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16750	-	Vjo mal nas su technolo gine ranga	23189	S465K	-
334	Technologin ranga	Radvili-ki o r. sav., Paefleri k. (Tveduvos miesto sen.)	-	-	-	-	-	-	S465K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23190	-				
335	Viln kar-ykla	Radvili-ki o r. sav., Tveduvos m. (Tveduvos miesto sen.), Panevfio g. 19	-	-	-	IP1924	archit.	LA413/ 1921	S29K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	3103	-	Viln kar-ykla su technolo gine ranga	22034	S29K	-
336	Technologin ranga	Radvili-ki o r. sav., Tveduvos m. (Tveduvos miesto sen.), Panevfio g. 20	-	-	-	-	-	-	S29K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22036	-				

337	V jo mal nas	Radvili-ki o r. sav., Voskoni k. (Radvili-ki o sen.)	IV99 2	ist.	viet.	-	-	-	S461K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16748	-	V jo mal nas su technolo gine ranga	23181	S461K	-
338	Technologi n ranga	Radvili-ki o r. sav., Voskoni k. (Radvili-ki o sen.)	-	-	-	-	-	-	S461K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23182	-				
339	Vandens mal nas	Radvili-ki o r. sav., Raudondv ario k. (Pakalni-ki o sen.)	Viso kompl.: AtV5 75	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G109K 5	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23015	-	Raudon dvario dvaro sodyba	1568	AtV57 5, G109K	-
340	Gelefiinkel io tiltas	Raseini r. sav., Lyduv n mstl. (Tuvos sen.)	-	-	-	IP1246	ist.	LA413/ 2003	S21	techn., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2288	-	-	-	-	-
341	Pienin	Raseini r. sav., Skaraiti-ki o s k. (Tuvos sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP625	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/ 1988	G46K2	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22431	-	Skaraiti-ki o s dvaro sodyba	543	IP625, LA413 /1988, G46K	-
342	Vandens mal nas	Raseini r. sav., Maslauski -ki o k. (Betygalo s sen.)	-	-	-	IP1245	ist.	LA413/ 2011	S58K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2287	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	22048	S58K	-

343	Technologin ranga	Raseinir. sav., Maslauskiki k. (Betygalos sen.)	-	-	-	-	-	-	S58K2	-	vertyb	vie-ajam paffinimui ir naudojimui	22049	-				
344	Vjo malnas	Raseinir. sav., Ilgifi Ik. (Betygalos sen.)	-	-	-	IP1184	archit.	LA413/2008	-	-	-	-	2227	-		-	-	-
345	Elektrinis pastatas	Rietavosav., Rietavom. (Rietavomiesto sen.), Plungsg. 39	-	-	-	IP1299	ist.	LA413/1869	S892	ist., techn., technolog.	paminklas	vie-ajam paffinimui ir naudojimui	2341	-		-	-	-
346	Alaus darykla	Rietavosav., Rietavom. (Rietavomiesto sen.), Parkog. 12	-	-	-	IP1300	ist.	LA413/1868	G364K5	archit	paminklas	vie-ajam paffinimui ir naudojimui bei vie-ajai pagarbai	2342	-	Rietavodvaro sodyba	449	IP550, LA413/1860	-
347	Alaus darykla	Roki-kior. sav., Roki-kiom. (Roki-kiomiesto sen.)	Visokompl.: AtR134	Visokompl.: archit.	Visokompl.: respub.	-	-	-	G222K6P	archit.	vertyb	vie-ajam paffinimui ir naudojimui	24857	-	Roki-kiodvaro sodyba	1010	AtR134, G222K6P	-

348	Dirbtuv	Roki-kio r. sav., Obeli m. (Obeli sen.), Stoties g. 7	Viso komp l.: AtV1 017	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G53K2	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22834	-	Spirito varykla	15988	AtV10 17, G53K	-
349	Gamybinis pastatas	Roki-kio r. sav., Obeli m. (Obeli sen.), Stoties g. 7	Viso komp l.: AtV1 017	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G53K1	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22833	-				
350	Motorinis mal nas	Roki-kio r. sav., Duoki-kio k. (Kamaj sen.)	-	-	-	IP1242	ist.	LA413/2072	S34K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2284	-	Motorinis mal nas su technologine ranga	22041	S34K	-
351	Technologin ranga	Roki-kio r. sav., Duoki-kio k. (Kamaj sen.)	-	-	-	-	-	-	S34K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22042	-				
352	Pienin	Roki-kio r. sav., Bagdoni-kio k. (Kriaun sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP634	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/2078	G309K	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26483	-	Bagdoni-kio dvaro sodyba	552	IP634, LA413 /2078, G309K	-
353	Tiltas	Roki-kio r. sav., Bagdoni-kio k. (Kriaun sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP634	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/2078	G309K 11	ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26486	-				

354	Spirito varykla	Roki-ki r. sav., Panemuni o mstl. (Pandlio sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP649	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/ 2087	G262K	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25955	-	Panemu nio dvaro sodyba	567	IP649, LA413 /2087, G262K	-
355	Vandens mal nas	Skuodo r. sav., Lyks d s k. (TM i sen.)	IV12 71	ist.	viet.	-	-	-	S447K1	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	17027	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	23173	S447K	-
356	Technologi n ranga	Skuodo r. sav., Lyks d s k. (TM i sen.)	-	-	-	-	-	-	S447K2	Viso kompl.: ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23174	-				
357	Geleflinkel io stotis	TM inink r. sav., Ja-i n glfl st. (Ja-i n sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32386	archit.	Ja-i n geleflink elio stoties pastat komplek sas	32385	-	-
358	Vandens bok-tas	TM inink r. sav., Ja-i n glfl st. (Ja-i n sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32389	archit., infl				
359	Vandens mal nas	TM inink r. sav., Gornostaji -ki k. (Ei-i-ki sen.)	Viso komp l.: AtV3 25	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G295K 5	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26267	-	Gornost aji-ki dvaro sodyba, vad. Senadva rio	1334	-	-

360	Alaus darykla	TYauli m. sav., TYauli m., Dvaro g. 179	-	-	-	-	-	-	G250K 1	archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25815	-	TYauli "Gubern ijos" alaus daryklos pastat komplek sas	25814	G250K	-
361	Pirmasis gamybinis pastatas	TYauli m. sav., TYauli m., Vilniaus g. 72	-	-	-	-	-	-	G542K 1	ist., archit., technolo g., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30721	-	Frenkeli o odos fabriko pastat komplek sas	30720	G542K	-
362	Antrasis gamybinis pastatas	TYauli m. sav., TYauli m., Vilniaus g. 72	-	-	-	-	-	-	G542K 2	ist., archit., technolo g., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30722	-				
363	Tre iasis gamybinis pastatas	TYauli m. sav., TYauli m., Vilniaus g. 72	-	-	-	-	-	-	G542K 3	ist., archit., technolo g., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30723	-				
364	Ketvirtasis gamybinis pastatas	TYauli m. sav., TYauli m., Vilniaus g. 72	-	-	-	-	-	-	G542K 4	ist., archit., technolo g., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30724	-				
365	Penktasis gamybinis pastatas	TYauli m. sav., TYauli m., Vilniaus g. 72	-	-	-	-	-	-	G542K 5	ist., archit., technolo g., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30725	-				

366	U-tasis gamybinis pastatas	Uuli m. sav., Uuli m., Vilniaus g. 72	-	-	-	-	-	-	G542K 6	ist., archit., technolog., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30726	-				
367	Septintasis gamybinis pastatas	Uuli m. sav., Uuli m., Vilniaus g. 72	-	-	-	-	-	-	G542K 7	ist., archit., technolog., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30727	-				
368	A-tuntas gamybinis pastatas	Uuli m. sav., Uuli m., Elnio g. 25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32247	infl, archit.				
369	Devintasis gamybinis pastatas	Uuli m. sav., Uuli m., Elnio g. 23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32248	archit.				
370	De-imtas gamybinis pastatas	Uuli m. sav., Uuli m., Elnio g. 21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32250	archit.				
371	Vienuoliktasis gamybinis pastatas	Uuli m. sav., Uuli m., Elnio g. 22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32230	archit., infl				
372	Saldaini fabriko "R ta" gamybinis pastatas	Uuli m. sav., Uuli m., Tilfl s g. 133	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31091	archit., infl	-	-	-	-

373	V jo mal nas	Tyauli m. sav., Tyauli m., Architekt g.	AtV6 31	archit.	viet.	-	-	-	S466K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1623	-	fiali ki v jo mal nas su technolo gine ranga	23191	S466K	-
374	Technologi n ranga	Tyauli m. sav., Tyauli m., Architekt g.	-	-	-	-	-	-	S466K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23192	-				
375	Gelefninkel io tiltas	Tyauli r. sav., Tau i k. (Raud n sen.); gelefninkel is Vilnius-Klaip da, 247,964 km	-	-	-	-	-	-	S744	ist., techn., g., archit., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26982	-	-	-	-	-
376	Ventos-Dubysos kanalo liekanos	(Tyauli aps.)	-	-	-	-	-	-	S1073	ist., techn., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30735	-	-	-	-	-
377	Lentpj v	Tyauli r. sav., Bubi k. (Bubi sen.), Sl nio g. 18	-	-	-	Viso kompl.: IP684	-	Viso kompl.: LA413/2521	G211K 14	technolo g., archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24729	-	Antra Bubi dvaro sodyba	31744	IP684, LA413 /2521, G211K 14	-

378	Vandens bok-tas	TYauli r. sav., Gruzdfi mstl. (Gruzdfi sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP690	archit.	Viso kompl.: 413/2578	G111K2	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23362	-	Gruzdfi dvaro sodyba	611	IP690, LA413 /2578, G111K	-
379	Pienin s pastatas	TYauli r. sav., Gruzdfi mstl. (Gruzdfi sen.), Jaunimo g. 17	-	-	-	Viso kompl.: IP690	archit.	Viso kompl.: 413/2578	G111K8	archit., infl., kra-tov.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23368	-				
380	Spirito varykla	TYauli r. sav., Bubi k. (Bubi sen.), Dubysos g. 3	-	-	-	Viso kompl.: IP683	Viso kompl.: : archit.	Viso kompl.: 413/2520	G211K10	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24725	-	Pirma Bubi dvaro sodyba	604	IP683, LA413 /2520	-
381	Vandens mal nas	TYauli r. sav., Dengtil io k. (Bubi sen.)	-	-	-	IP1101	archit.	LA413/2525	S84K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2155	-	Vandens mal nas su technologine ranga	21977	S84K	-
382	Technologi n ranga	TYauli r. sav., Dengtil io k. (Bubi sen.)	-	-	-	-	-	-	S84K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21978	-				
383	Vandens mal nas	TYauli r. sav., Mirski-k s k. (Bubi sen.)	IV1276	ist.	viet.	-	-	-	S221K1	ist.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	17032	-	Vandens mal nas su technologine	22553	S221K	-

384	Technologin ranga	Ula r. sav., Mirskis k. (Bubisen.)	-	-	-	-	-	-	S221K2	technolog.	vertyb	vie-aj am pafinimui ir naudojimui	22554	-	ranga			
385	Vandens malnas	Ula r. sav., Dengtilio k. (Bubisen.)	-	-	-	IP1101	archit.	LA413/2525	S84K1	-	paminklas	vie-aj am pafinimui ir naudojimui	2155	-	Vandens malnasu technologine ranga	21977	S84K	-
386	Technologin ranga	Ula r. sav., Dengtilio k. (Bubisen.)	-	-	-	-	-	-	S84K2	-	vertyb	vie-aj am pafinimui ir naudojimui	21978	-				
387	Vandens malnas	Ula r. sav., Mln k. (Kurnkaimikojsen.)	-	-	-	IP1285	archit.	LA413/2694	S254K1	-	paminklas	vie-aj am pafinimui ir naudojimui	2327	-	Vandens malnasu technologine ranga	22557	S254K	-
388	Technologin ranga	Ula r. sav., Mln k. (Kurnkaimikojsen.)	-	-	-	-	-	-	S254K2	-	vertyb	vie-aj am pafinimui ir naudojimui	22558	-				
389	Vjomalnas	Ula r. sav., Birfik. (Gruzdffisen.)	-	-	-	IP1280	archit.	LA413/2569	S37	technolog., ist., archit.	paminklas	vie-aj am pafinimui ir naudojimui	2322	-	-	-	-	-

390	Vjo mal nas	TMauli r. sav., Mafleiki k. (Gruzdfi sen.)	AtV6 26	archit.	viet.	-	-	-	-	-	-	-	1618	-	-	-	-	-
391	Vjo mal nas	TMauli r. sav., Me-kui i mstl. (Me-kui i sen.), Stoties	AtV9 75	archit.	viet.	-	-	-	S255	-	vertyb	-	15946	-	-	-	-	-
392	Vjo mal nas	TMauli r. sav., fiar n k. (TMkynos sen.)	AtV1 090	archit.	viet.	-	-	-	-	-	-	-	16060	-	-	-	-	-
393	Kv darnos pienin	TMal s r. sav., Kv darno s mstl. (Kv darno s sen.), Dariaus ir Gir no 10	-	-	-	-	-	-	S1016	archit., technolo g.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	29975	-	-	-	-	-
394	Vandens mal nas	TMal s r. sav., Bijot k. (Bijot sen.)	AtV6 42	archit.	viet.	Viso kompl.: IP708	Viso kompl .: archit.	Viso kompl.: LA413/ 2398	G95K3	ist., archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1634	-	Bijot , vad. Baubli dvaro sodyba	629	IP708, LA413 /2398, G95K	-
395	Vandens mal nas	TMal s r. sav., Vai i k. (TMal s kaimi-koji sen.)	IV12 78	ist.	viet.	-	-	-	S470K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	17034	-	Vandens mal nas - kar-ykla su technolo	23193	S470K	-

396	Technologin ranga	TMal s r. sav., Vai i k. (TMal s kaimi-koji sen.)	-	-	-	-	-	-	S470K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23194	-	gine ranga			
397	Pagrindinis gamybinis pastatas	TMut s r. sav., TMut s m. (TMut s sen.), Tilfi s g. 24	-	-	-	Viso kompl.: IP2524	Viso kompl.: archit.	-	G138K 1	ist., archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23538	-	Duj fabriko statini kompleksas	20551	G138K	-
398	Pagrindinis gamybinis pastatas	TMut s r. sav., TMut s m. (TMut s sen.), Tilfi s g. 24	-	-	-	Viso kompl.: IP2524	Viso kompl.: archit.	-	G138K 2	ist., archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23539	-				
399	Duj saugykla	TMut s r. sav., TMut s m. (TMut s sen.), Tilfi s g. 24	-	-	-	Viso kompl.: IP2524	Viso kompl.: archit.	-	G138K 4	ist., archit., techn.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23541	-				
400	Stotis	TMut s r. sav., TMut s m. (TMut s sen.), Geleffinke lio g. 4	-	-	-	-	-	-	G520K 1	ist., techn., technolog., archit	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30556	-	Geleffinke lio stoties pastat kompleksas	30555	G520K	-

401	Vandentekio pastatas	TMut s r. sav., TMut s m. (TMut s sen.), Gelefinke lio g. 2	-	-	-	-	-	-	G520K 2	tipolog.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30557	-				
402	Gelefinke lio tiltas	TMut s r. sav., TMut s m. (TMut s sen.)	-	-	-	IP2326	ist.	LA413/2407	S24	techn., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	4838	-	-	-	-	-
403	Mal nas- lentpj v	TMut s r. sav., Saug k. (Saug sen.)	Viso komp l.: IR35 6	Viso komp l.: ist.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	S78K1	neai-ki	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21975	-	Mal nas - lentpj v su technolo gine ranga	16606	IR356, S78K	-
404	Technologi n ranga	TMut s r. sav., Saug k. (Saug sen.)	Viso komp l.: IR35 6	Viso komp l.: ist.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	S78K2	neai-ki	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21976	-				
405	Pienin	TMut s r. sav., TM k-nos mstl. (TM k-nos sen.), Vilk no g. 8	Viso komp l.: AtR1 40	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: respub.	Viso kompl.: IP733	Viso kompl.: archit.	LA413/2472	G283K 11	archit., urb.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26190	-	TM k-no s dvaro sodyba	1015	AtR14 0, IP733, LA413 /2472, G283K	-

406	Vandens malnas	TMut s r. sav., TM k-nos mstl. (TM k-nos sen.), Vilk no g. 10	Viso komp l.: AtR1 40	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: repub.	Viso kompl.: IP733	Viso kompl.: archit.	LA413/ 2472	G283K 12	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26191	-				
407	TMut s pa-tas	TMut s r. sav., TMut s m. (TMut s sen.), Lietuvinin k g. 23/Gudob eli al. 2	-	-	-	-	-	-	S1030	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30625	-	-	-	-	-
408	TMytury	(Rusn s sen.)	IV10 43	ist.	viet.	-	-	-	S165	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16800	-	-	-	-	-
409	TMytury	TMut s r. sav., Vent s k. (Kint sen.)	IV10 42	ist.	viet.	-	-	-	G22K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16799	-	TMytury s su namu	22538	G22K	-
410	Tiltas	TMut s r. sav., Sak i k. (Kint sen.)	-	-	-	IP2324	ist.	LA413/ 2451	S22	techn., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	4836	-	-	-	-	-
411	Tiltas	TMut s r. sav., Stankai i k. (Saug sen.)	-	-	-	-	-	-	S164	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22131	-	-	-	-	-

412	Tiltas	TMut s r. sav., TMut s m. (TMut s sen.)	-	-	-	IP2325	ist.	LA413/2406	S26	techn., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	4837	-	-	-	-	
413	Tiltas	TMut s r. sav., TMut s m. (TMut s sen.), Tilfi s g.	-	-	-	-	-	-	S163	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22130	-	-	-	-	
414	Tiltas	TMut s r. sav., TMafk. (TMut s sen.)	-	-	-	IP2323	ist.	LA413/2442	S25	techn., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	4835	-	-	-	-	
415	Vandens k limostotis	TMut s r. sav., Uostadvario k. (Rusn s sen.)	IV996	ist.	viet.	Viso kompl.: IP2329	Viso kompl.: ist.	Viso kompl.: LA413/2450	G26K1	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16753	-	Vandens k limostoties kompleksas	4841	IP2329, LA413/2450, G26K	-
416	Vandens mal nas	TMut s r. sav., Degu i k. (fiemai i Naumies i o sen.), Mirglono 11	-	-	-	IP2521	ist.	-	S81	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	20548	-	-	-	-	

417	Vandens malnas	TMut s.r. sav., Katy i mstl. (Katy i sen.)	-	-	-	IP2322	ist.	LA413/2467	S82	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	4834	-	-	-	-	
418	Vandens malnas	TMut s.r. sav., Vilk no k. (TM k-nos sen.) (negalioja nuo 1999.01.01)	IV885	ist.	viet.	Viso kompl.: IP735	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/2476	G116K	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	16642	-	Vilk no dvaro sodyba	666	IP735, LA413/2476, G116K	-
419	Vandens malnas	TMut s.r. sav., fiemai i Naumies i o mstl. (fiemai i Naumies i o sen.), fieliojo kalno 6	-	-	-	IP2328	ist.	LA413/2423	S160	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	4840	-	-	-	-	
420	Vent s rago ornitologijos stotis	TMut s.r. sav., Vent s k. (Kint sen.)	-	-	-	IP2522	ist.	-	S158	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	20549	-	-	-	-	
421	Darius ir Girno tiltas	TMvint r. sav., iobi-kio k. (iobi-kio sen.)	IV941	ist.	viet.	-	-	-	S95	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	16698	-	-	-	-	

422	Spirito varykla	Ūrvint r. sav., Bartku-ki o k. (Jauni n sen.)	Viso komp l.: AtV6 62	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G293K 4	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26250	-	Bartku-ki o dvaro sodyba	20571	AtV66 2, G293K	-
423	Spirito varykla	Ūrvint r. sav., Ū-uoli I k. (Zibal sen.)	Viso komp l.: AtV8 60	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G291K 6	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26239	-	Ū-uoli I dvaro sodyba	15831	AtV86 0, G291K	-
424	Technologi n ranga	Ūrvint r. sav., iobi-ki o k. (iobi-ki o sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP1642	Viso kompl.: technol., ist., archit.	Viso kompl.: LA413/ 2497	S38K2	ist,	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22046	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	2671	IP1642 , LA413 /2497, S38K	
425	Vandens mal nas	Ūrvint r. sav., iobi-ki o k. (iobi-ki o sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP1642	Viso kompl.: technol., ist., archit.	Viso kompl.: LA413/ 2497	S38K1	ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22045	-				
426	Vandens mal nas	Ūrvint r. sav., Bartku-ki o k. (Jauni n sen.)	-	-	-	IP1521	archit.	-	S485	ist., archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2569	-	-	-	-	-

427	Motorinis mal nas	TM Ven ion r. sav., TM Ven ion li m. (TM Ven ion li miesto sen.), fiemutin s 7	-	-	-	-	-	-	S272	ist., archit,	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	21810	-	-	-	-	
428	Vandens mal nas	TM Ven ion r. sav., Borovkos vs. (Kaltan n sen.)	IV88 8	ist.	viet.	-	-	-	S487K1	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16645	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	23201	S487K	-
429	Technologi n ranga	TM Ven ion r. sav., Borovkos vs. (Kaltan n sen.)	-	-	-	-	-	-	S487K2	ist., technolo g.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23202	-				
430	Vandens mal nas	TM Ven ion r. sav., Naujo Str nai io k. (Str nai i o sen.)	AtV6 76	archit.	viet.	-	-	-	S488K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1662	-	Vandens mal nas su technolo gine ranga	23203	S488K	-
431	Technologi n ranga	TM Ven ion r. sav., Naujo Str nai io k. (Str nai i o sen.)	-	-	-	-	-	-	S488K2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23204	-				

432	Gelefin kelio stotis	Tauragės r. sav., Lauksargiai k. (Lauksargiai sen.)	-	-	-	-	-	-	G518K1	-	vertyb	viešajam paffinimui ir naudojimui	30547	-	Gelefin kelio stoties pastat kompleksas	30546	G518K	-
433	Gelefin kelio stotis	Tauragės r. sav., Tauragės m. (Tauragės miesto sen.), Tremtinių kelias 25	-	-	-	-	-	-	S1027	ist., techn., archit.	vertyb	viešajam paffinimui ir naudojimui	30622	-	-	-	-	-
434	Motorinis malnas	Tauragės r. sav., Tauragės m. (Tauragės miesto sen.), Tilflis pl. 1	-	-	-	IP2613	ist.	-	S77	ist., techn., archit.	paminklas	viešajam paffinimui ir naudojimui	20547	-	-	-	-	-
435	Pieninė	Tauragės r. sav., Trepiai k. (Skaudvilis sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP783	Viso kompl.: : archit.	Viso kompl.: LA413/2129	G454K3	archit.	paminklas	viešajam paffinimui ir naudojimui	28305	-	Palivarko sodų kompleksas	728	IP783, LA413/2129, G454K	-

436	Elektrin	Tel-i r. sav., Tel-i m. (Tel-i miesto sen.), Tel- s g. 12	-	-	-	IP1760	archit.	LA413/ 2149	S471	ist., techn., archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	4119	-	-	-	-	
437	Gamybinis pastatas	Tel-i r. sav., Tel-i m. (Tel-i miesto sen.), Gedimino g. 8	-	-	-	-	-	-	G247K 4	ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25801	-	Tel-i spirito fabriko pastat komplek sas	25798	G247K	-
438	Gelefiinkelio tiltas	Tel-i r. sav., Lieplauks k. (Ry-k n sen.)	-	-	-	-	-	-	S741	ist., techn., technolo g., archit., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26979	-	-	-	-	-
439	Gelefiinkelio stotis	Trak r. sav., R di-ki m. (R di-ki sen.), Stoties g. 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32171	archit.	R di-ki gelefiink elio stoties statini komplek sas	32170	-	-
440	Vandens bok-tas	Trak r. sav., R di-ki m. (R di-ki sen.), Stoties g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32172	archit., infl				

441	Spirito varykla	Trak r. sav., Trak m. (Trak sen.), Uftrakio g. 8	-	-	-	Viso kompl.: IP810	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/ 2213	G208K 5P	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	24581	-	Ufutrakio dvaro sodyba	785	IP810, LA413 /2213, G208K P	-
442	Vandens mal nas	Trak r. sav., Lentvario m. (Lentvario sen.)	Viso kompl.: AtV9 78	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	Viso kompl.: IP806	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/ 2192	G12K4	Viso kompl.: archit., urb., kra-tov.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22205	-	Lentvario dvaro sodyba	15949	AtV97 8, IP806, LA413 /2192, G12K	-
443	Vini fabriko pastatas	Trak r. sav., Lentvario m. (Lentvario sen.), Klev al. 46	Viso kompl.: AtV9 78	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	Viso kompl.: IP806	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/ 2192	-	Viso kompl.: archit., urb., kra-tov.	-	-	32218	-				
444	Pa-tas	Ukmerg r. sav., Ukmerg m. (Ukmerg miesto sen.), Kauno g. 80	AtV7 49	archit.	viet.	-	-	-	G245K	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1730	-	Ukmerg s pa-to stoties statini komplek sas	25789	G245K	-
445	Spirito varykla	Ukmerg r. sav., Daugalisk. (Siesik sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP831	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/ 2254	G257K 3	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25763	-	Siesik dvaro sodyba	806	IP831, LA413 /2254, G257K	-

446	Spirito varykla	Ukmerg s r. sav., Leonpolio k. (Deltuvos sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP821	Viso kompl.: : archit.	Viso kompl.: LA413/2240	-	-	-	-	31022	archit.	Leonpolio dvaro sodyba	796	IP821, LA413/2240,	-
447	Gelefiinkelio stotis	Utenos r. sav., Utenos m. (Utenos miesto sen.), Stoties g. 39	-	-	-	-	-	-	G248K1	ist.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25807	-	Siaurojo gelefiinkelio Utenos stoties statini kompleksas	25806	G248K	-
448	Vandentekio bok-tas	Utenos r. sav., Utenos m. (Utenos miesto sen.), Stoties g. 39	IV1046	ist.	viet.	-	-	-	G248K2	ist., techn.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16803	-				
449	Pa-tas	Utenos r. sav., Utenos m. (Utenos miesto sen.), J. Basanaviciaus g. 36	AtV756	archit	viet.	-	-	-	G232K2	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1737	-	Pa-to stoties statini kompleksas	25111	G232K	-
450	Vandens mal nas	Utenos r. sav., Minios k. (Tauragn sen.)	AtV762	archit	viet.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

451	Vandens malnas	Utenos r. sav., Ufpalimstl. (Ufpalisen.)	Viso kompl.: AtV770	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G328K3	archit.	vertyb	vie-aj am pafinimui ir naudojimui	26698	-	Ufpalidvaro sodyba	1746	AtV770, G328K	-
452	Gelefiinkelio stoties pastat kompleksas	Var nos r. sav., GI k. (Var nos sen.)	-	-	-	IP2335	archit.	LA413/733	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
453	Gelefiinkelio stotis	Var nos r. sav., Nauj Valkinink. (Valkinink sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32483	Viso kompl.: archit., infl.	Valkinink gelefiinkelio stoties statiniai kompleksas	32482	-	-
454	Vandens bok-tas	Var nos r. sav., Nauj Valkinink. (Valkinink sen.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32485	archit., infl.				
455	Vandens malnas	Var nos r. sav., Rudnios k. (Kaniavos sen.)	AtV775	archit.	viet.	-	-	-	-	-	-	-	1750	-	-	-	-	-

456	Gamybinis pastatas	Vilkavi-ki o r. sav., Vilkavi-ki o m. (Vilkavi-ki io miesto sen.), Vytauto g. 67	-	-	-	IP994	archit.	LA413/ 764	G142K 3	ist., archit., infl.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	951	-	Vilkavi- kio spirito fabriko statini komplek sas	23557	G142K	-
457	Stotis	Vilkavi-ki o r. sav., Didfi j TMlvi k. (TMimenos sen.)	-	-	-	-	-	-	G233K 1	ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25116	-	Geleffn kelio stoties pastat komplek sas	25115	G233K	-
458	Siurblyn	Vilkavi-ki o r. sav., Kybart m. (Kybart sen.), J. Basanavi iaus 16	-	-	-	-	-	-	G381K 1	-	vertyb	-	27480	-	Geleffn kelio stoties statini komplek sas	27479	G381K	-
459	Vagon depo pastatas	Vilkavi-ki o r. sav., Kybart m. (Kybart sen.), Kudirkos Naumies i o 2	-	-	-	-	-	-	G382K 1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	27484	-	Geleffn kelio stoties statini komplek sas	27483	G382K	-

460	Transformatorin	Vilkavi-ki o r. sav., Kybart m. (Kybart sen.), S. Dariaus ir S. Gir no la	-	-	-	-	-	-	G383K 1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	27487	-	Gelefin kelio stoties statini komplek sas	27486	G383K	-
461	Pilvi-ki gelefinke lio stoties statini komplek sas	Vilkavi-ki o r. sav., Pilvi-ki mstl. (Pilvi-ki sen.), Gelefinke lio g. 4	-	-	-	-	-	-	G531K 1	ist., techn., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30594	-	Gelefin kelio stoties statini komplek sas	30593	G531K	-
462	Gelefinke lio stotis	Vilkavi-ki o r. sav., Kybart m. (Kybart sen.), Kudirkos Naumies i o 4	-	-	-	-	-	-	G380K 1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	27472	-	-	-	-	-
463	Vandens bok-tas	Vilkavi-ki o r. sav., Kybart m. (Kybart sen.), Kudirkos Naumies i o 4	-	-	-	-	-	-	G380K 2	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	27473	-	Kybart gelefin kelio stoties pirmasis statini komplek sas	27471	G380K	-

464	Gelefiinkelio tiltas	Vilkavi-ki o r. sav., Kybart m. (Kybart sen.)	-	-	-	-	-	-	S1058	ist., techn., technolo g., archit., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30652	-	-	-	-	
465	Mal nasaliejin	Vilkavi-ki o r. sav., Vilkavi-ki o m. (Vilkavi-ki io miesto sen.), S. N ries g. 78	-	-	-	IP993	archit.	LA413/ 752	S75	ist., technolo g.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	950	-	-	-	-	
466	Mal nas-elekttrin	Vilkavi-ki o r. sav., Naudfi k. (Pilvi-ki sen.)	-	-	-	IP1122	ist.	LA413/ 801	S76	ist., technolo g.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	2173	-	-	-	-	
467	Tiltas	Vilkavi-ki o r. sav., Slabad k. (Klausu i sen.)	-	-	-	-	-	-	S195	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22197	-	-	-	-	
468	Spirito varykla	Vilkavi-ki o r. sav., Alvito k. (Mimenos sen.)	AtV7 89	archit.	viet.	-	-	-	S193	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	1758	-	-	-	-	
469	Spirito varykla	Vilkavi-ki o r. sav., Paefleri k. (Mimenos sen.)	Viso komp l.: AtR1 55	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: repub.	-	-	-	G252K 6	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25711	-	Paefleri dvaro sodyba	1029	AtR15 5, G252K	-

470	V jo mal nas su technologi ne ranga	Vilkavi-ki o r. sav., Vi-ty io Lauko I k. (Vi-ty io sen.)	-	-	-	-	-	-	G451K	ist., technolog., archit., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	28294	-	Vi-ty io v jo mal nas su technologi ne ranga	28293	G451K	-
471	Astronomij os bok-tas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., M. K. iurlionio g. 29	-	-	-	Viso kompl.: IP1383	Viso kompl.: ist.	Viso kompl.: LA131	G147K 3	archit., ist., infl.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23572	-	Observa torijos pastat ansambl is	2424	IP1383 , LA131 , G147K	-
472	Astronomij os pavilijonas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., M. K. iurlionio g. 30	-	-	-	Viso kompl.: IP1383	Viso kompl.: ist.	Viso kompl.: LA131	G147K 2	archit., infl.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23571	-				
473	Bernardin tiltas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Mal n g.	IV10 06	ist.	viet.	-	-	-	S69	ist., archeolo g., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16763	-	-	-	-	-
474	Elektrin s pastatas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Rinktin s g. 2	Viso kompl.: IV94 9	Viso kompl.: ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	S483	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	33015	archit., infl., ist., kra-tov	Tlumins elektrin s statini kompleks as	16706	IV949, S483	-
475	Vandens siurblyn	Vilniaus m. sav., Vilniaus m.	Viso kompl.: IV94 9	Viso kompl.: ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	-	-	-	-	33017	archit., infl., ist., kra-tov				

476	Gamybinis pastatas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Aludari g. 1/Pakaln s g. 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31737	archit., infl.	V. Topeno alaus daryklos statini komplek sas	31734	-	-
477	Gamybinis pastatas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Luki-ki skg. 6	-	-	-	-	-	-	G302K 3	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui bei vie-aj ai pagarb ai	26368	-	Pastat komplek sas	26365	-	-
478	Gamybinis pastatas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Popieriaus g. 15	Viso komp l.: IV10 09	Viso komp l.: ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G146K 1	ist., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23569	-	Popieria us fabriko statini komplek sas	16766	IV100 9, G146K	-
479	Kaminas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Popieriaus g. 15	Viso komp l.: IV10 09	Viso komp l.: ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G146K 2	ist., techn., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23570	-				
480	Gamybinis pastatas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Uftvankos g. 1	-	-	-	-	-	-	G513K 2	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30524	-	Popieria us fabriko pastat komplek sas	30522	G513K	-

481	Hidroji gaisai	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Mirus Voksg.	-	-	-	-	-	-	G379K 1	-	vertyb	vie-aj am pafini mui ir naudoj imui	27468	-	Gamybi ni statini komplek sas	27467	G379K	-
482	Uftvanka	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Mirus Voksg.	-	-	-	-	-	-	G379K 2	-	vertyb	vie-aj am pafini mui ir naudoj imui	27469	-				
483	Vandens malnas- popieriaus, kartono fabrikas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Mirus Voksg.	-	-	-	-	-	-	G379K 3	-	vertyb	vie-aj am pafini mui ir naudoj imui	27470	-				
484	Gelefiinkelio tiltas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Eduardo Andr. g.	-	-	-	-	-	-	S162	-	vertyb	vie-aj am pafini mui ir naudoj imui	22129	-	-	-	-	-
485	Gelefiinkelio viadukas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Burbi-ki g.	-	-	-	-	-	-	S737	ist., archit., techn., technolo g., urb.	vertyb	vie-aj am pafini mui ir naudoj imui	26975	-	-	-	-	-
486	Gelefiinkelio viadukas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Liepkalni o g.	-	-	-	-	-	-	S736	ist., techn., technolo g., archit.	vertyb	vie-aj am pafini mui ir naudoj imui	26974	-	-	-	-	-

487	Grigi-ki akveduko statinys	Vilniaus m. sav., Grigi-ki m.	-	-	-	IP2517	ist.	-	S489	-	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	14741	-	-	-	-	
488	Infinerins paskirties pastatas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Gedimino pr. 40/Vasario 16-osios g. 1	IR41	ist.	respub.	-	-	-	G64K8	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22874	-	Teism, soviet valstybes saugumo komiteto pastat kompleksas	10374	IR41, G64K	-
489	Transformatorin	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Gedimino pr. 40/Vasario 16-osios g. 1	-	-	-	-	-	-	G64K9	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22875	-				
490	Katilin	Vilniaus m. sav., Vilniaus m.	Viso kompl.: AtR50	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G230K23	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25015	-	Verki dvaro sodyba	756	AtR50, G230K	-
491	Vandens malnas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Verki g. 100	Viso kompl.: AtR50	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G230K9	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25001	-				

492	Vandens malnas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., fišali j Efer g. 55	Viso komp l.: AtR5 0	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G230K 10	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25002	-				
493	Vandens bok-tas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., fišali j Efer g. 43	Viso komp l.: AtR5 0	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G230K 24	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25016	-				
494	Pa-tas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., fišali j Efer g. 22	Viso komp l.: AtR5 0	Viso komp l.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	G230K 29	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	25021	-				
495	Lokomotyv depas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Vitrigailos g. 39	-	-	-	-	-	-	S484	infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23051	-	-	-	-	-
496	Paplaujos tiltas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Paupio g.	IV10 08	ist.	viet.	-	-	-	S68	ist., archeolog., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16765	-	-	-	-	-
497	Paneri geleffinkelio tunelis	Vilniaus m. sav., Vilniaus m.	-	-	-	-	-	-	S274	ist., techn., archit.	-	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22798	-	-	-	-	-

498	Pilies tiltas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., T. Kosciu-ko s g.	-	-	-	IP2734	ist.	-	S14	techn., ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	11629	-	-	-	-	
499	Siurblyn	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Maironio g. 12	-	-	-	-	-	-	G391K 1	archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	28006	-	Vilniaus vandenviet s pastat komplek sas	28005	G391K	-
500	Siurblyn	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Vingri g. 7	-	-	-	-	-	-	G532K 2	ist., techn., technolo g.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30600	-	Vandent iekio statini komplek sas	30598	G532K	-
501	™altini vandens rezervuaras	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Vingri g. 9A	-	-	-	-	-	-	G532K 1	ist., techn., technolo g.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30599	-				
502	™linys su hidrokolone	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Pu- g. 26	-	-	-	Viso kompl.: IP1626	Viso kompl.: : archit.	Viso kompl.: LA413/ 22	G274K	techn.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	12389	-	Statini kompleksas	12389	IP1626 , LA413 /22, G274K	-
503	Televizijos bok-tas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Sausio 13-osios g. 10	-	-	-	Viso kompl.: IP48	Viso kompl.: : ist.	Viso kompl.: LA413/ 68	-	-	-	-	36016	archit., ist., infl. memor. , kra-tov .	Lietuvos Radijo ir televizijos centro statini kompleksas	2801	IP48, LA413 /68	-

504	Tiltas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Kalvarijų g.	IV1144	ist.	viet.	-	-	-	G148K1	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16900	-	fialiasis tiltas su skulpt r omis	8048	DV50, G148K	-
505	Uflupio tiltas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Uflupio g.	IV1011	ist.	viet.	-	-	-	S67	ist., techn.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16768	-	-	-	-	-
506	Uflupio vandentiekio bok-tas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Uflupio g. 40A	-	-	-	-	-	-	S1052	archeolog., archit., infl.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	30646	-	-	-	-	-
507	Vandens bok-tas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., L. Sapiegos g. 13	Viso kompl.: AtR57	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: respub.	-	-	-	-	Viso kompl.: archit, urb.	-	-	17357	archit., infl, kra-tov .	Sapieg rezidencijos, trinitori	762	AtR57, G246K	-
508	Vandens mal nas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Kair n g. 53	Viso kompl.: AtV852	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	Viso kompl.: IP892	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/826	G349K4	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	27026	-	Kair n dvaro sodyba	15823	AtV852, IP892, LA413/826, G349K	-

509	Vandens mal nas	Vilniaus m. sav., Vilniaus m., Latvi g. 64	-	-	-	IP1619	archit.	LA413/51	S63	ist.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	12382	-	-	-	-	-
510	Gelefiinkelio viadukas	Vilniaus r. sav., Kyvi-ki k. (TMtrinink sen.)	-	-	-	-	-	-	S735	ist., techn., g., archit., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	26973	-	-	-	-	-
511	Vandens mal nas	Vilniaus r. sav., Bradeli-ki k. (D k-t sen.)	AtV794	archit.	viet.	-	-	-	-	-	-	-	1763	-	-	-	-	-
512	Vandens mal nas	Vilniaus r. sav., Liubavo k. (Rie-s sen.)	-	-	-	Viso kompl.: IP897	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA179/12	-	-	-	-	33084	infl., archit.	Liubavo dvaro sodyba	899	IP897, LA179/12	-
513	Vandens mal nas	Vilniaus r. sav., TMmsko mstl. (Kalveli sen.)	Viso kompl.: AtV803	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: viet.	Viso kompl.: IP916	Viso kompl.: archit.	Viso kompl.: LA413/822	G18K7	archit.	paminklas	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	22408	-	TMmsko dvaro sodyba	922	AtV803, IP916, LA413/822, G18K	-
514	Pakabinamas tiltas	Zaras r. sav., Mineiki-ki k. (Zaras sen.)	IV1178	ist.	viet.	-	-	-	-	-	-	-	16934	-	-	-	-	-

515	Pa-tas	Zaras r. sav., Degu i k. (Degu i sen.)	Viso komp l.: IV11 74	Viso komp l.: ist.	Viso kompl.: viet.	-	-	-	G145K1	ist., archit.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23567	-	Pa-to stoties pastat kompleks as	16930	IV117 4, G145K	-
516	Vandens mal nas	Zaras r. sav., Tlyninkos k. (Zaras sen.)	IV10 04	ist.	viet.	-	-	-	S478K1	ist., technolog.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	16761	-	Vandens mal nas su technologine ranga	23196	S478K	-
517	Technologi n ranga	Zaras r. sav., Tlyninkos k. (Zaras sen.)	-	-	-	-	-	-	S478K2	ist., technolog.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudoj imui	23197	-				
518	Transform atorin	Zaras r. sav., Turmanto mstl. (Turmanto sen.), Stoties g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32452	archit., infl.	Turmanto gelefink elio stoties statini kompleks as	32449	-	-
519	Geleffink elio stotis	Zaras r. sav., Turmanto mstl. (Turmanto sen.), Stoties g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32450	archit.				
520	Vandens siurblyn	Zaras r. sav., Turmanto mstl. (Turmanto sen.), Stoties g.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32451	archit., infl.				

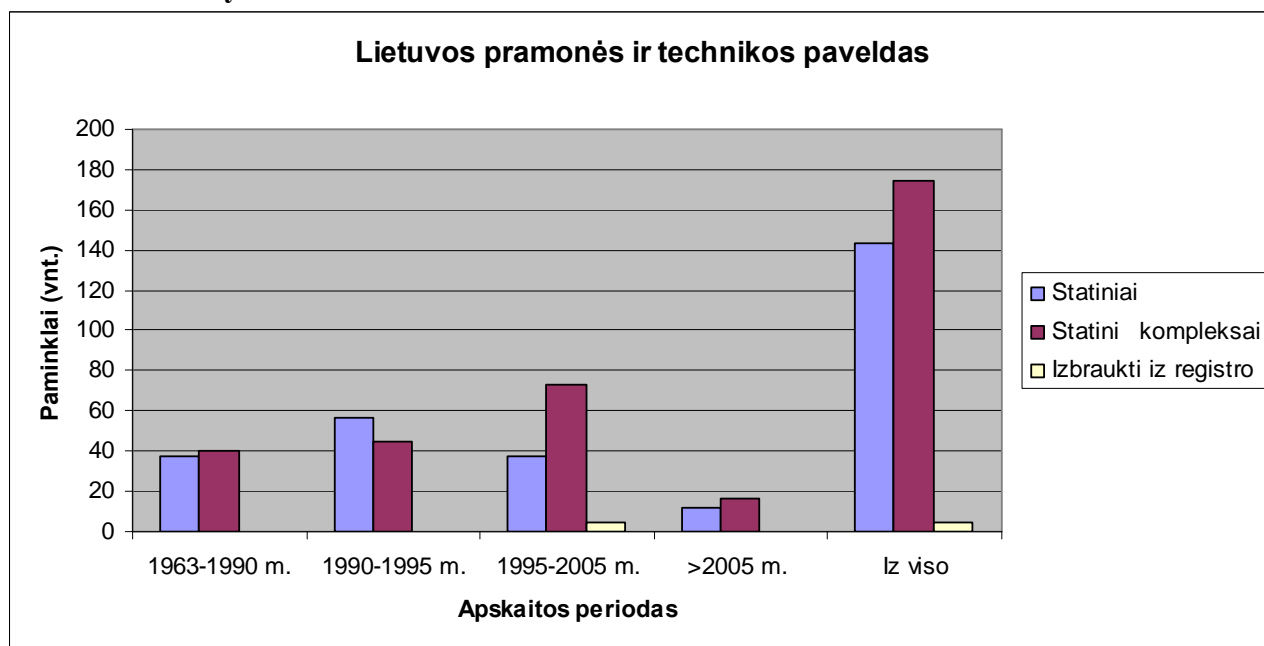
521	Vandens mal nas	Zaras r. sav., Antalieptis mstl. (Antalieptis sen.), Mal no 5	AtV8 46	archit.	viet.	-	-	-	S476	-	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	15817	-	-	-	-
522	Vjo mal nas	Zaras r. sav., Vencavk. (Duset sen.)	AtV8 13	archit.	viet.	-	-	-	S477	ist., techn., kra-tov.	vertyb	vie-aj am paffini mui ir naudojimui	1780	-	-	-	-
Lentel sudaryta remiantis Kultūros vertybių registru bei "VORUTA" duomenų baze.																	

Pramonės ir technikos paveldo statiniai ir stanių kompleksai (2)

2 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Pramonės ir technikos paveldo objektų statiniai ir kompleksai			
Apskaitos periodas	Statiniai	Statinių kompleksai	Išbraukti iš registro
1963-1990 m.	37	40	
1990-1995 m.	57	45	
1995-2005 m.	37	73	5
>2005 m.	12	16	
Iš viso	143	174	5

2 schema. Sudaryta autoriaus.

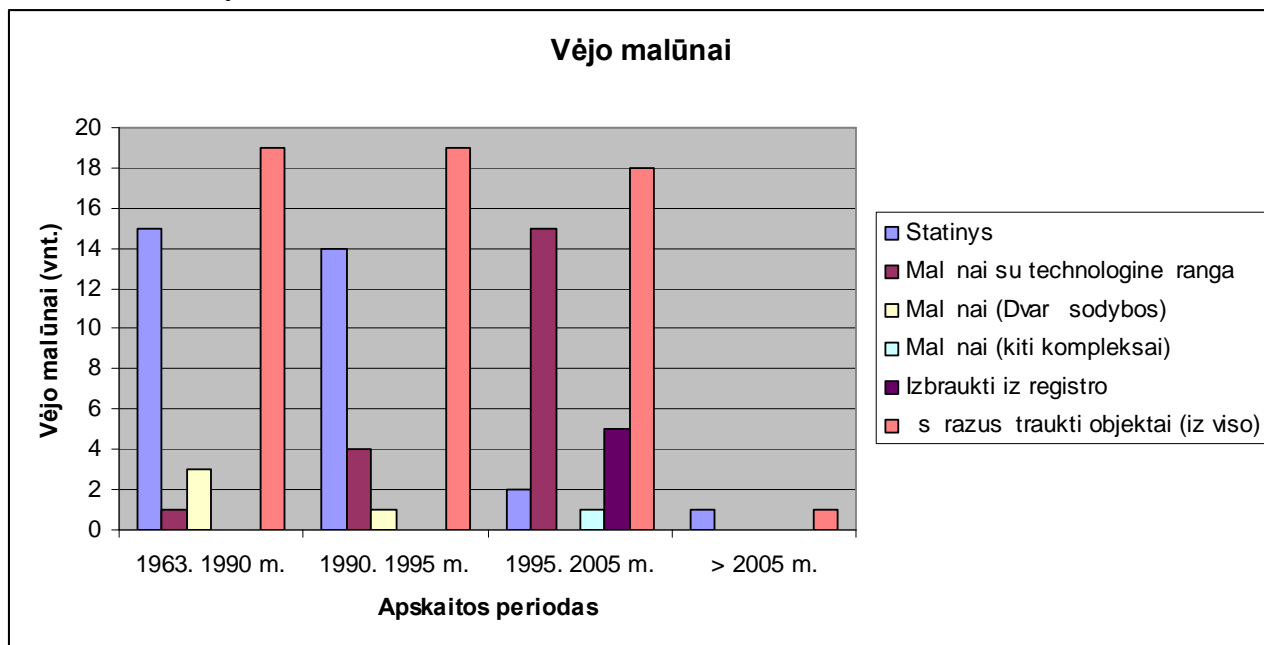
Statiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Vėjo malūnų apskaitos raida (3)

3 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Apskaitos periodas	Statinys	Malūnai su technologine įranga	Malūnai (Dvarų sodybos)	Malūnai (kiti kompleksai)	Išbraukti iš registro	I šarašus įtraukti objektai (iš viso)
1963–1990 m.	15	1	3			19
1990–1995 m.	14	4	1			19
1995–2005 m.	2	15		1	5	18
> 2005 m.	1					1
Iš viso	32	20	4		5	57

3 schema. Sudaryta autoriaus.

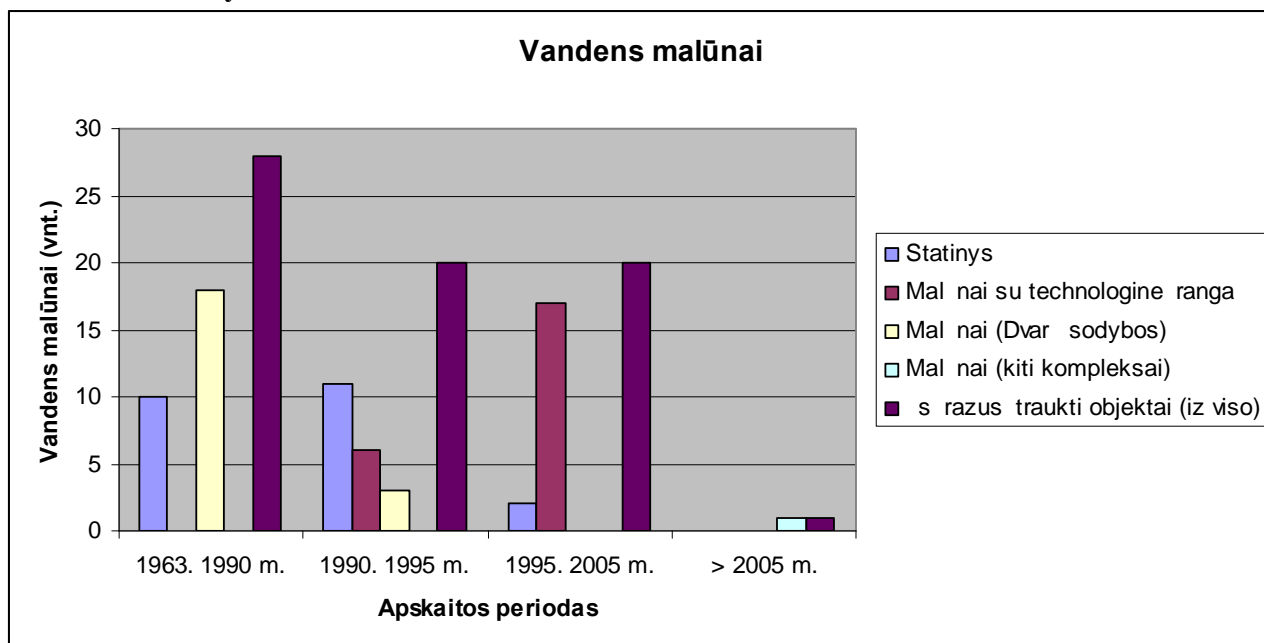
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Vandens malūnų apskaitos raida (4)

4 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Apskaitos periodas	Statinys	Malūnai su technologine įranga	Malūnai (Dvarų sodybos)	Malūnai (kiti kompleksai)	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
1963–1990 m.	10		18		28
1990–1995 m.	11	6	3		20
1995–2005 m.	2	17			20
> 2005 m.				1	1
Iš viso	23	23	21	1	69

4 schema. Sudaryta autoriaus.

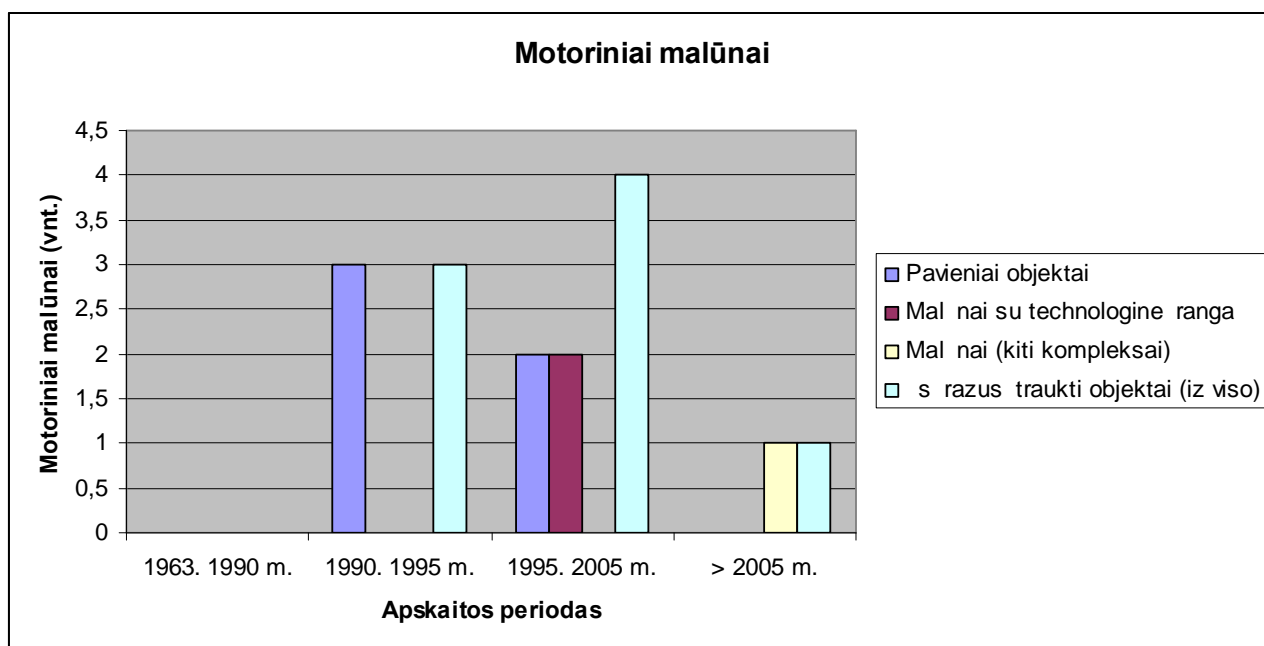
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Motorinių malūnų apskaitos raida (5)

5 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Apskaitos periodas	Pavieniai objektai	Malūnai su technologine įranga	Malūnai (kiti kompleksai)	I sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
1963–1990 m.				
1990–1995 m.	3			3
1995–2005 m.	2	2		4
> 2005 m.			1	1
Iš viso:	5	2	1	8

5 schema. Sudaryta autoriaus.

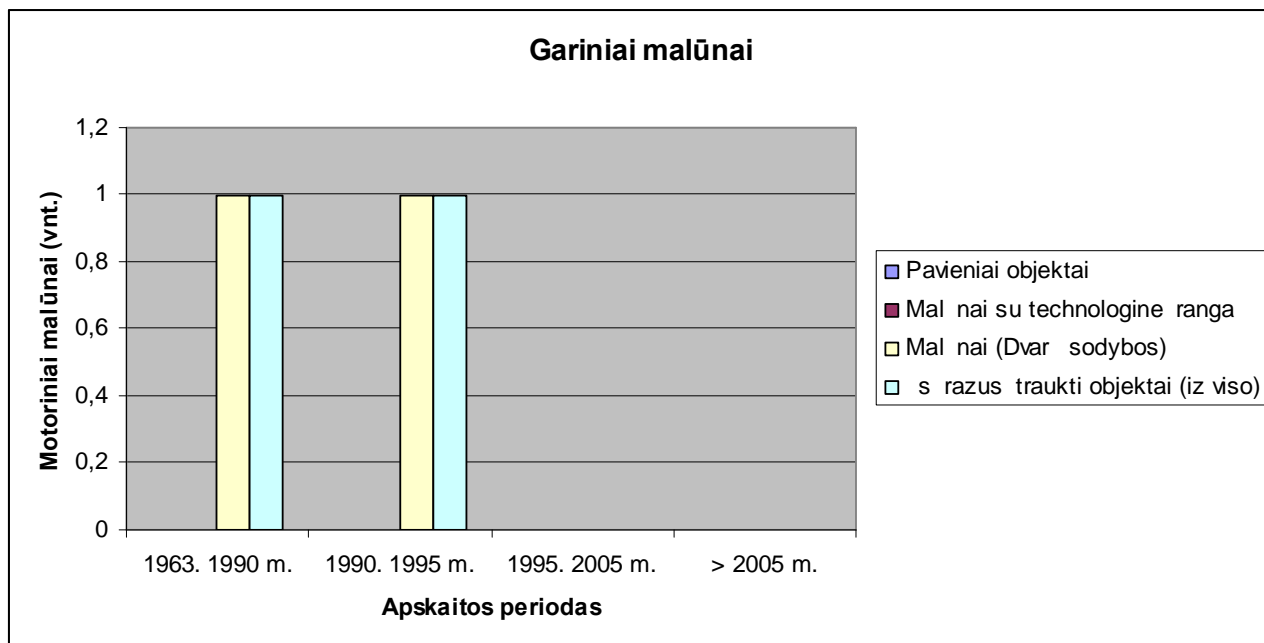
Malūnai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Garinių malūnų apskaitos raida (6)

6 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Apskaitos periodas	Pavieniai objektai	Malūnai su technologine įranga	Malūnai (Dvarų sodybos)	I sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
1963–1990 m.			1	1
1990–1995 m.			1	1
1995–2005 m.				
> 2005 m.				
Iš viso:			2	2

6 schema. Sudaryta autoriaus.

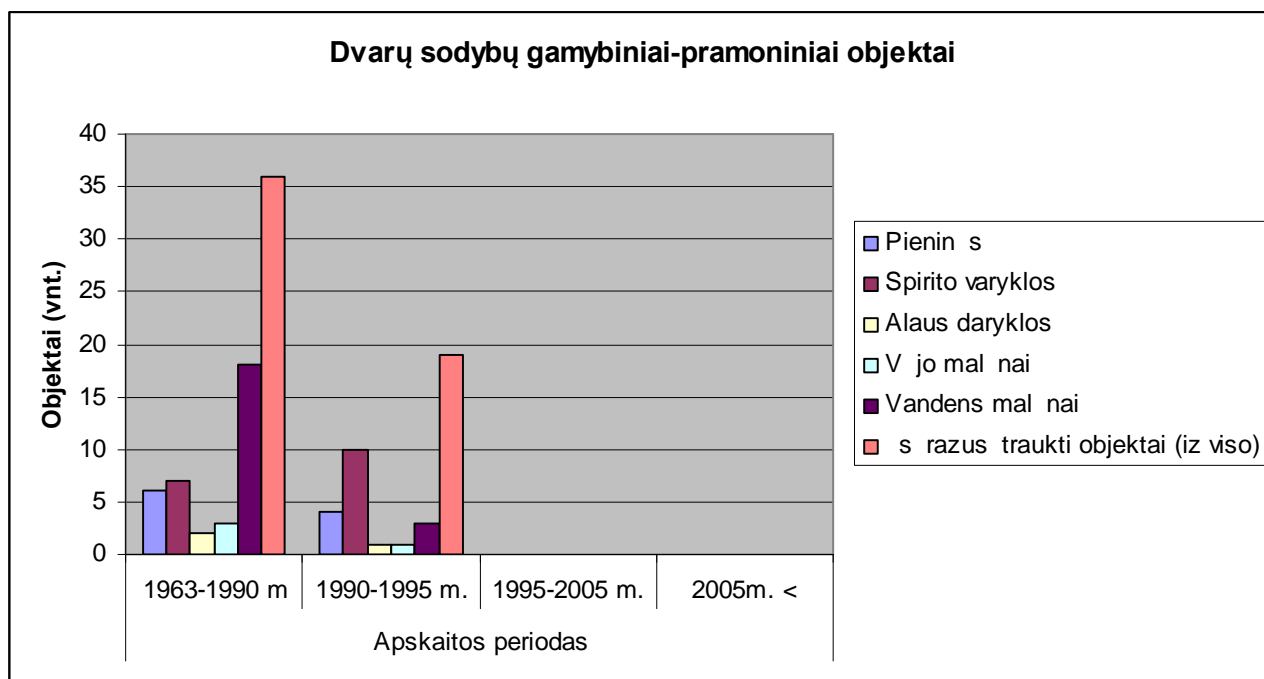
Malūniniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Dvarų sodybų pramoninių-gamybinių objektų apskaitos raida (7)

7 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Dvarų sodybų gamybiniai-pramoniniai objektai							
Objektas		Pieninės	Spirito varyklos	Alaus daryklos	Vėjo malūnai	Vandens malūnai	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
Apskaitos periodas	1963-1990 m	6	7	2	3	18	36
	1990-1995 m.	4	10	1	1	3	19
	1995-2005 m.						
	>2005m.						
Iš viso		10	17	3	4	21	55

7 schema. Sudaryta autoriaus.

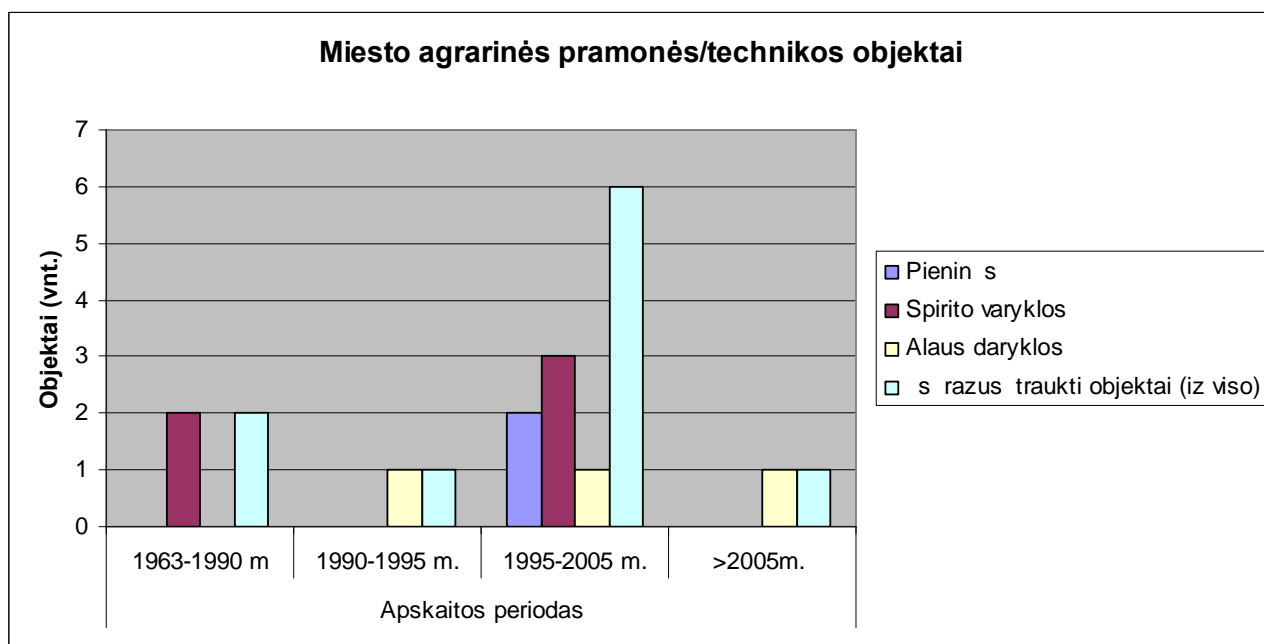
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Miesto agrarinės pramonės/technikos objektų apskaitos raida (8)

8 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Miesto agrarinės pramonės/technikos objektai					
Objektas	Pieninės	Spirito varyklos	Alaus daryklos	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)	
Apskaitos periodas	1963-1990 m		2	2	
	1990-1995 m.		0	1	
	1995-2005 m.	2	3	1	6
	>2005m.		0	1	1
Iš viso	2	5	3	10	

8 schema. Sudaryta autoriaus.

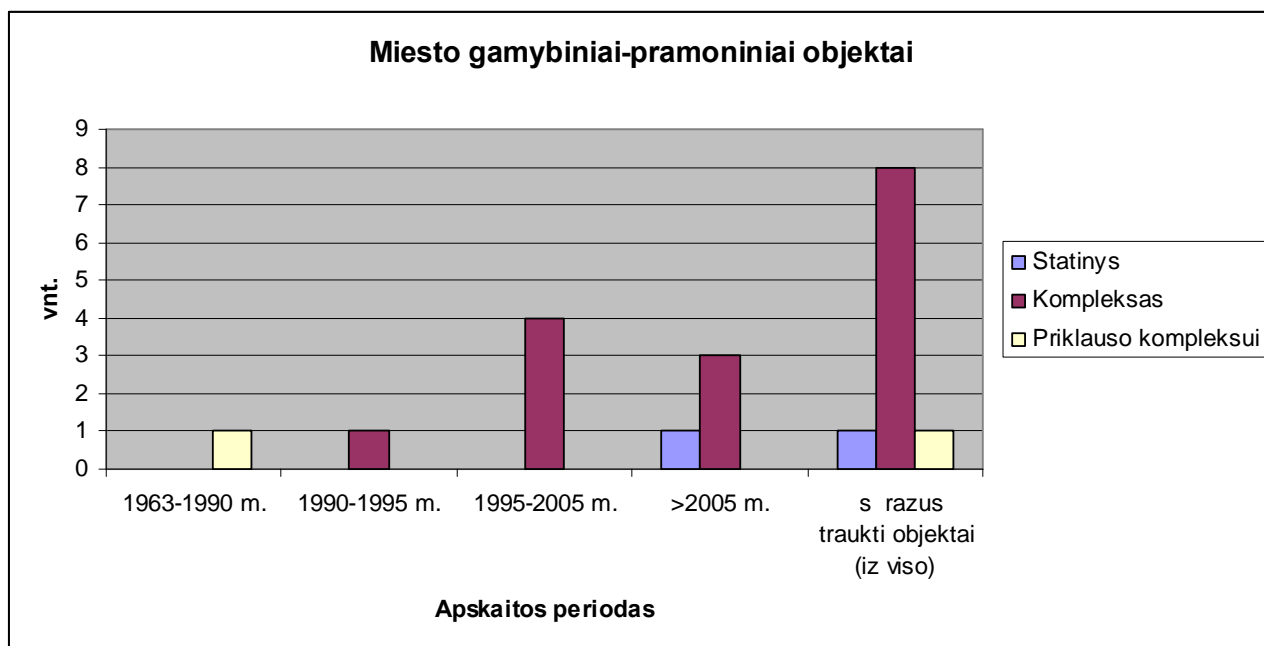
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Miesto fabriku apskaitos raida (9)

9 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Miesto gamybiniai-pramoniniai objektai					
Apskaitos periodas	1963-1990 m.	1990-1995 m.	1995-2005 m.	>2005 m.	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
Statinys				1	1
Kompleksas		1	4	3	8
Priklauso kompleksui	1				1
Iš viso	1	1	4	4	10

9 schema. Sudaryta autoriaus.

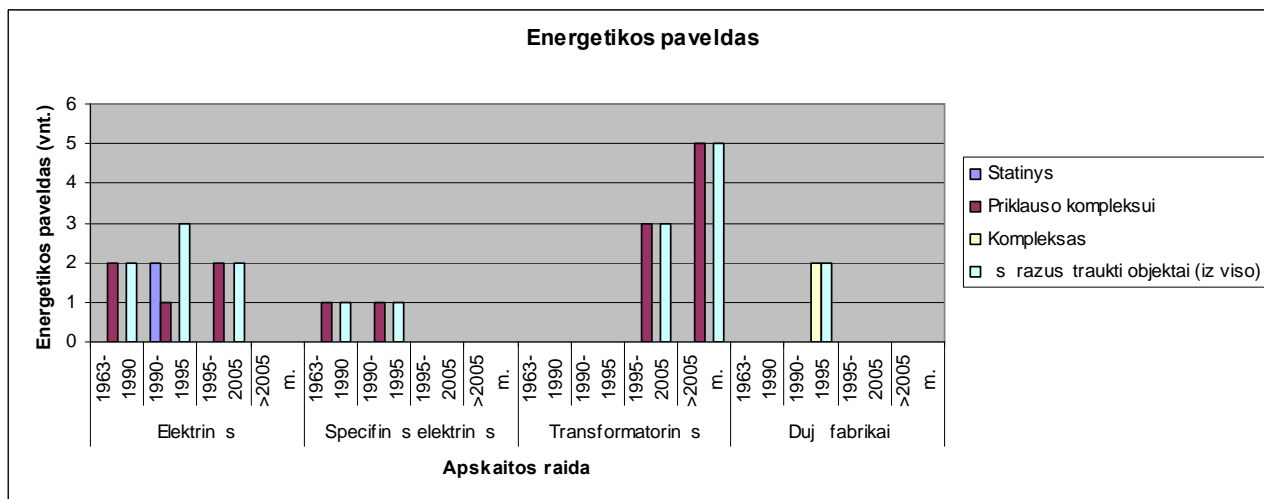
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Energetikos paveldo apskaitos raida (10)

10 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Energetikos paveldas					
Tipas	Apskaitos raida	Statinys	Priklauso kompleksui	Kompleksas	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
Elektrinės	1963-1990 m.		2		2
	1990-1995 m.	2	1		3
	1995-2005 m.		2		2
	>2005 m.				
Specifinės elektrinės	1963-1990 m.		1		1
	1990-1995 m.		1		1
	1995-2005 m.				
	>2005 m.				
Transformatorinės	1963-1990 m.				
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.		3		3
	>2005 m.		5		5
Dujų fabrikai	1963-1990 m.				
	1990-1995 m.			2	2
	1995-2005 m.				
	>2005 m.				
Iš viso		2	15	2	19

10 schema. Sudaryta autoriaus.

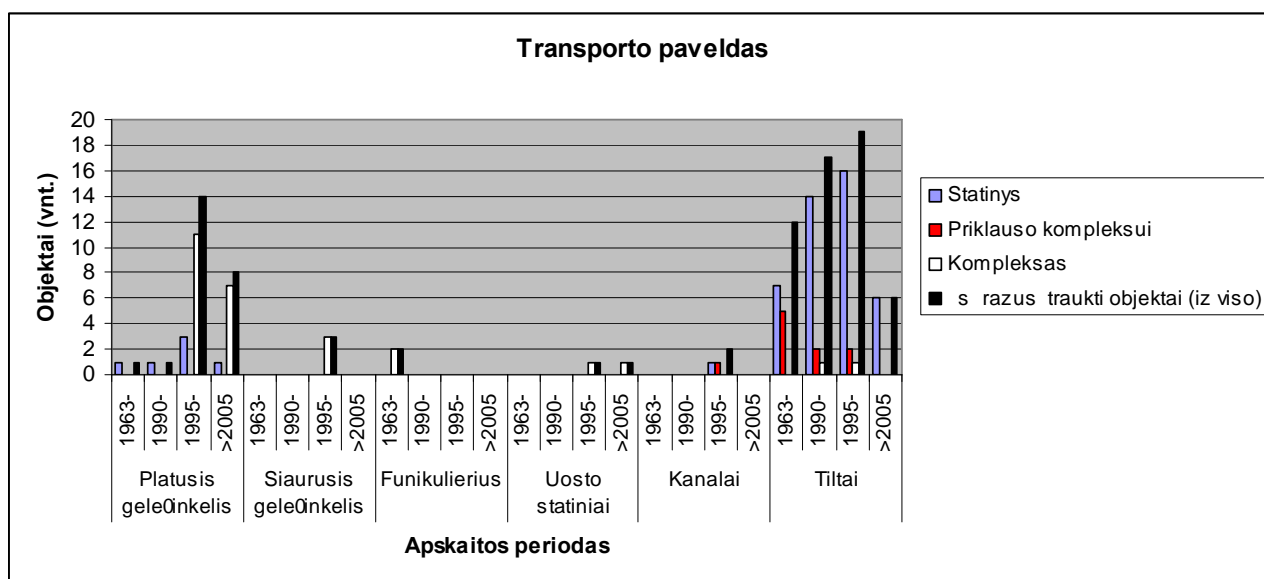
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Transporto paveldo apskaitos raida (11)

11 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Transporto paveldas					
Tipas	Apskaitos periodas	Statinys	Priklauso kompleksui	Kompleksas	I sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
Platusis geležinkelis	1963-1990 m.	1			1
	1990-1995 m.	1			1
	1995-2005 m.	3		11	14
	>2005 m.	1		7	8
Siaurasis geležinkelis	1963-1990 m.				
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.			3	3
	>2005 m.				
Funikulierius	1963-1990 m.			2	2
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.				
	>2005 m.				
Uosto statiniai	1963-1990 m.				
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.			1	1
	>2005 m.			1	1
Kanalai	1963-1990 m.				
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.	1	1		2
	>2005 m.				
Tiltai	1963-1990 m.	7	5		12
	1990-1995 m.	14	2	1	17
	1995-2005 m.	16	2	1	19
	>2005 m.	6			6
Iš viso		50	10	27	87

11 schema. Sudaryta autoriaus.

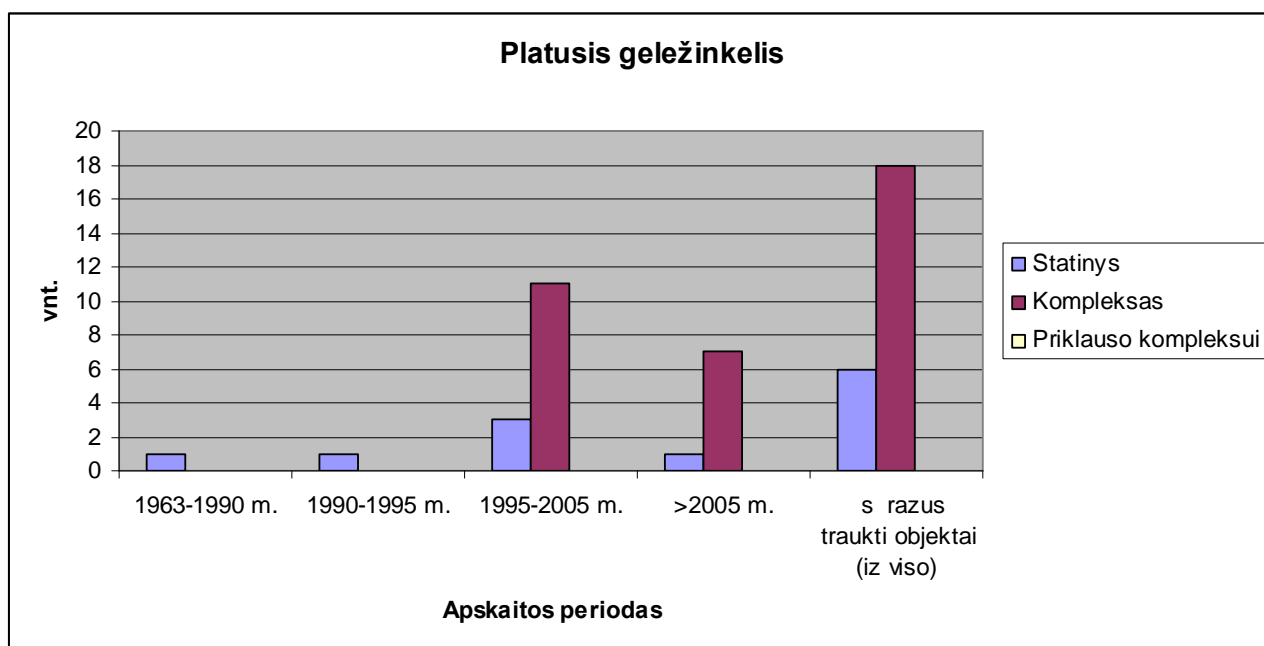
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Plačiojo geležinkelio apskaitos raida (12)

12 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Platusis geležinkelis					
Apskaitos periodas	1963-1990 m.	1990-1995 m.	1995-2005 m.	>2005 m.	I sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
Statinys	1	1	3	1	6
Kompleksas			11	7	18
Priklauso kompleksui					
Iš viso	1	1	14	8	24

12 schema. Sudaryta autoriaus.

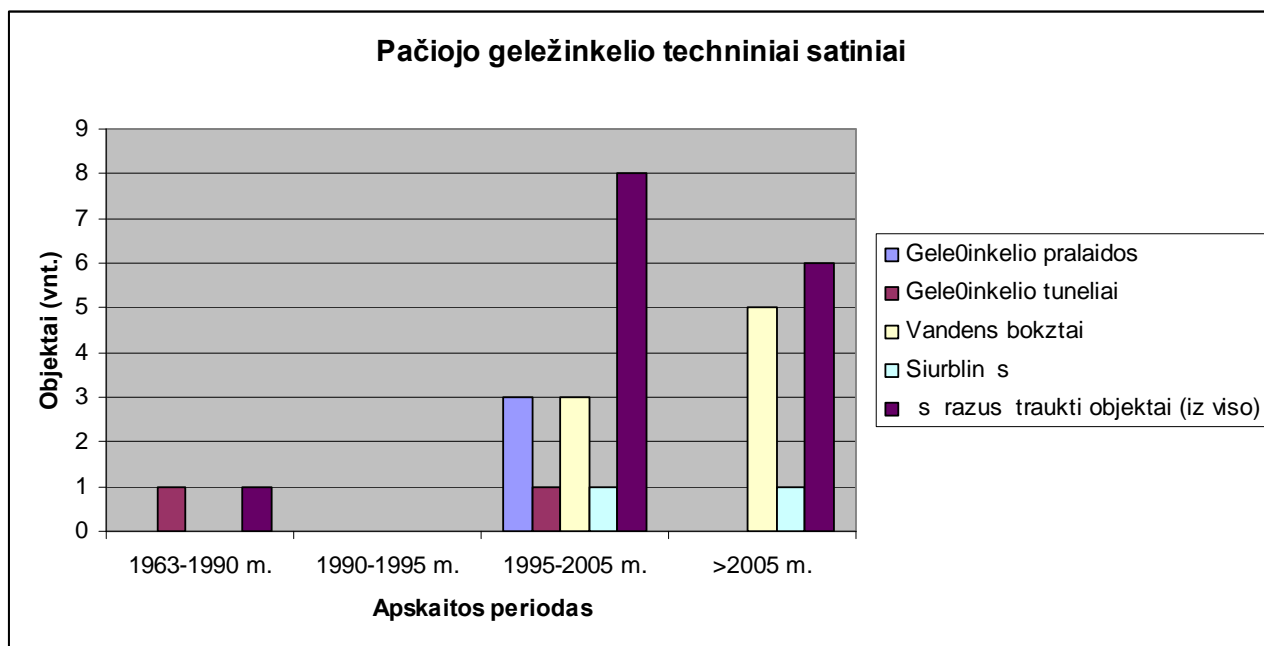
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Techninių statinių priklausančių plačiam geležinkeliui apskaitos raida (13)

12 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Plačiojo geležinkelio techniniai statiniai					
Apskaitos periodas	Geležinkelio pralaidos	Geležinkelio tuneliai	Vandens bokštai	Siurblinės	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
1963-1990 m.		1			1
1990-1995 m.					
1995-2005 m.	3	1	3	1	8
>2005 m.			5	1	6
Iš viso	3	2	8	2	15

12 schema. Sudaryta autoriaus.

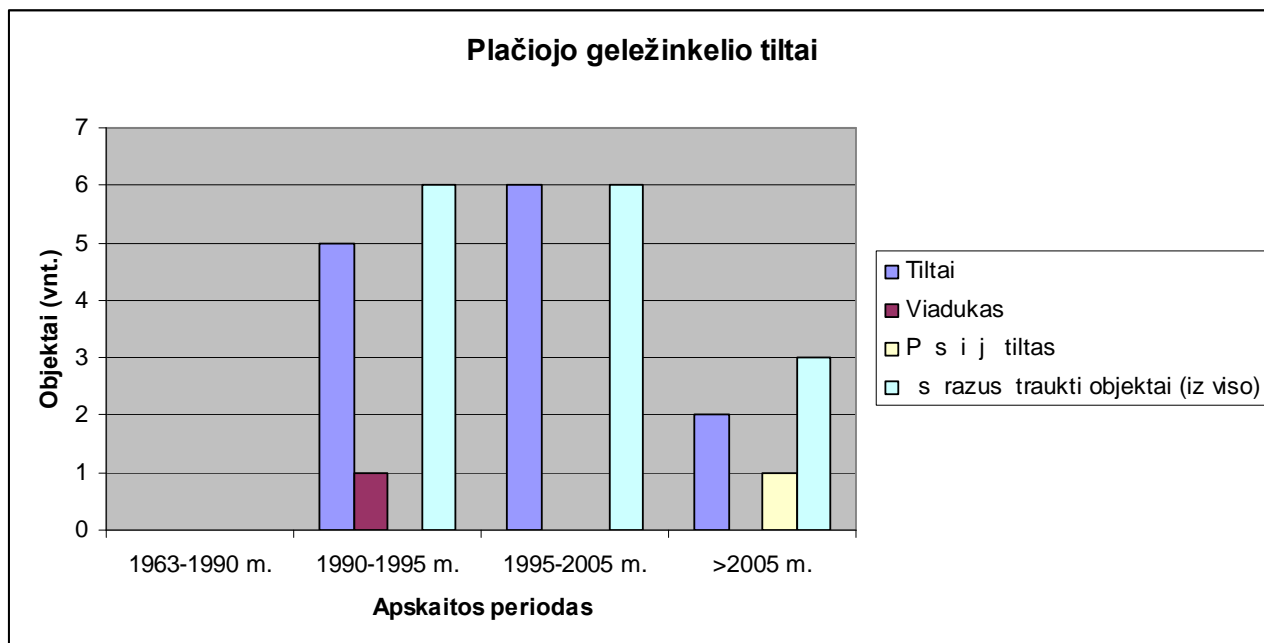
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Plačiojo geležinkelio tiltų apskaitos raida (14)

14 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Plačiojo geležinkelio tiltai				
Apskaitos periodas	Tiltai	Viadukas	Pėsčiųjų tiltas	I šarašus įtraukti objektai (iš viso)
1963-1990 m.				
1990-1995 m.	5	1		6
1995-2005 m.	6			6
>2005 m.	2		1	3
Iš viso	13	1	1	15

14 schema. Sudaryta autoriaus.

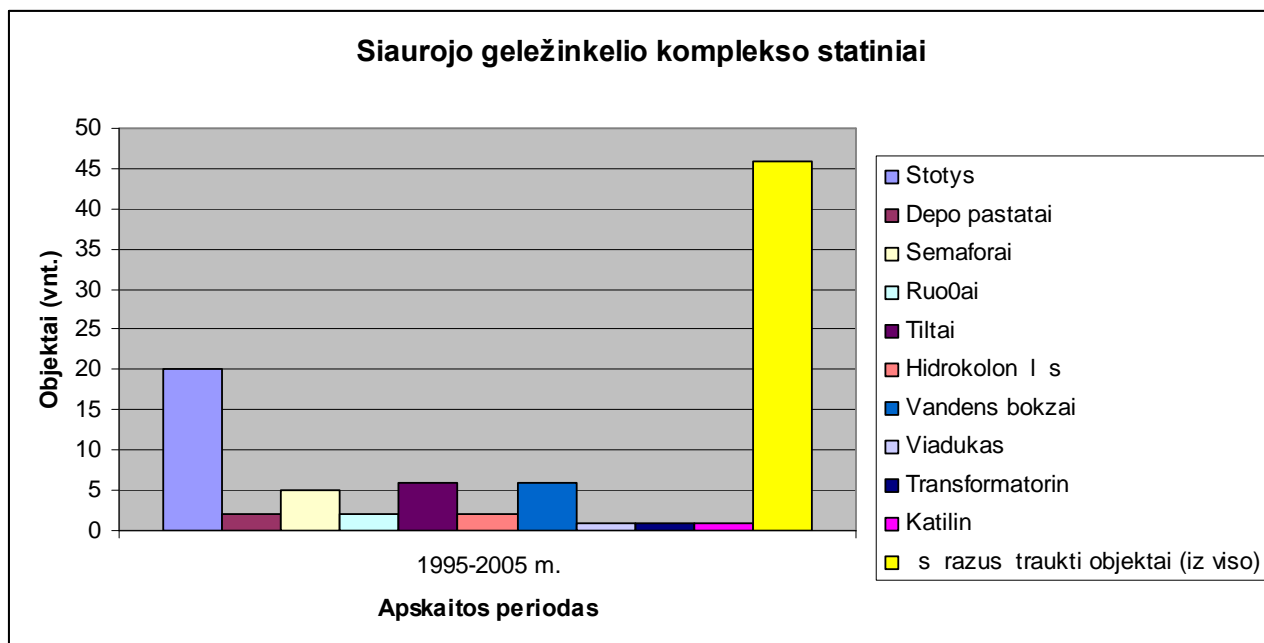
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Siaurojo geležinkelio objektų apskaitos raida (15)

15 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Apskaitos periodas	Statiny	
1995-2005 m.	Stotis	20
	Depo pastatas	2
	Semaforas	5
	Ruoflas	2
	Tiltai	6
	Hidrokolon l s	2
	Vandens bok-tai	6
	Viadukas	1
	Transformatorin	1
	Katilin	1
	Iš viso	46

15 schema. Sudaryta autoriaus.

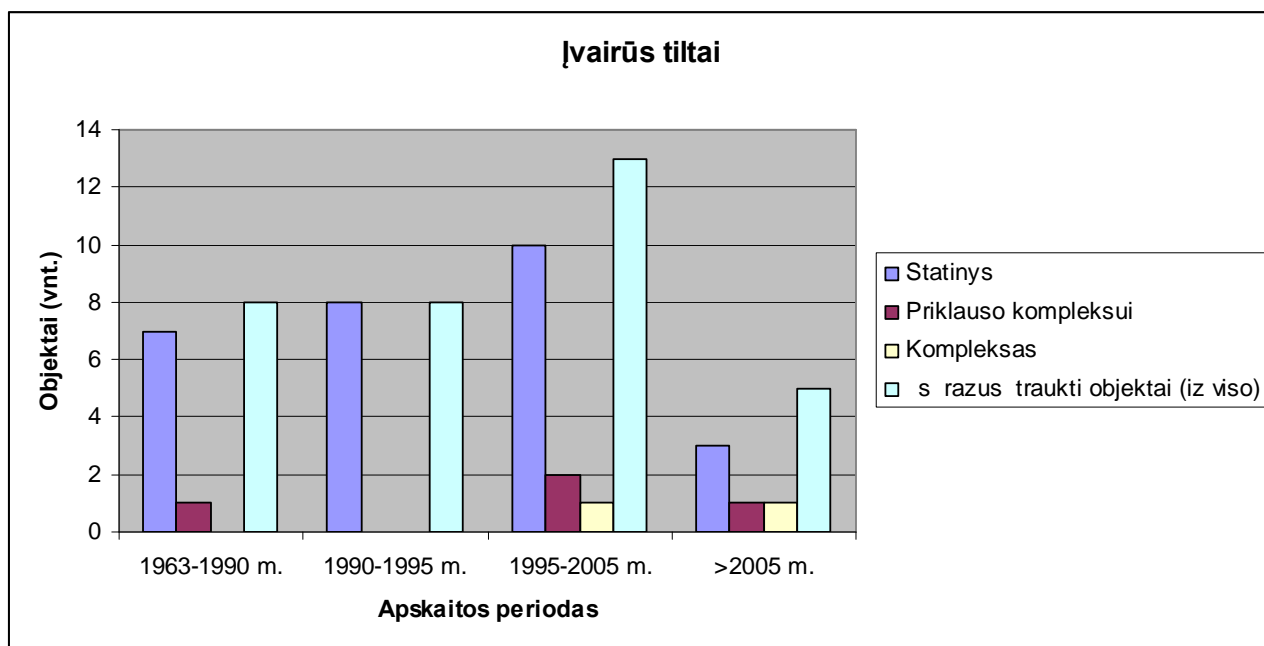
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Įvairių tiltų apskaitos raida (16)

16 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Įvairūs tiltai				
Apskaitos periodas	Statinys	Priklauso kompleksui	Kompleksas	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
1963-1990 m.	7	1		8
1990-1995 m.	8	0		8
1995-2005 m.	10	2	1	13
>2005 m.	3	1	1	5
Iš viso	28	4	2	34

16 schema. Sudaryta autoriaus.

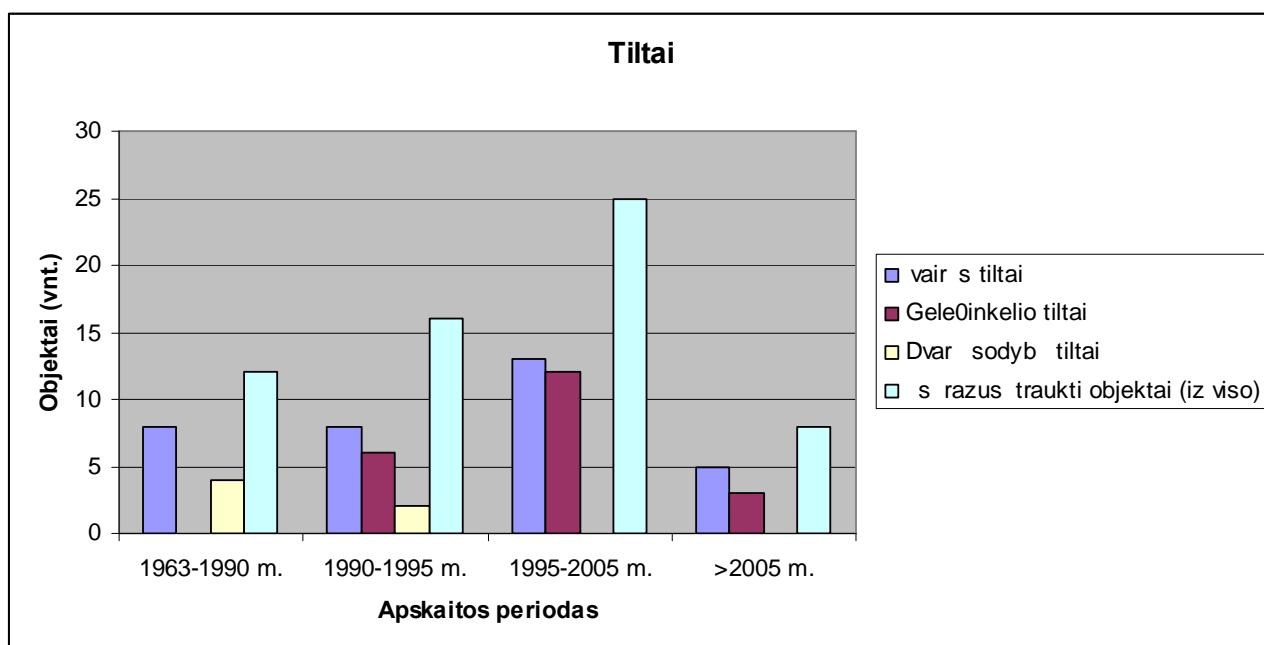
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Tiltų apskaitos raida (17)

17 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Tiltai				
Apskaitos periodas	Įvairūs tiltai	Geležinkelio tiltai	Dvarų sodybų tiltai	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
1963-1990 m.	8		4	12
1990-1995 m.	8	6	2	16
1995-2005 m.	13	12		25
>2005 m.	5	3		8
Iš viso	34	21	6	61

17 schema. Sudaryta autoriaus.

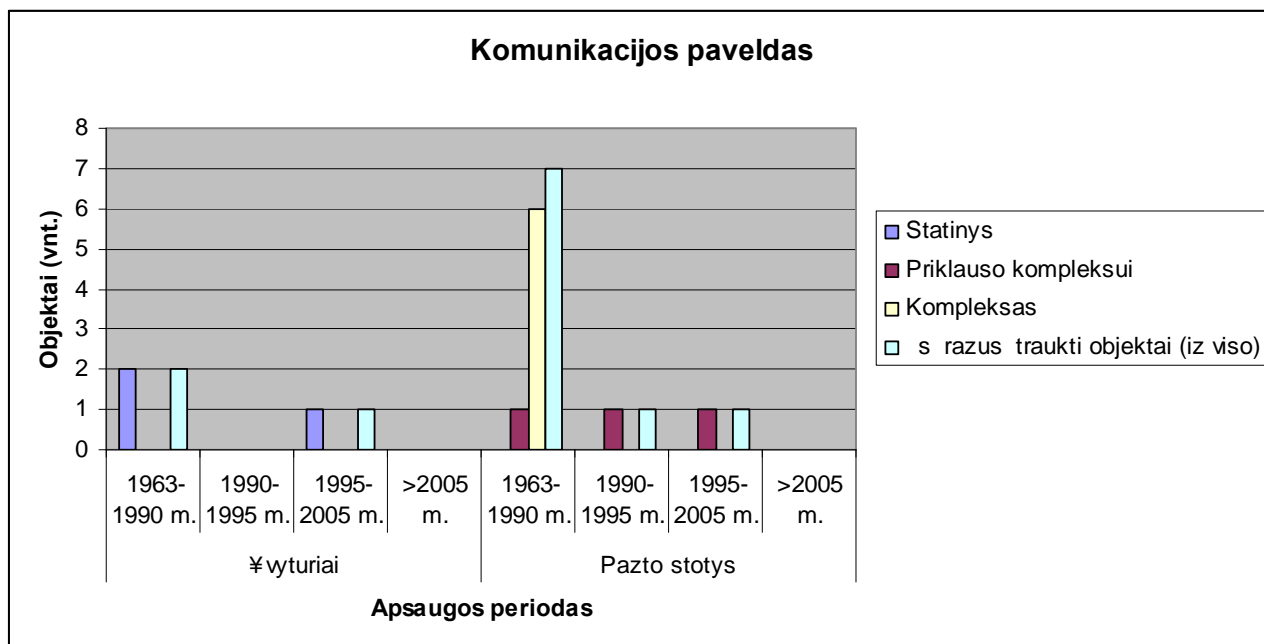
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Komunikacijos paveldo apskaitos raida (18)

18 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Komunikacijos paveldas					
Tipas	Apsaugos periodas	Statinys	Priklauso kompleksui	Kompleksas	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
Švyturiai	1963-1990 m.	2			2
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.	1			1
	>2005 m.				
Pašto stotys	1963-1990 m.		1	6	7
	1990-1995 m.		1		1
	1995-2005 m.		1		1
	>2005 m.				
Iš viso		3	3	6	12

18 schema. Sudaryta autoriaus.

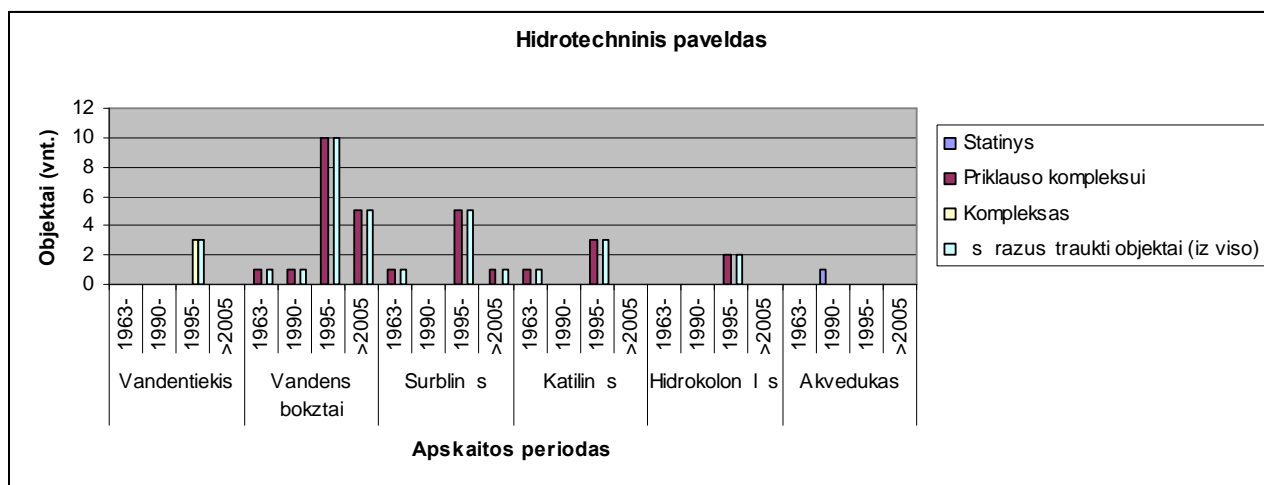
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Hidrotechninio paveldo apskaitos raida (19)

19 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Hidrotechninis paveldas					
Tipas	Apskaitos periodas	Statinys	Priklauso kompleksui	Kompleksas	I šarašus įtraukti objektai (iš viso)
Vandentiekis	1963-1990 m.				
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.			3	3
	>2005 m.				
Vandens bokštai	1963-1990 m.		1		1
	1990-1995 m.		1		1
	1995-2005 m.		10		10
	>2005 m.		5		5
Siurblinės	1963-1990 m.		1		1
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.		5		5
	>2005 m.		1		1
Katilinės	1963-1990 m.		1		1
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.		3		3
	>2005 m.				
Hidrokolonėlės	1963-1990 m.				
	1990-1995 m.				
	1995-2005 m.			2	2
	>2005 m.				
Akvedukas	1963-1990 m.				
	1990-1995 m.	1			
	1995-2005 m.				
	>2005 m.				
Iš viso		1	30	3	33

19 schema. Sudaryta autoriaus.

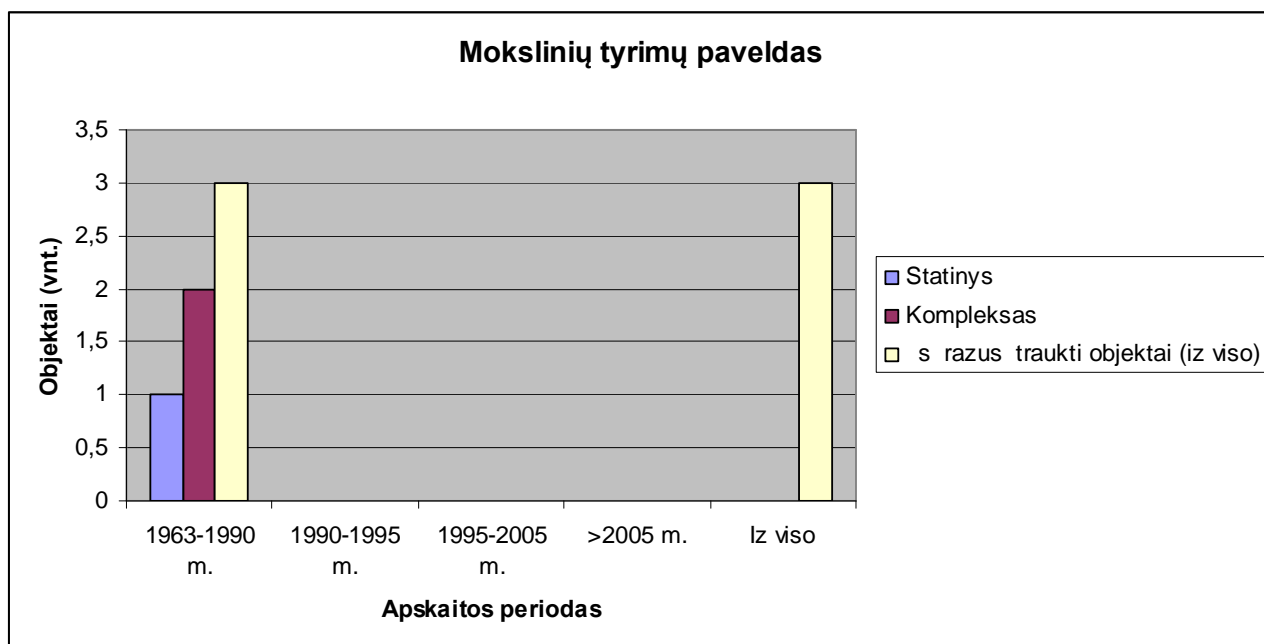
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Mokslinių tyrimų paveldo apskaitos raida (20)

20 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Mokslinių tyrimų paveldas			
Apskaitos periodas	Statinys	Kompleksas	Į sąrašus įtraukti objektai (iš viso)
1963-1990 m.	1	2	3
1990-1995 m.			
1995-2005 m.			
>2005 m.			
Iš viso			3

20 schema. Sudaryta autoriaus.

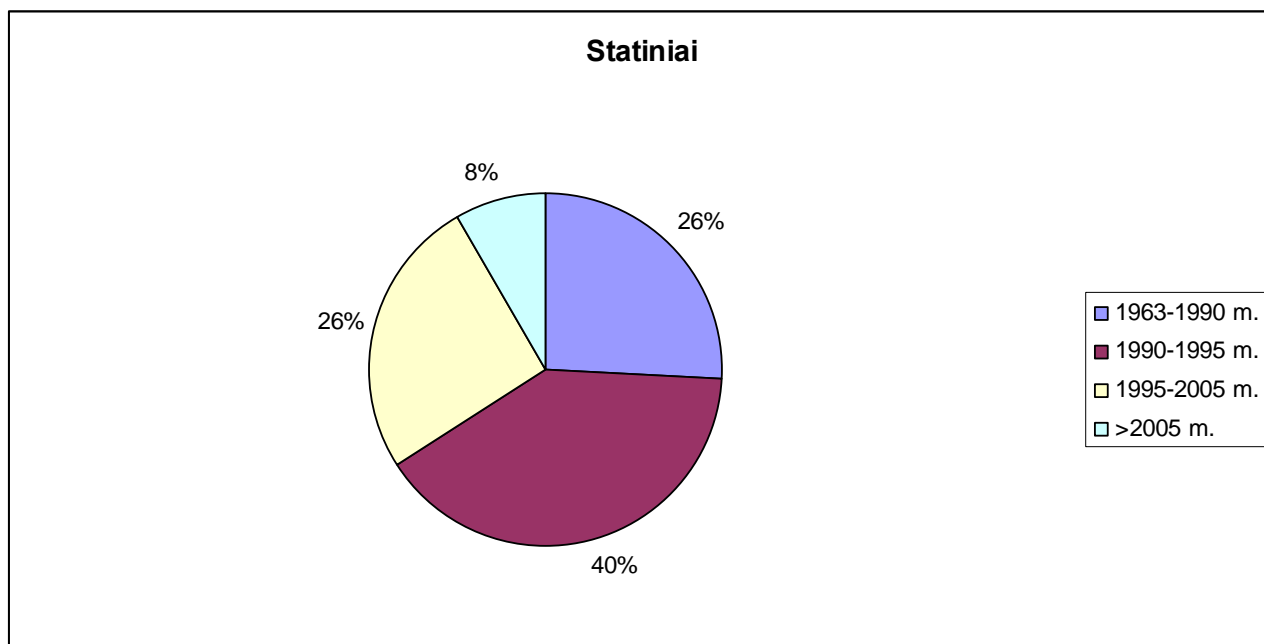
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Pramonės ir technikos statinių saugojimo apskaitos raida (21)

21 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Apskaitos raida	Statiniai
1963-1990 m.	37
1990-1995 m.	57
1995-2005 m.	37
>2005 m.	12

21 schema. Sudaryta autoriaus.

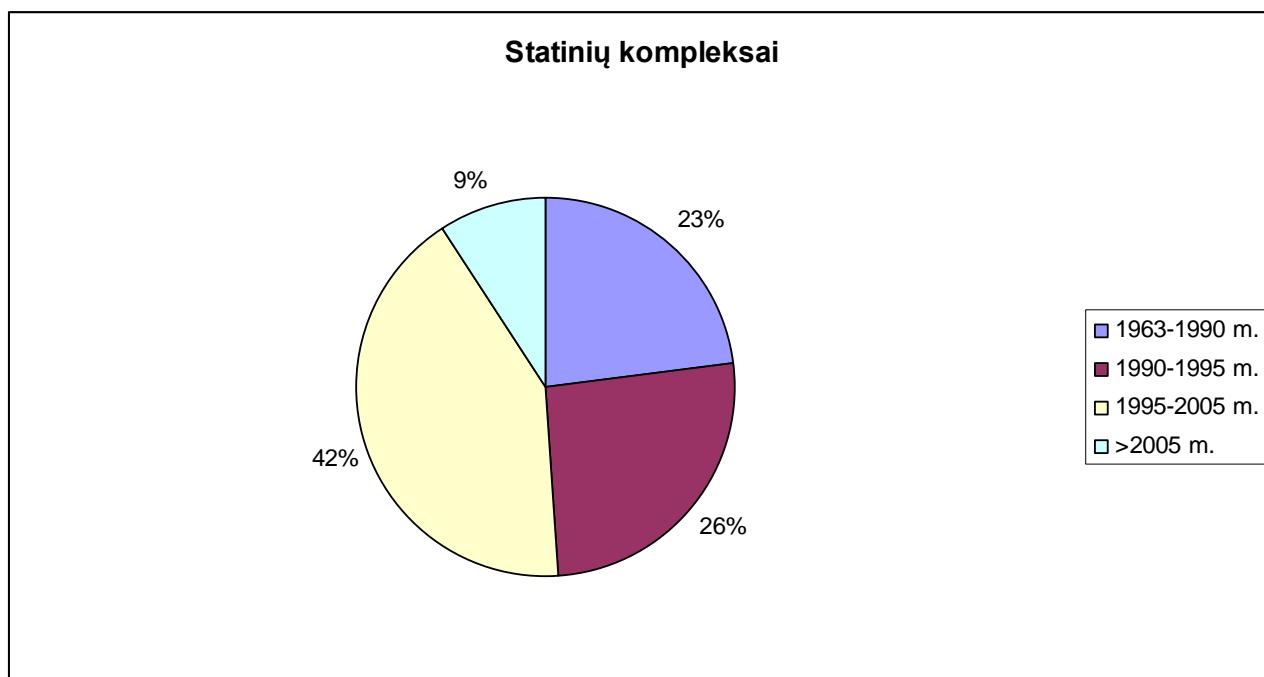
Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Pramonės ir technikos kompleksų saugojimo apskaitos raida (22)

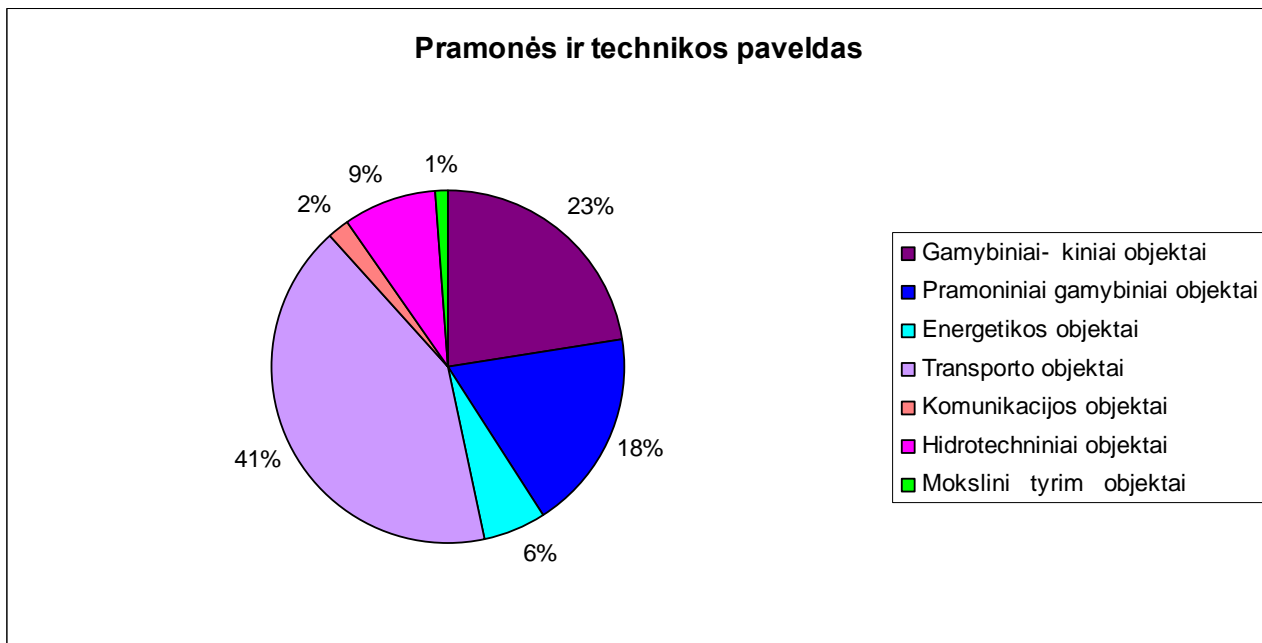
22 lentelė. Sudaryta autoriaus.

Apskaitos periodas	Kompleksai
1963-1990 m.	40
1990-1995 m.	45
1995-2005 m.	73
2005 m. <	16

22 schema. Sudaryta autoriaus.

Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.

Pramonės ir technikos paveldo įvairovės gausa Lietuvoje (23)**23 schema. Sudaryta autoriaus.**

Šaltiniai: Kultūros vertybių registras: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>; VORUTA duomenų bazė: <http://195.182.68.156/DB/>.